

FÀBRICA BALCELLS

I001

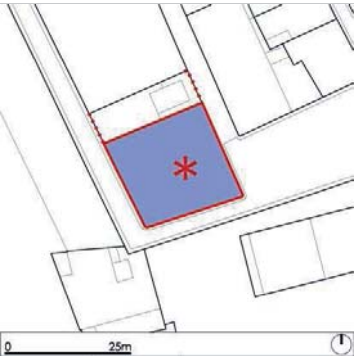
Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

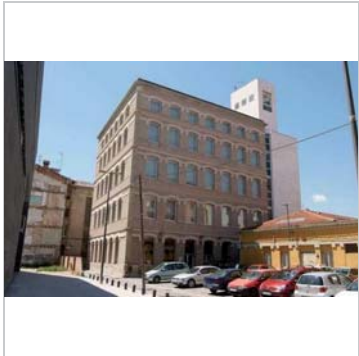
Àmbit zonal	1. Nucli Antic i Reforma		Codi INE	081136
Adreça/es	Carrer d'Ignasi Balcells		nº	12-14
	Carrer d'Arbonés			40
Coordenades UTM	x = 402227	Identificació al plànol	6'	Delimitació bé
	y = 4619739	Grafisme categoria	*	Entorn protecció
				

DADES CADASTRALS Referència cadastral 2298007DG0129G0001GL

Il·la/Pol. 22980 Parcel·la 07 Titularitat Pública

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa
Classificació	SISTEMES
Qualificació	E. EQUIPAMENTS; E.1 Educatiu

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria	BCIL
Procedència	Catàleg Ajuntament de Manresa
Nº inventari	I.01
Nº reg/cat	
Data	23/01/1985
Altres	

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Arquitectura industrial academicista; XIX (1890)
Cronologia	1890 / 1997-2000 / 2000-2002
Autoria	Pere Samsó i Heras, arquitecte / Eduard Fenoy i ass., arquitectes / Anton Baraut, Cesc Camps, Eduard Fenoy i Joan Mateu, arquitectes
Context	L'edifici es troba en la zona del Passeig del Riu i pròxim a la Plaça de la Reforma, zones en un procés de canvi urbanístic important.
Tipologia/Elements	Es tracta d'un edifici industrial amb tres façanes al carrer i una mitjera, de planta quadrada amb baixos i 4 pisos d'alçada. Escala principal amb ascensor situada en un vèrtex on s'aixeca una torratxa. Les quatre façanes són iguals, amb composició de grans obertures segons eixos ortogonals. Remat amb cornisa amb tortugada. Interior original format de

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Edificis
Categoria	BCIL
Nº catàleg	
Nivell prot.	Parcial
Altres prot.	

FÀBRICA BALCELLS

I001

grans espais suportats per columnes de ferro amb sostres alts. Es considera la primera mostra a Manresa de la tipologia industrial anglesa, caracteritzada per la repetició molt regular de les obertures i un desenvolupament vertical. Les façanes són de composició simètrica, amb amplis finestrals que permeten la il·luminació interior. Els murs de la fàbrica són finestrals que permeten la il·luminació interior. Els murs de la fàbrica són obrats amb pedra i arrebossat formant franges. Les finestres estan decorades amb maó arrebossat, amb una funció decorativa, però ben austera. Arrebossat sobre la fusteria original. La planta és diàfana, amb un nucli vertical d'accés, que sobresurt clarament de l'edifici en forma de torre. L'estructura és de pilars de fosa i bigueta metàl·lica. Entre 1997 i 1998 es va consolidar l'estructura de l'edifici, substituint la coberta i recuperant la façana. Posteriorment s'adequà l'edifici a les noves funcions, tenint en compte el factor d'aïllament acústic, col·locant vidres especials i materials de fusteria per evitar al màxim la comunicació sonora. Malgrat els canvis, l'edifici manté la seva estètica industrial i, gràcies a l'enderroc de diverses edificacions properes, ha guanyat molta presència i bellesa. És un magnífic exemple del tipus d'edifici industrial anomenat «fàbrica de pisos», pròpia de contextos urbans i materialitzat, tal i com s'ha comentat anteriorment, sota aquests canons: amb parets exteriors de maó, pilars interiors de forja, bigues de ferro i forjats amb biguetes de fusta i revoltos. Amb aquest tipus de fàbrica d'altura es perseguien diversos objectius pràctics: aprofitar millor l'energia generada per la caldera de vapor, que era situada a la planta baixa, per proveir les màquines de tots els pisos; estalviar superfície de coberta i d'energia destinada a climatitzar tota la fàbrica i mantenir la temperatura igual a tot l'edifici; incrementar la il·luminació natural, de forma que es creaven espais de treball més agradables i higiènics; i finalment, economitza la superfície del solar, en contextos urbans on el preu del sòl era molt alt. Estèticament, aquesta arquitectura industrial adopta un llenguatge neoclàssic, acadèmic i europeu, que destaca per la simetria d'unes façanes solcades per un gran nombre de finestres.

Ús actual	Conservatori municipal de música
Ús original/altres	Fàbrica

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Bo
Façanes	Ben conservades, recentment rehabilitades
Cobertes	Ben conservades, recentment rehabilitades
Obertures	Ben conservades, recentment rehabilitades
Jardins/entorn	En procés de transformació
Interior	Bo
Entorn de protecció	L'entorn del bé que es troba en procés de transformació urbana, arran de la inauguració dels nous jutjats, haurà de vetllar per la integració paisatgística dels elements de l'antiga fàbrica que constitueixen els futurs equipaments, evitant la presència de vehicles en els àmbits de protecció dels edificis catalogats i rehabilitats. A tots aquests factors, que per si sols ja fan de la fàbrica Balcells una peça singular del patrimoni manresà, s'hi afegeix una ubicació privilegiada, que permet contemplar l'edifici des de diversos punts de la ciutat. La fàbrica sobresurt, majestuosa, a l'extrem occidental del Nucli Antic de Manresa.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements	Es protegeix la volumetria general de l'edifici, la composició de les façanes i cobertes, així com tots aquells elements interiors que facin referència al passat industrial del bé, subjectes d'ésser integrats en el nou ús, tot permetent que s'identifiqui i es difongui la història i l'activitat de la indústria. Aquestes són parts o conceptes a mantenir, sense perjudici de les actuacions de rehabilitació, amb una restauració tipològica adequada que hauran de preservar i revaloritzar els essentials elements d'interès. L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la
----------	--

FÀBRICA BALCELLS 1001

	seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la forma més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat. En aquest cas qualsevol proposta plantejada haurà de ser avaluada, de manera especial, per la Comissió Municipal del Patrimoni Cultural (CMPM)
Entorn protecció	Tot l'àmbit de la plaça resta protegit per tal de facilitar un encaix correcte del bé protegit i facilitar les visuals paisatgístics d'aquest ambient urbà tan característic de la part sudoest del Barri Antic. L'antiga fàbrica il·luminada tanca el conjunt monumental de la façana històrica de Manresa, format per la Cova, la Seu i, ara, el Conservatori.
Raons d'incorporació al catàleg	Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social, econòmica, artística i sobretot pel referent del conjunt dins d'aquest sector concret, envers la lectura del passat industrial de la ciutat. Es tracta d'una construcció d'especial interès arquitectònic i ambiental, el valor del qual resideix principalment en la seva estructura tipològica, reflectida en la façana i en la disposició de l'estructura interior que defineix la tipologia fabril a partir de les seves especials característiques estructurals, pel seu sistema portant i tècnica constructiva utilitzada, pels valors dimensionals, pel tipus de paràmetres emprats i per l'organització espacial que admet molta flexibilitat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació i ampliació, d'acord amb el PGM
Exterior	No es permet la modificació
Façanes	No es permet la modificació
Cobertes	No es permet la modificació
Obertures	No es permet la modificació
Jardins / entorn	Cal adequació
Interior	Es permet la modificació conservant els elements tipològics originals (pilars de fosa, etc...)
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge tipològica, volumètrica i compositiva del bé protegit.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	Els Balcells eren empresaris de la seda que treballaven a Manresa des dels inicis del segle XIX, seguint la forta i antiga tradició de la nostra ciutat en els teixits o «vels» de seda. L'any 1891 Sederries Balcells aixequen aquesta gran fàbrica, entre els carrers d'Arbonés, Pepet (actual Ignasi Balcells) i Campanes. Durant dècades, els nombrosos treballadors de la fàbrica (entre cent i més de dos-cents, segons les èpoques) van desenvolupar l'art de transformar la seda en peces de vestir i ornaments d'alta qualitat. La fàbrica Balcells acollí una de les poques sederries encara vigents després del gran dinamisme d'aquesta indústria el segle XVIII. Sederries Balcells va representar una forta dinamització en la producció de teixits i vels de seda a Manresa. L'activitat industrial cessà l'any 1965, durant la primera gran crisi del tèxtil manresà, l'edifici va restar abandonat durant 30 anys.
Inf. històrica	El projecte original és obra de Pere Samsó i Heras i data del 1890. La fàbrica Balcells va ser catalogada, l'any 1983, com a element patrimonial a protegir. El Pla Especial de Protecció indicava aleshores que l'edifici es trobava en un relatiu bon estat i que oferia grans possibilitats de reutilització. A més, les plantes sostingudes amb columnes de ferro deixaven una gran llibertat per refer els espais interiors. Altrament, als anys 1980, la Generalitat de Catalunya, a través de l'Institut Català del Sòl (INCASOL), va començar a promoure un pla de reforma urbanística que afectava l'illa delimitada pels carrers Arbonés, Campanes, Sant Francesc i Ignasi Balcells. Com a primer pas, l'INCASOL va comprar totes les finques de l'illa que havien de ser enderrocades i també la fàbrica Balcells, que

FÀBRICA BALCELLS 1001

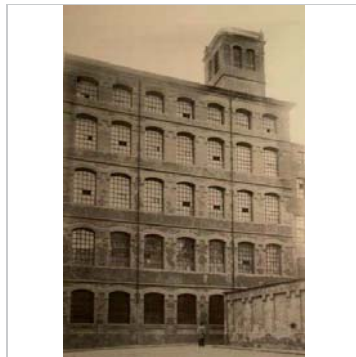
	havia de ser preservada i destinada a equipament. L'any 1995 l'INCASOL va cedir la fàbrica a l'Ajuntament, que un any abans havia creat la societat municipal Foment de la Rehabilitació Urbana de Manresa (FORUM), i va començar el debat sobre l'ús que s'havia de donar a l'edifici. En un primer moment es va proposar que la fàbrica acollís la Fundació Universitària del Bages, juntament amb altres edificis que s'haurien de construir al seu entorn. Aviat, però, es va considerar que per raons funcionals i d'espai era millor destinar l'edifici a la nova seu del Conservatori Municipal de Música de Manresa. Tot i que la fàbrica tenia l'estructura en bon estat, adaptar-la als requeriments d'una escola de música del segle XXI no ha estat fàcil. FORUM va assumir la gestió del procés i va començar a treballar-hi. Entre 1997 i 1998 es va consolidar l'estructura de l'edifici, se'n va substituir la coberta i se'n va recuperar la façana; aquests treballs van comptar amb el suport dels 40 alumnes d'una escola taller gestionada per l'Ajuntament. El projecte fou redactat per Efa Arquitectes (Eduard Fenoy & Associats) i les obres s'iniciaren el gener de 1997 per concloure el febrer de 2000. L'any 1999 es va aprovar el segon projecte de rehabilitació de l'interior de l'edifici, que implicava, a més d'obrar totes les plantes i fer un nou forjat per guanyar un altell, construir dos edificis annexos de serveis, entre els quals la torre blanca que supera en alçada la pròpia fàbrica. Aquesta segona fase s'ha dut a terme entre els anys 2000 i 2002, a càrrec dels arquitectes Anton Baraut, Cesc Camps, Eduard Fenoy i Joan Mateu i tot seguit s'ha passat a la tercera i última fase, consistent en la dotació de mobiliari i accessoris.
Bibliografia	- J. Sarret i Arbós: "Història de la Indústria, el Comerç i dels Gremis de manresa". Manresa, 1923 - FERRER, Llorenç (1991), "La indústria de la seda a Manresa", a El món de la seda i Catalunya, Museu Tèxtil de Terrassa, Diputació de Barcelona, Terrassa - OLIVERAS, Josep, La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1986, 300 p.
Observacions	La rehabilitació ha tingut molt en compte l'aïllament acústic i altres instal·lacions tecnològiques sense malmetre la imatge del bé catalogat. S'han triat vidres especials i materials de fusteria per evitar al màxim la comunicació sonora. Cal destacar també que l'edifici, a més d'acollir les aules i serveis propis del Conservatori, ha incorporat una biblioteca-fonoteca i, a l'última planta, un espectacular auditori tant d'ús intern com extern.
Data de redacció:	1/7/2010

FÀBRICA BALCELLS

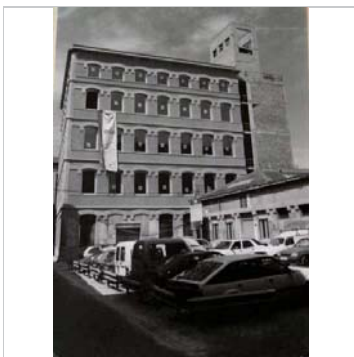
I001

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica 1910-20
Arxiu Comarcal del Bages

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

FARINERA LA FAVORITA

1002

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal

-

Codi INE 081136

Adreça/es

Carretera d'Esparreguera

nº s/n

Coordenades UTM x = 402862
y = 4618968

Identificació al plànol 6
Grafisme categoria *

Delimitació bé —
Entorn protecció

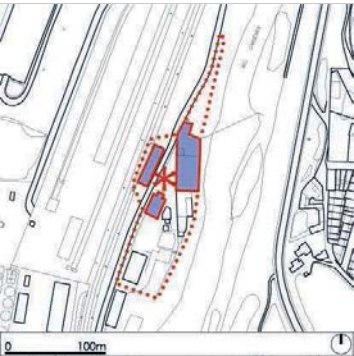
DADES CADASTRALS Referència cadastral 001325900DG01G0001KE

Il·la/Pol. -

Parcel·la -

Titularitat

Privada

Plànol de localització

Fotografia del conjunt

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa +
Modificació puntual del PGM Riu
Cardener (PGM 04/05)
Classificació SISTEMES
Qualificació D. ESPAIS LLIURES; D.4 Parc del
Cardener

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BCIL
Procedència Catàleg Ajuntament de Manresa
Nº inventari I.02
Nº reg/cat
Data 23/01/1985
Altres

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Conjunts
Categoria BCIL
Nº catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Modernisme industrial, amb referents, tant en la composició com en els ornaments; Segles XIX-XX
Cronologia s.XVI (origen antic molí) 26.8.1861 (Inauguració) 1873 (ampliació) 1916 (cos de sitges) 1923 i 1936 (incendi)
Autoria Alexandre Soler i March, arquitecte (autoria probable del cos de sitges, 1916)
Context Carretera d'Esparreguera s/n, a la riba dreta del Cardener, a la partida de les Obagues, a tocar de la fàbrica dels Polvorers. El conjunt industrial es troba al sud del Barri de la Guia,

FARINERA LA FAVORITA

1002

Tipologia/Elements

dins el Parc del Cardener, a tocar de l'antiga carretera carretera d'Esparreguera, junt al riu i en un indret paisatgístic molt rellevant, on la seva silueta presideix absolutament l'entorn.
Conjunt industrial molt notable format per diverses construccions de l'antic complex fariner situades junt al riu i l'antiga carretera d'Esparreguera. Del conjunt d'edificis en destaca la nau principal, al costat del riu, de planta baixa i tres pisos, un cos de magatzem i sitges i un altre cos vora la via del tren que fa de moll de càrrega. Tots tres estan units per passarel·les metàl·liques cobertes. Coberta a dues aigües de teula. Formen un pati per on passa la carretera, separada per una tanca de ferro. Sistema constructiu: sòcol de pedra i la resta de totxo arrebossat i pintat en ocre, amb alguns elements d'obra vista i ceràmica verda. A l'apartat d'informació complementària es fa una exhaustiva descripció del conjunt.

Ús actual

Abandonada

Ús original/altres

Fàbrica de farina

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Regular
Façanes Correcte, en general
Cobertes Correcte, en general
Obertures Deficient
Jardins/entorn Correcte, però cal adequació
Interior Dolent

Entorn de protecció L'abandonament de les instal·lacions ha fet que l'espai lliure del recinte s'hagi deteriorat i es trobi en mal estat. Afortunadament la solidesa estructural i les mesures de protecció han impedit un procés de degradació irreversible. Tant el conjunt d'immobles que formen el complex de la farinera com l'entorn són absolutament recuperables per la seva adequació a nous usos, sent un dels indrets més desconeguts i, alhora, més suggerents de cara a la seva recuperació. Es tracta d'un indret amb un fort passat industrial, marcat pel riu Cardener i la via de tren de la línia de Barcelona a Saragossa. En destaca la fàbrica dels Polvorers, i més enllà les que s'aixecaren a prop de Sant Pau. La farinera i la fàbrica dels Polvorers són els primers edificis industrials que es perceben a l'arribada a Manresa des del tren de la RENFE. Actualment tot està mig abandonat, i la carretera que travessa l'indret ha esdevingut secundària des que es construí el nou accés a la ciutat per l'altre costat del riu. Com que està apartat del nucli urbà no ha patit una gran transformació com altres indrets amb passat industrial i, actualment, el conjunt i les vies del tren que passen per l'antiga estació de mercaderies tenen l'aparença d'una relíquia del passat.

Situació de risc

Risc de deteriorament progressiu. Accions de vandalisme i agents meteorològics;

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la volumetria general de les tres construccions rellevants que conformen el conjunt, així com la xemeneia, la composició de les seves façanes i cobertes, incloses el ritme d'obertures i les característiques formals més rellevants. També es protegeixen tots aquells elements interiors que facin referència al passat industrial del bé, subjectes d'ésser integrats en el nou ús, tot permetent que s'identifiqui i es difongui la història i l'activitat de la indústria.
Entorn protecció Es protegeix l'entorn immediat delimitat per l'antic recinte industrial, incloent la tanca original -formada per una base de mamposteria i rematada per una reixa metàl·lica de ferro forjat- concionant i/o eliminant els elements disconformes envers les edificacions protegides, tant físics com paisatgístics.
Raons d'incorporació al catàleg Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social, econòmica, artística i sobretot pel referent del conjunt dins d'aquest sector concret, envers la lectura del passat industrial de la ciutat. Arquitectònicament és un bon exemple de fàbrica de riu de la segona meitat de segle XIX, amb la particularitat que avui dia manté

FARINERA LA FAVORITA

1002

les diverses ampliacions fetes ja en aquell segle, que es poden arribar a interpretar i a valorar. Per altra banda, La Favorita és el testimoni d'una indústria que funcionà més de cent anys elaborant farina. Entre el final del segle XIX i la primera meitat del XX Manresa va esdevenir el centre fariner més important de Catalunya. La seva situació central entre les planes cerealistes de la Segarra i de la província de Lleida i el fet de tenir estació de tren amb una línia directa a aquestes terres i a l'Aragó van afavorir aquesta posició i retreuen a l'element una importància cabdal, junt amb les altres farineres, per explicar el passat industrial manresà..

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	No es permet la modificació de les volumetries definides pel PGM 04/05
Façanes	No es permet la modificació de la composició
Cobertes	No es permet la modificació de les tipologies i directrius de cadascuna de les mateixes
Obertures	No es permet la modificació formal ni l'alteració del ritme de les mateixes
Jardins / entorn	Cal adequació, respectant els valors formals i de paisatge
Interior	Es permet modificació per l'adequació a nous usos; No es malmetran les estructures originals ni altres elements existents (béns mobles) que restaran catalogats també
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge tipològica, volumètrica i compositiva de les construccions catalogades del conjunt protegit.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	El nom popular que se li dona és el de farinera de les Obagues, perquè s'establí en aquest paratge. Normalment s'ha conegut com "La Favorita", que és la marca amb la que treballava l'empresa, que estava pintada a la façana. L'any 1902 l'empresa s'anomenava Casajuana, Gabriel, Borràs i Cia. i el 1907 s'havia transformat en Casajuana, Gabriel i Masana. Al començament de la dècada dels vint era de Sants Yellestich Ferrer i la va mantenir durant el Franquisme. Edificada l'any 1861 a la carretera d'Esparreguera, a la partida de les Obagues, per la família de Vicenç Francesc Gabriel i Balaguer, home influent de la Manresa de l'època. L'any 1916 es construeixen les sitges, element que li dona significat modernista perquè són atribuïbles a Alexandre Soler i March, deixeble de Domènech i Montaner, a l'estudi del qual va treballar un temps. CONJUNT FABRIL: El conjunt fabril de La Favorita, està compost per diversos edificis amb diferents tipologies i funcions. El que es pot considerar fàbrica està format per un grup de cinc edificis annexos en paral·lel al riu i sembla que l'ordre d'antiguitat va de sud a nord. Tots ells presenten teulades a dues aigües i els principals segueixen l'esquema de fàbrica de pisos. Primer trobem una casa de planta baixa i dos pisos que es podria correspondre al molí primitiu. Al costat hi ha un edifici amb forma de fàbrica de planta baixa i tres pisos, que podria ser la filatura de cotó de mitjan segle XIX. Més al nord hi ha un cos que enllaça l'edifici anterior amb la gran fàbrica, on hi ha la porta principal que té gravada a l'arc la data de 1861 —en la reixa de la mateixa porta hi posa 1871! El següent edifici és la fàbrica principal, amb planta baixa i tres pisos. Aquest esquema es va repetir en l'ampliació que es va fer al cap de pocs anys. A més, s'hi va afegir un mòdul de circulació vertical jerarquitzat amb una torre, que té una altre cos annex al darrera. Al nord de la torre de l'escala hi ha un altre edifici de planta baixa i un pis i la xemeneia, que està en bon estat de conservació. L'any 1916 es va construir un nou edifici al davant, al costat de la carretera de Manresa a Abrera, que fa d'embotcall a les sitges. Aquest edifici queda jerarquitzat amb una coberta a dues aigües amb amplis ràfecs que deixen l'estructura de fusta vista. A l'altre costat de la carretera hi ha una edificació situada a un nivell superior —el de les vies de ferrocarril— que té la funció de moll de càrrega del gra i la farina. Té una planta rectangular i la coberta a dues aigües.
---------------------------	---

FARINERA LA FAVORITA

1002

Hi ha altres edificacions complementàries més modestes que van ser utilitzades com a habitatges i oficines.

SISTEMA ESTRUCTURAL:

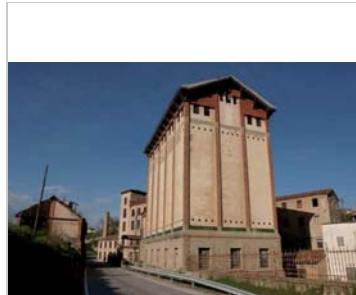
Inf. històrica	Com que es troba en un lloc proper al nucli urbà i amb un salt relativament fàcil d'aprofitar, hi ha activitats industrials almenys del segle XVIII . primer hi va haver un molí de farina, després una filatura i, finalment, la farinera, que fou inaugurada el 26 d'agost de 1861. L'any 1873 fou ampliat i el 1916 es construí el cos de sitges. Els anys 1923 i 1936 s'incendià i es va refer posteriorment. Aquesta factoria, la més important del ram en el seu temps, era explotada per la família Gabriel, que la va inaugurar l'any 1861. Sabem que l'any 1907, en que hi hagué un gran aiguat a Manresa, la raó social era Casajuana, Gabriel i Masana, però posteriorment Casajuana i Masana se separaren i varen aixecà una nova farinera a Manresa, "La Florinda". En aquest any, 1907, "La Favorita" tenia una cinquantena de treballadors. Per maridatge d'una filla de Gabriel, Pilar Gabriel i Miralles, amb l'advocat Santos Yellestich i Ferrer, amb el temps aquest darrer passà a dirigir la farinera i es visqué una època de prosperitat, durant la qual no es perdé la descendència familiar. Aquesta farinera patí algun incendi, un d'ells en acabar-se la guerra civil espanyola, però la fàbrica fou aviat reconstruïda. A la dècada dels anys setanta la farinera deixava de produir, havent complert més de cent anys.
Bibliografia	CAMPRUBÍ, Josep; Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1994. OLIVERAS, Josep, Desenvolupament industrial i evolució urbana a Manresa (1800-1870), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1985, 316 p. PERARNAU, Jaume, «Les màquines de vapor a la ciutat de Manresa en començar el segle XX», a S. Riera (cur.), El vapor i els «Vapors». Actes de les III Jornades d'Arqueologia industrial de Catalunya, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, Barcelona, 1996. RUBÍ, M. G. i ALOY, J.; Història gràfica de Manresa. La Restauració (1875-1931) vol. I., Edicions Selectes Parcir, Manresa, 1996. RUBÍ, M. Gemma; VIRÓS, Lluís, La Cambra de Comerç i Indústria de Manresa (1906-2006). Cent anys d'impuls econòmic, Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Manresa i Angle editorial, Manresa, 2006. SARRET, Joaquim, Història de la indústria, del comerç i dels gremis de Manresa, Impremta i enquadernacions de Sant Josep, Manresa, 1923. SERRA, E.; VIRÓS, L.; JUÁREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.
Observacions	Aquest element forma part de la ruta «Al llarg del Cardener», en la que es visita: el conjunt industrial dels Comtals, fàbrica Blanca, fàbrica Vermella, fàbrica dels Polvorers, farinera La Favorita, fàbrica del Salt, fàbrica Balcells, estació del Nord, farinera Albareda, fàbrica dels Panyos, fàbrica Pirelli, fàbrica Lemmerz. A més, forma part de la ruta «Modernisme industrial», en el que hi ha les farineres Albareda i Florinda, l'Escorxador, la central elèctrica i els transformadors de la CAME, el celler Roqueta i la fàbrica de cintes de Perramon i Badia.
Data de redacció:	1/7/2010

FARINERA LA FAVORITA

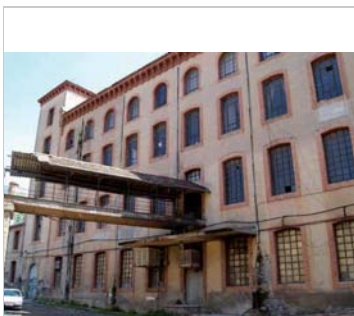
I002

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia del bé

Fotografia del bé

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1992
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1910-20
Arxiu Comarcal del Bages

FARINERA ALBAREDA

I003

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

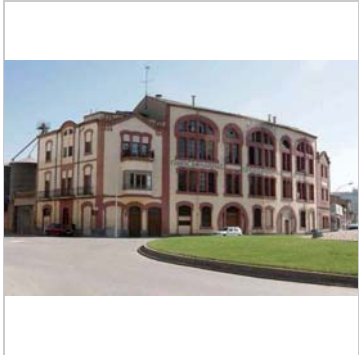
Àmbit zonal	3. Valldaura	Codi INE	081136
Adreça/es	Passeig del Riu Carrer del Bruc	nº	66-68 1
Coordenades UTM	x = 401674 y = 4619732	Identificació al plànol	6
		Grafisme categoria	*
		Delimitació bé	—
		Entorn protecció	

DADES CADASTRALS Referència cadastral 1798008DG0119G0001JG

Illa/Pol. 17980 Parcel·la 08 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa + Modificació puntual del PGM Riu Cardener (PGM 04/05)
Classificació	SU (Sòl urbà)
Qualificació	2. INDUSTRIAL; 2.1 Illa tancada

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria	BCIL
Procedència	Catàleg Ajuntament de Manresa
Nº inventari	I.03
Nº reg/cat	
Data	23/01/1985
Altres	

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Modernisme industrial; XX Inici
Cronologia	
Autoria	Alexandre Soler i March, arquitecte
Context	Situat a la part oest del nucli urbà, l'edifici fa cantonada i dona façana a la rotonda de la Plaça del Mil·lenari que esdevé un punt estratègic en la comunicació entre Manresa i Sant Joan de Vilatorrada. Paisatgísticament el conjunt s'enfronta al Parc de Josep Vidal i molt aprop, dins el mateix sistema de comunicació, amb el futur Parc dels Panyos; totes dues estructures situades en el marge esquerra del riu Cardener.

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Conjunts
Categoria	BCIL
Nº catàleg	
Nivell prot.	Parcial
Altres prot.	

FARINERA ALBAREDA

I003

Tipologia/Elements Edifici industrial aïllat que ocupa quasi mitja illa. L'edifici consta de tres cossos: al mig la farinera, de planta baixa i tres pisos amb coberta a dues aigües; adossat a la farinera un altre cos de planta baixa i dos pisos (magatzem), i a l'altra banda la vivenda de planta baixa i dos pisos. La façana de la farinera que dona al Passeig del riu, presenta grans vidrieres emmarcades amb brancals i arcs per totxo vist, sobre fons d'arrebossat blanc. La del magatzem és de pedra buixardada, i la de la vivenda de totxo vist (angles i obertures), i arrebossada la resta. L'interior de la farinera presenta una estructura de pilars de fosa, façanes de fusta, forjats i terra de fusta.

Ús actual	Industrial
Ús original/altres	Fàbrica de farina

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Bo
Façanes	Ben conservades
Cobertes	Ben conservades
Obertures	Ben conservades
Jardins/entorn	Ben conservat

Interior Bo

Entorn de protecció L'entorn del bé es troba en bones condicions. La seva posició amb front a la Plaça del Mil·lenari, alliberat d'edificis que puguin malmetre la seva contemplació unitària i l'establiment de dos parcs urbans propers (Josep Vidal i els Panyos), tots dos a tocar del Cardener, valoritzen l'entorn d'aquest conjunt edificatori.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements	Es protegeix la volumetria general de les construccions rellevants que conformen el conjunt, així com les sitges, la composició de les seves façanes i cobertes, incloses el ritme d'obertures i les característiques formals més rellevants. També es protegeixen tots aquells elements interiors que facin referència al passat industrial del bé, subjectes d'ésser integrats en el nou ús, tot permetent que s'identifiqui i es difongui la història i l'activitat de la indústria.
Entorn protecció	Es protegeix l'entorn immediat delimitat pel límit de la parcel·la, amb la façana colindant per tal de millorar la seva imatge en el marc de la Plaça del Mil·lenari, d'altra banda ha estat una actuació prevista en el planejament per tal de donar rellevància al conjunt de la farinera i que serveix per determinar la fita sud del Barri de Valldaura. També resta protegit, com a delimitació del camp visual i paisatgístic el Parc de Josep Vidal.
Raons d'incorporació al catàleg	Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social, econòmica, artística i sobretot pel referent del conjunt en aquest indret -el meandre del Cardener- envers la lectura del passat industrial de la ciutat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	No es permet la modificació de les volumetries
Façanes	No es permet la modificació de la composició
Cobertes	No es permet la modificació de les tipologies i directrius de cadascuna de les mateixes
Obertures	No es permet la modificació formal ni l'alteració del ritme de les mateixes
Jardins / entorn	Cal mantenir el respecte pels valors formals i de paisatge
Interior	Es permet modificació per l'adequació a nous usos; No es malmetran les estructures

FARINERA ALBAREDA

I003

originals ni altres elements existents (béns mobles) que restaran catalogats també

Entorn de protecció No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge tipològica, volumètrica i compositiva del conjunt protegit.

Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària Aixecada la fàbrica l'any 1909 i ampliada l'any següent, aquesta farinera ha estat produint sense interrupció gràcies a la família Albareda, que encara mantenen la propietat de la fàbrica, a punt de complir cent anys. Tot el conjunt és obra d'Alexandre Soler i March. Malgrat que les ampliacions de 1910 no resolien la integració amb el cos central, és una de les obres més representatives d'aquest arquitecte i probablement la seva façana és la més característica del modernisme industrial a Manresa.

Inf. històrica L'empresa de farines Albareda fa més de 100 anys que ocupa la mateixa fàbrica, on continua elaborant farina. El 1909, s'aixeca la fàbrica; el gener de 1910 es projecta una ampliació consistent en una planta baixa per a magatzem i una altra per a habitatge dels propietaris al carrer Dos de Maig, i al setembre del mateix any una altra ampliació cap al carrer del Bruc consistent en un edifici de dues plantes destinat a magatzem.

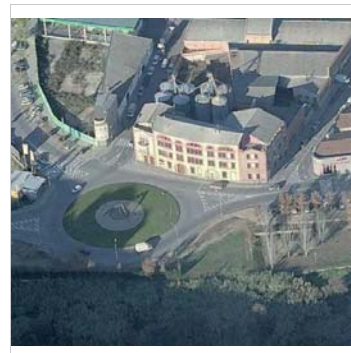
Bibliografia BARAUT, A.; BOVER, I. "El Modernisme al Bages". Revista Dovella. N. 3 Decembre 1981.-
SERRA, E.; VIRÓS, L.; JUÁREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.

Observacions Aquest element forma part de la ruta «Al llarg del Cardener», en la que es visita: el conjunt industrial dels Comtals, fàbrica Blanca, fàbrica Vermella, fàbrica dels Polvorers, farinera La Favorita, fàbrica del Salt, fàbrica Balcalls, estació del Nord, farinera Albareda, fàbrica dels Panyos, fàbrica Pirelli, fàbrica Lemmerz.

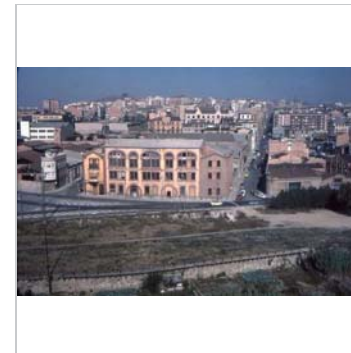
Data de redacció: 1/7/2010

FARINERA ALBAREDA

I003

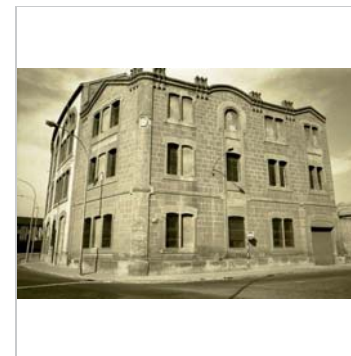
Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica 1992
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

FARINERA LA FLORINDA

I004

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

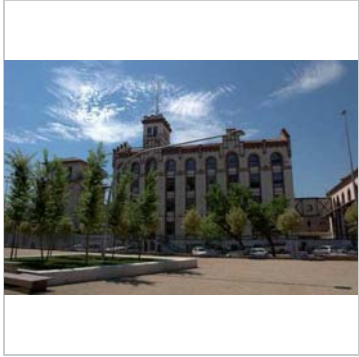
Àmbit zonal	3. Valldaura	Codi INE	081136
Adreça/es	Carrer del Bruc Carrer d'Ausiàs March	nº	35 6
Coordenades UTM	x = 401760 y = 4619926	Identificació al plànol	6
	Grafisme categoria	Delimitació bé	Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 1800602DG0210A0001GB / 1800603DG0210A0001QB

Il·la/Pol.	18006	Parcel·la	02	Titularitat	Pública
	18006		03		Pública

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa
Classificació	SISTEMES
Qualificació	E. EQUIPAMENTS; E.6 Serveis públics i administratius

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria	BCIL
Procedència	Catàleg Ajuntament de Manresa
Nº inventari	I.04
Nº reg/cat	
Data	23/01/1985
Altres	

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Modernisme industrial; XX (1912-13)
Cronologia	1912. S'inicia la construcció; 18.5.1913 s'inaugura la farinera
Autoria	Ignasi Oms i Ponsa, arquitecte
Context	Situat en el barri de Valldaura, en la part industrial més representativa a l'oest del centre urbà i delimitant el triangle d'edificis fabrils de gran rellevància per Manresa: La Florinda, Els Panyos i la Farinera Albareda. El conjunt ocupa una gran parcel·la rectangular amb façana a tres carrers (Aúsies March, Dos de Maig i el Bruc) amb el Parc de la Florinda al darrera. Ha estat recentment una zona en transformació, aprofitant la posició del Barri de

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Conjunts
Categoria	BCIL
Nº catàleg	
Nivell prot.	Integral
Altres prot.	

FARINERA LA FLORINDA

I004

Valldaura -a tocar del Cardener i amb dos Parcs urbans- on s'han desenvolupat operacions residencials. Valldaura és un barri que va néixer de la industrialització i, en el seu àmbit, s'hi disposen carrers estrets amb construccions antigues i modestes combinades amb carrers amples i blocs d'habitatges aixecats sobre solars que ocupaven antigues fàbriques o tallers. Actualment, el barri es mou entre la identitat industrial de les velles fàbriques que el van fer néixer i la nova identitat residencial, comercial i d'oci.

Tipologia/Elements Edifici industrial format per diversos cossos a dins d'un recinte tancat. Cossos units mitjançant ponts i passarel·les. Façanes unitàries, amb marcada verticalitat. A la planta baixa: sòcol de paredat comú amb verdugades de totxo. La resta de totxo amb estucat blanc, deixant-lo vist en brancals i arcs d'obertures. Impostes de ceràmica blanca i verda de totxo. Cornises de totxo vist decorat amb greques. L'edifici principal presenta capcers escalonats ornamentats amb totxo i ceràmica, i una torratxa mirador amb merlets a un costat. Coberta de teula àrab.

Ús actual	Caserna de la Policia Municipal
Ús original/altres	Fàbrica de farina

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Bo
Façanes	Cal fer una restauració adequada.
Cobertes	Ben conservades
Obertures	Ben conservades
Jardins/entorn	Ben conservat. La plaça valoritza el conjunt edif.

Interior Bo

Entorn de protecció La Florinda s'aixeca al barri de Valldaura, un indret de Manresa que es caracteritza pel seu ric patrimoni industrial. La gran alçada de l'antiga Farinera però sobretot la disposició dels seus volums la converteixen en l'emblema de Valldaura. Es pot dir que són els propis elements volumètrics característics, amb els alts dipòsits cilíndrics- els que configuren un entorn de qualitat, fins i tot en la façana principal que no té el parc al davant.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements	Es protegeix la volumetria general de totes les construccions que conformen el conjunt, així com les sitges, la composició de les seves façanes i cobertes, incloses el ritme d'obertures i les característiques formals més rellevants. També es protegeixen totes les estructures interiors i altres elements que fan referència al passat industrial del bé, subjectes d'ésser integrats en el nou ús, tot permetent que s'identifiqui i es difongui la història i l'activitat de la indústria.
Entorn protecció	Es protegeix l'entorn immediat delimitat pel propi conjunt industrial, en els carrers que l'envolten i que conformen, en la seva façana nord -oberta al carrer de Ramon Llull, el Parc de la Florinda.
Raons d'incorporació al catàleg	Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social, econòmica, artística i pel referent del conjunt en el Barri de Valldaura, com a reflex del passat industrial de la ciutat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació o reforma, d'acord amb el PGM
Exterior	No es permet la modificació
Façanes	No es permet la modificació de les volumetries
Cobertes	No es permet la modificació de les tipologies i directrius de cadascuna de les mateixes
Obertures	No es permet la modificació formal ni l'alteració del ritme de les mateixes

FARINERA LA FLORINDA

1004

Jardins / entorn	Cal mantenir el respecte pels valors formals i de paisatge urbà
Interior	Es permet modificació per l'adequació a nous usos; No es malmetran les estructures originals ni altres elements existents (béns mobles) que restaran catalogats també
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge tipològica, volumètrica i compositiva del conjunt protegit.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

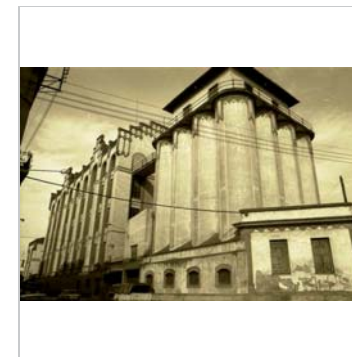
Descripció complementària	L'edifici fou projectat per Ignasi Oms i Ponsa. La qualitat del disseny, l'elegància de la decoració i l'impacte visual fan de la Florinda un dels exemples més interessants del modernisme industrial manresà. En l'actualitat, s'està redactant un pla especial de protecció.
Inf. històrica	L'any 1912 s'inicia la construcció i l'any 1913 (18 de maig) s'inaugura el local. Els seus promotors foren Casajuana i Massana, antics socis de la farinera La Favorita. Fou inaugurada l'any 1913. Al cap de pocs anys, Massana se separaria del negoci, i quedà com a únic amo Josep Casajuana i Rodríguez, casat amb Florinda Maristany, que va donar el nom a la fàbrica. La farinera tenia una gran capacitat de producció en relació amb l'època, gràcies a un elevat grau d'automatització amb maquinària adquirida a Alemanya. Diàriament es tractaven 60.000 quilograms de blat (netejat i raspallat), dels quals s'obtenia 32.000 quilos de farina. L'ocupació de personal era escassa, ja que tan sols es necessitaven de 2 a 3 persones per a fer funcionar la maquinària. On hi havia més treballadors era en els serveis de càrrega i descàrrega, cosa que es realitzava amb carros o camions de poc tonatge i amb força humana en el carreteig a les estacions de ferrocarril.
Bibliografia	- J. Sarret i Arbós: "Història de la Indústria, del comerç i dels gremis de Manresa". Monumenta Històrica. Vol. III Manresa, 1923 - LACUESTA CONTRERAS, Raquel; "Ignasi Oms i Ponsa, Arquitecte" COAC, 2009 - Antoni Baraut / Imma Bover: "El Modernisme al Bages". Revista Dovella . N. 3 Desembre 1981. - J. Mª Gasol: "Oms", Diari Manresa. 5/2/73. SERRA, E.; VIRÓS, L.; JUÁREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.
Observacions	L'any 1911 és coneguda popularment com "La Florinda", nom que es deu a Florinda Maristany, casada amb Josep Casajuana. La fàbrica funcionà fins als anys 70.
Data de redacció:	1/7/2010

FARINERA LA FLORINDA

1004

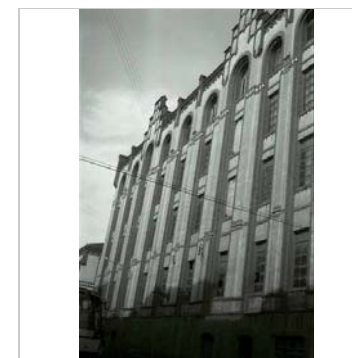
Vista aèria
Bing Maps

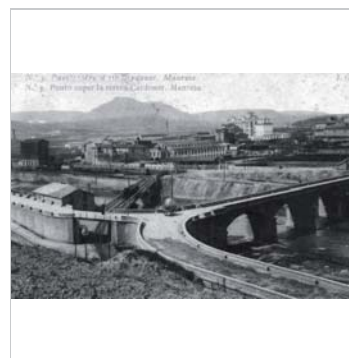
Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1910-20
Arxiu Comarcal del Bages

Fotografia històrica 1910-20
Arxiu Comarcal del Bages

EDIFICI DE LES FORCES HIDROELÈCTRIQUES DEL SEGRE

1005

Altres denominacions EDIFICI DE L'ANÒNIMA

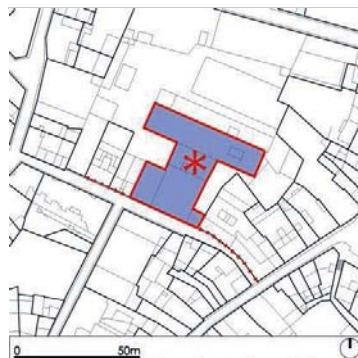
LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal 5. Plaça de Catalunya, rodalies del Passeig i part nova del Remei Codi INE 081136
Adreça/es Carrer de Llussà nº 9-15

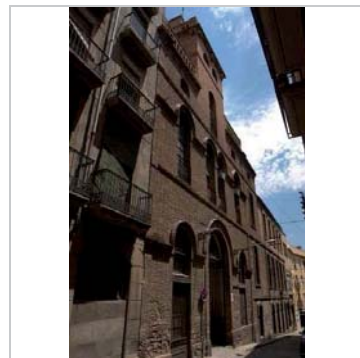
Coordenades UTM x = 402636 Identificació al plànol 6' Delimitació bé —
y = 4620203 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 2602003DG0220A0001HQ

Il·la/Pol. 26020 Parcel·la 03 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SISTEMES
Qualificació E. EQUIPAMENTS; E.5 De barri

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BCIL
Procedència Catàleg Ajuntament de Manresa
Nº inventari I.05
Nº reg/cat
Data 23/01/1985
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial academicista; finals segle XIX
Cronologia 1893-1894
Autoria Façana atribuïda a Ignasi Oms i Ponsa, arquitecte
Context Situat a la zona d'eixample, en el Barri del Remei i a tocar amb la carretera de Vic, es tracta d'un conjunt d'edificacions que ocupen casi la totalitat de la parcel·la. Entre ells cal destacar l'edifici que dona façana al carrer i la xemeneia. El teixit edificatori és força consolidat i presenta una imatge homogènia.
Tipologia/Elements Edifici Industrial formant part de la trama urbana. Antiga fàbrica tèxtil. Conjunt d'edificis vestits en diferents èpoques. Destaca el cos d'accés entre mitgeres amb façana el carrer Llussà, de planta quadrada amb l'eix de simetria. A un costat hi ha la caixa d'escala.

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Conjunts
Categoria BCIL
Nº catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot.

EDIFICI DE LES FORCES HIDROELÈCTRIQUES DEL SEGRE

1005

Façanes de totxo vist amb junta seca. Obertures en arc rodó, de totxo col·locat a plec de llibre. Impostes i trencaigües també de totxo. Remat amb cornisa ibaranes. Xemeneia de totxo.

S'accedeix als altres edificis per una gran portalada que dona a un pati interior on encara avui dia hi ha les naus que foren destinades a fàbrica d'electricitat: la del mig per a les calderes, i l'altra, més espaiosa, de 28x10 m, per a sala de màquines, quadres de distribució, màquines auxiliars. Aquesta sala gran destaca pel seu espai diàfan, sense columnes, amb unes grans encavallades de fusta que suporten la coberta. A sota dels edificis hi ha uns soterranis que contenen la carbonera, diversos espais de magatzem, el passadís de fums i la base de la gran xemeneia del vapor. Aquesta xemeneia està reforçada amb anells de ferro i és un referent paisatgístic des de gairebé tota la ciutat.

Ús actual Terciari
Ús original/altres Industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo
Façanes Correctes
Obertures Ben conservades
Interior Bo
Entorn de protecció L'entorn del bé és equilibrat en les volumetries dels edificis entre mitgeres i en la disposició de fronts edificatoris ben estructurats.
Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la volumetria general de l'edifici, especialment de la nau del vapor, la composició de les façanes i cobertes, així com tots aquells elements interiors que facin referència al passat industrial del bé.
Entorn protecció Integració de l'edificació situada a la mitgera de l'esquerra de la façana principal de l'edifici (carrer de Llussà), així com de l'equilibri del front edificatori on s'insereix. Cal mantenir un espai lliure associat a l'espai interior.
Raons d'incorporació al catàleg Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, valors estilístics i, sobretot per l'empremta del passat industrial de la ciutat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIÓNS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior No es permet la modificació
Façanes No es permet la modificació de les volumetries
Cobertes No es permet la modificació dels materials estructurals ni els acabats del revestiment que les configuren
Obertures No es permet la modificació formal ni l'alteració del ritme de les mateixes
Jardins / entorn Cal mantenir el respecte pels valors formals i de paisatge urbà del carrer
Interior Es permet modificació per l'adequació a nous usos; No es malmetran les estructures originals ni altres elements existents (béns mobles) que restaran catalogats també
Entorn de protecció No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge tipològica, volumètrica i compositiva del conjunt protegit.
Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

EDIFICI DE LES FORCES HIDROELÈCTRIQUES DEL SEGRE

1005

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica

La Societat d'Enllumenat Elèctric estava constituïda pels industrials tèxtils Magí Gallifa Gomis, Lluís Vila Miralles i Àngel Ferrer Grané, que també era comerciant. Obtingueren de l'Ajuntament un conveni per a l'explotació de l'enllumenat públic, que substituï la llum de gas. Per aquest motiu aixecaren la central elèctrica del carrer Llussà.

Àngel Ferrer va morir el 1907 i els seus descendents, per operacions en la compra i traspàsament d'accions, quedaren fora de la societat. Uns anys després succeí el mateix amb altres dos socis, Gallifa i Vila, que van esdevenir accionistes minoritaris mentre els fills de Francesc Gomis i Soler —entre ells Joaquim Gomis i Cornet, alcalde de Manresa l'any 1909— es convertien en amos de l'empresa. L'any 1909 aquests van crear la CAME, coneguda per la "vella", en oposició a la competència posterior, o l'Anònima.

El 1927 els Gomis obtingueren una concessió per a aprofitaments energètics al riu Segre, que no es va poder fer efectiu fins a l'any 1959, en inaugurar-se el pantà d'Oliana. Des de 1956, la CAME passà a denominar-se Forces Hidroelèctriques del Segre, empresa creada l'any 1945 que era la fusió de la CAME, FASA, Explotacions Hidroelèctriques i altres petites empreses del Grup Gomis. FASA era una companyia elèctrica nascuda arran de la construcció d'una central hidroelèctrica a la Colònia Gomis (Monistrol de Montserrat), instal·lada pels industrials Gomis, amb una xarxa de distribució que s'estenia pel sud del Bages, l'Anoia i la capçalera del Baix Llobregat.

L'any 1945, després d'una cinquantena d'anys de produir electricitat a Manresa, la central va ser desmuntada i venuda. El seu destí fou la ciutat de Cadis, on encara treballa alguns anys.

Bibliografia

- J. Sarret i Arbós: "Història de la Tndústria, del Comerç i dels Gremis de Manresa". Manresa, 1923. - Camrubi Plans: "Fires de Manresa".

Observacions

Aquest element s'integra a la ruta «Llum i força elèctrica», formada per: la central elèctrica CAME, el transformador del carrer canonge Muntanyà, la central hidroelèctrica de les Marçetes i les estacions transformadores de La Catalana i dels Dolors.

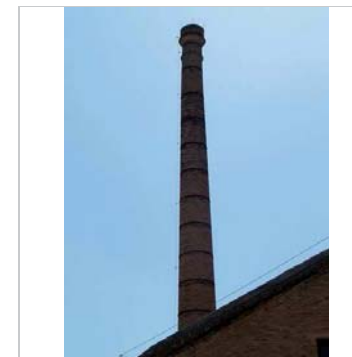
Data de redacció: 1/7/2010

EDIFICI DE LES FORCES HIDROELÈCTRIQUES DEL SEGRE

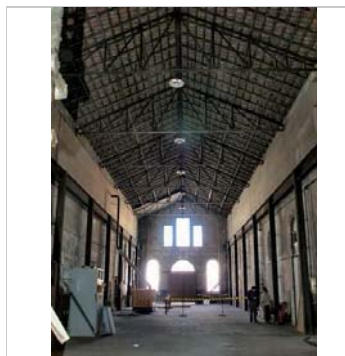
1005

Vista aèria
Bing Maps

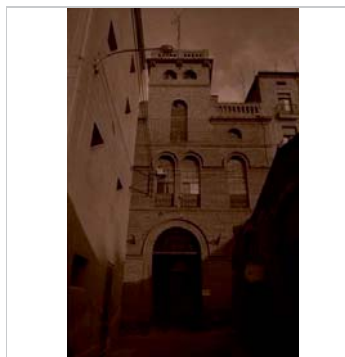
Fotografia de la xemeneia

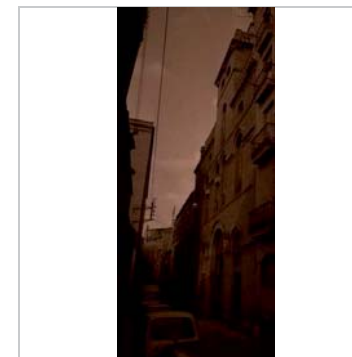
Interior d'una de les naus

Interior amb volta de maó de pla

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

CENTRAL ELÈCTRICA LA CATALANA

1006

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

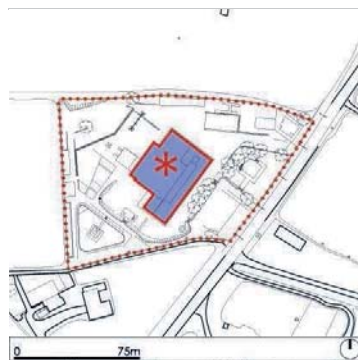
Àmbit zonal 11. Ambients, conjunts o elements protegits en Sòl No Urbanitzable Codi INE 081136 (SNU)

Adreça/es Carretera d'Igualada n° s/n

Coordenades UTM x = 401341 Identificació al plànol 5 Delimitació bé —
y = 4619244 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 08112A018000710000QI

Illa/Pol. 018 Parcel·la 00071 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SNU (Sòl no urbanitzable)
Qualificació 12a. CENTRAL ELÈCTRICA LA CATALANA;

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BCIL
Procedència Catàleg Ajuntament de Manresa
Nº inventari 1.06
Nº reg/cat
Data 23/01/1985
Altres

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edificis
Categoria BCIL
Nº catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Noucentisme industrial; XX Inici
Cronologia
Autoria
Context Situat al sud-oest del nucli urbà, al costat de la Carretera de Manresa a Igualada (C-37) en una zona agrícola i dominant el paisatge. El marc on se situa la central és molt notable i la seva posició és un dels valors essencials, junt amb la tipologia arquitectònica per a la preservació d'aquest bé.
Tipologia/Elements Edifici industrial aïllat format per varis volums que formen un conjunt de planta rectangular. Tot i que exteriorment es marquen tres plantes, l'interior és un espai únic d'una sola

CENTRAL ELÈCTRICA LA CATALANA

1006

alçada. Les façanes es resolen marcant les crugies estructurals mitjançant pilastres que també regulen el ritme de les cobertes, resoltes en el cos més baix com a terrassa i en els altres amb volta catalana que també es marca en façana.

Ús actual Sense ús
Ús original/altres Central elèctrica

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Regular
Façanes Deficient
Cobertes Deficient
Obertures Deficient
Jardins/entorn Deficient

Interior Deficient

Entorn de protecció L'abandonament de les instal·lacions ha fet que l'espai lliure del recinte s'hagi deteriorat i es trobi en mal estat, tot i que, en aquest cas, és fàcilment reversible donada la qualitat del marc paisatgístic i visual on se situa.

Situació de risc Deteriorament greu per vandalisme i agents meteorològics;

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la volumetria general de l'edifici, la composició de les façanes i cobertes, especialment en el llenguatge de formació de les voltes diferenciat del cos de planta baixa que s'avança, el ritme d'obertures i les característiques formals i compositives més rellevants. També es protegeixen totes les estructures interiors i altres elements que fan referència al passat industrial del bé, subjectes d'ésser integrats en el nou ús, tot permetent que s'identifiqui i es difongui la història d'aquesta central elèctrica, en especial a l'espai interior buit i a la columna central.
Entorn protecció Es protegeix l'entorn immediat delimitat per l'antic recinte de la Central, condicionant i/o eliminant els elements disconformes, tant físics com paisatgístics, envers el conjunt.
Raons d'incorporació al catàleg Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social, econòmica, artística-tipològica i paisatgística, així com pel referent del conjunt en aquesta posició allunyada de la ciutat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació, ampliació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM

Exterior Cal adequació respectant l'arquitectura existent
Façanes No es permet la modificació
Cobertes No es permet la modificació de les tipologies i directrius
Obertures No es permet la modificació formal ni l'alteració del ritme de les mateixes
Jardins / entorn Cal mantenir el respecte pels valors formals i de paisatge

Interior Es permet modificació per l'adequació a nous usos; No es malmetran les estructures originals, ni els valors espacials, ni altres elements existents (béns mobles) que restaran catalogats també

Entorn de protecció No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge tipològica, volumètrica i compositiva del conjunt protegit ni de la seva contemplació paisatgística

Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

CENTRAL ELÈCTRICA LA CATALANA

1006

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària

Pel completar la descripció d'aquest bé, es molt important ampliar el marc històric en el context de la transformació de la ciutat. Els anys vint del segle XX és quan té lloc la forta expansió de la gran indústria tèxtil implantada a Manresa, en el segle XIX, pels fabricants Serra i Bertrand, i el 1926 és inaugurat el gran edifici fabril de la Fàbrica Nova. La màquina de vapor de 600 CV instal·lada a finals de segle XIX a la fàbrica del Remei havia quedat obsoleta, i els emplaçaments de les indústries dels Bertrand i Serra no comptaven amb corrents importants d'aigua per a generar energia hidràulica. És llavors quan una vella companyia barcelonina, fundada el 1843, amb el nom de Societat Catalana per a l'Enllumenat per Gas, i transformada el 1912 en Catalana de Gas i Electricitat SA, en absorbir la companyia Central Catalana d'Electricitat, s'introdueix a Manresa, bàsicament per a subministrar fluid a les fàbriques de Bertrand i Serra, amb el compromís de no interferir en l'activitat i negocis de les altres dues companyies que ja operaven aquí: l'Energia Elèctrica de Catalunya, representada per la Cooperativa Manresana d'Electricitat, i la Companyia Anònima Manresana d'Electricitat SA, encara que aquesta última va subscriure un subministre contracte de forniment de quilovats proveïts per la Catalana de Gas i Electricitat. Aquesta darrera companyia tenia fortes connotacions amb Manresa, ja que l'industrial Manuel Bertrand i Salsas (pare d'Eusebi Bertrand i Serra) impulsà una companyia hidroelèctrica que es traduí en la Catalana de Gas i Electricitat. Per altra banda, el gerent d'aquesta companyia, Antoni Mansana i Ferrer, enginyer industrial i advocat, era l'amo de la Fàbrica de Gas de Manresa. La forta personalitat dels Bertrand i llur intromissió en el món dels negocis, deuen propiciar l'operació.

Inf. històrica

La central receptora i transformadora de fluid elèctric de la Catalana, es va establir l'any 1920 en uns terrenys de 9.000 m2 adquirits per la companyia l'any 1913 a Josep Serra. Fins el 30 de juny de 1988 subministrà energia a la Fàbrica Nova (Tèxtils Bertrand Serra), però a partir d'aquesta data el forniment provenia de FECSA. Com a índex de referència, l'any 1954 la companyia elèctrica subministrà 33.500.956 kWh dels quals 8.213.786 corresponien a la Fàbrica Nova i 25.397.170 a la Companyia Anònima Manresana d'Electricitat. A finals de 1989 tancava portes definitivament la Fàbrica Nova, i tot l'aparell elèctric, línies de transport amb les seves torres metàl·liques, estació receptora i transformadora, etc., quedà inactiu.

Bibliografia

ALAYO, Joan Carles, «Els inicis del gas i de l'electricitat a Manresa», a Dovella. Revista cultural de la Catalunya central, núm. 69, Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 2000, p. 23-28.
CAMPRUBÍ, Josep; Una revolució a Manresa. 100 anys de llum elèctrica 1894-1994, Llibreria Sobrerroca, Manresa, 1994.
SERRA, E.; VIRÓS, L.; JUÀREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.

Observacions

Aquest element s'integra a la ruta «Llum i força elèctrica», formada per: la central elèctrica CAME, el transformador del carrer canonge Muntanyà, la central hidroelèctrica de les Marçetes i les estacions transformadores de La Catalana i dels Dolors.

Data de redacció:

1/7/2010

CENTRAL ELÈCTRICA LA CATALANA

1006

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

EDIFICI DEL TRANSFORMADOR DE LA CAME

1007

Altres denominacions TRANSFORMADOR DE L'ANÒNIMA MANRESANA D'ELECTRICITAT

LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal 5. Plaça de Catalunya, rodalies del Passeig i part nova del Remei Codi INE 081136

Adreça/es Carrer del Canonge Montanyà nº 2

Coordenades UTM x = 402061 Identificació al plànol 6' Delimitació bé —
 y = 4620313 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 2003301DG0220A0001JQ

Illa/Pol. 20033 Parcel·la 01 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
 Classificació SU (Sòl urbà)
 Qualificació 1. RESIDENCIAL; 1.3 Eixample

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BCIL
 Procedència Catàleg Ajuntament de Manresa
 Nº inventari I.07
 Nº reg/cat
 Data 23/01/1985
 Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Noucentisme industrial; XX Inici (Anys 1914)

Cronologia

Autoria

Context

Situat en la zona d'eixample, a l'oest del Passeig de Pere III. L'edifici s'integra totalment en el context residencial en el que es troba, tant pel que fa a la mida de la parcel·la com a la composició de la façana. Cal destacar el tall que es produeix en la continuïtat del front del carrer per l'aparició lateral d'un pas amb escales que separa la construcció de l'edifici de l'escola La Renaixença.

Tipologia/Elements Petit edifici industrial de planta rectangular de planta baixa i pis amb coberta a dues aigües. La façana principal és simètrica amb obertures protegides per marquesines de

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
 Classificació Edificis
 Categoria BCIL
 Nº catàleg
 Nivell prot. Parcial
 Altres prot.

EDIFICI DEL TRANSFORMADOR DE LA CAME

1007

teula vidrada, i sòcol de pedra per evitar el desgast del revestiment. Presenta dues obertures en planta baixa i una, més gran, formada per tres finestres i centrada en planta primera, totes elles rematades amb tres petites cobertes rematades per teules vidriades i recolzades en belles mènsules de fusta. Aquestes obertures tenen tancaments de fusta originals per permetre la ventilació de l'interior. Entre els dos nivells d'obertures hi ha el nom de l'empresa, «CIA ANONIMA MANRESANA DE ELECTRICIDAD», estucat a la paret. Es remata superiorment amb un acroteri de tall clàssicista, en forma de frontó corbat amb esferes de pedra a les cantonades. En la façana lateral (que dona a l'escala urbana) es veuen varies finestres tapiades. La paret mitgera lateral, en contrast amb la façana principal no presenta cap element decoratiu, amb l'excepció d'un petit marc de ceràmica vidrada de color verd que havia servit per a la col·locació d'una placa. Pel que fa als materials es resol amb fàbrica de maó, vista en les motllures i pilastres i arrebossada en el pany central de la façana principal.

Ús actual Central elèctrica (transformador)

Ús original/altres Central elèctrica (transformador)

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Regular
 Façanes Correcte la façana principal i deficient la façana mitgera oberta a les escales públiques
 Obertures Alterades, excepte les del nivell superior de la façana principal. Algunes obertures tapiades en la façana lateral mitgera
 Jardins/entorn Urbà, poc equilibrat i amb edificacions variables
 Interior
 Entorn de protecció L'entorn del bé és molt divers qualitativament, donat que s'han materialitzat edificacions volumètriques que desvirtuen l'element catalogat. Tot i això l'encaix s'haurà de resoldre amb una adequació ambiental del front proper a desenvolupar en el temps.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix l'edificació que dona al Carrer del Canonge Montanyà, especialment la volumetria general de l'edifici, la composició de la façana i coberta, el ritme d'obertures i les característiques formals i compositives més rellevants. També es protegeixen les estructures interiors i altres elements que fan referència al passat industrial del bé, que puguin ser objecte d'ésser integrats en el nou ús, tot permetent que s'identifiqui i es difongui la història d'aquest transformador.

Entorn protecció Quan s'hagi d'establir l'adequació a nous usos, caldrà treballar en el disseny i la recuperació de la façana lateral, restituint-ne les obertures originals, així com sobre les característiques de l'escala pública. En aquest sentit es podria estudiar la possibilitat de desenvolupar una rampa dins un projecte coordinat entre les dues actuacions.

Raons d'incorporació al catàleg Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social, econòmica, artística-tipològica, així com pel referent arquitectònic en aquesta posició, força central, dins la ciutat. Actualment la zona s'ha convertit en una part més del centre residencial i comercial de la ciutat i li calen elements visibles com aquest transformador que mantinguin un valor patrimonial enfront de les noves construccions, sovint més despersonalitzades.

D'altra banda, és tot un monument a la importància de l'inici de l'electricitat i de la seva distribució, una energia que ara està plenament assumida per la societat.

Un tercer element a remarcar és la bellesa implícita d'aquesta edificació que ha mantingut la seva funció al llarg dels anys.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

EDIFICI DEL TRANSFORMADOR DE LA CAME

1007

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació i ampliació, d'acord amb el PGM
Exterior	Es permet la modificació
Façanes	No es permet la modificació de la façana existent, llevat de les actuacions derivades de les normatives sectorials que siguin d'aplicació (accessibilitat, incendis, ...). Si algun futur canvi d'ús ho permet, es recuperarà la façana lateral
Cobertes	No es permet la modificació de les tipologies i directrius
Obertures	No es permet la modificació formal ni l'alteració del ritme de les mateixes en la façana principal
Jardins / entorn	Cal mantenir el respecte pels valors formals i de paisatge urbà
Interior	Es permet modificació per l'adequació a nous usos; No es malmetran les estructures originals, ni els valors espacials, ni altres elements existents (béns mobles) que restaran catalogats també, sempre que no impedeixin el seu nou ús
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	Aquest transformador es va col·locar per servir una de les àrees de la ciutat que més creixien els anys vint, tant amb funció industrial com residencial i de serveis. A l'est del passeig de Pere III hi havia nombroses indústries, com la tèxtil de Pere Parera, la Maquinaria Industrial, la de cintes Manubens... i s'hi estaven fent habitatges. Aleshores, el barri quedava limitat per la via del tren, que passava per darrera de l'escola La Renaixença, més amunt del repetidor, però s'estava començant a expandir a l'altre costat amb l'urbanització del carrer del Bruc i de la zona de l'actual plaça de Catalunya. La competència ferotge entre les dues primeres companyies elèctriques instal·lades a Manresa va generar una guerra de preus i una altra de publicitat, ben visible als diaris manresans des de 1912 i fins després de la Guerra Civil. A les campanyes de la CAME hi va contribuir el conegut dibuixant i assalariat de l'Anònima Joan Vilanova.
Inf. històrica	El transformador està lligat a la història de la CAME, explicada a la fitxa de la central elèctrica del carrer Llussà –núm. 17–, i es va fer en un moment de dura competència amb la Cooperativa Manresana d'Energia Elèctrica, filial de l'Energia Elèctrica de Catalunya, que s'estava introduint amb molta força a la ciutat, transportant energia produïda als salts dels Pirineus. Tradicionalment, els edificis de la CAME ja donaven importància a l'estètica, però als anys vint les instal·lacions de la companyia, com el magatzem lateral del carrer Llussà explicat a la fitxa 17, es van construir amb una estètica espectacular, potser per millorar la imatge de la CAME davant una competència que oferia preus més baixos.
Bibliografia	CAMPRUBÍ, Josep: Una revolució a Manresa. 100 anys de llum elèctrica 1894-1994, Llibreria Sobrerroca, Manresa, 1994. SERRA, E.; VIROS, L.; JUÁREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.
Observacions	Aquest element s'integra a la ruta «Llum i força elèctrica», formada per: la central elèctrica CAME, el transformador del carrer canonge Muntanyà, la central hidroelèctrica de les Marçetes i les estacions transformadores de La Catalana i dels Dolors.
Data de redacció:	1/7/2010

EDIFICI DEL TRANSFORMADOR DE LA CAME

1007

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica
Raquel Lacuesta

CENTRAL DE LES MARCETES, TORRE TRANSFORMADOR DE LA CAME I CANAL

1008

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

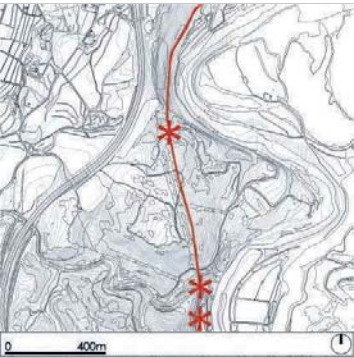
Àmbit zonal 11. Ambients, conjunts o elements protegits en Sòl No Urbanitzable Codi INE 081136 (SNU)

Adreça/es Carretera del Pont de Vilomara (BV-1225) n° km 4,5

Coordenades UTM x = 405951 Identificació al plànol 10 Delimitació bé — y = 4618573 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 001167700DG01H0001JS

Illal/Pol. 0011 Parcel·la 67700 Titularitat Privada

Plànol general de localització

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SNU (Sòl no urbanitzable)
Qualificació 10. RESERVA ECOLÒGICA;

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
N° inventari
N° reg/cat
Data
Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Conjunt
Categoria BCIL
N° catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot. Es proposa la declaració del bé com a BCIL

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Funcionalisme; Època contemporània. Segle XX
Cronologia 1908 - 1931
Autoria
Context Es troba en un context rural, encara que té funcions industrials al situar-se molt a prop de la central de la CAME del Pont de Vilomara.
Tipologia/Elements Conjunt de 1.092 m quadrats format per la torre del transformador d'una centraleta hidroelèctrica, la casa del vigilant i el canal de la Mina, que porta l'aigua a la turbina des de 2,8 km aigües amunt del Llobregat, en el terme de Sant Fruitós de Bages.

CENTRAL DE LES MARCETES, TORRE TRANSFORMADOR DE LA CAME I CANAL

1008

Ús actual Producció d'energia elèctrica
Ús original/altres Producció d'energia elèctrica

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Regular
Façanes Mostres desgastos
Cobertes Semblen en bon estat
Obertures Semblen en bon estat, tot i la manca de manteniment
Jardins/entorn S'observa manca de manteniment

Interior Bo (suposat)

Entorn de protecció El lloc és de fàcil accés i es troba en un indret paisatgístic rellevant per tal de posar en relleu aquest element patrimonial.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeixen de manera parcial els tres elements diferenciats en les fitxes individuals, amb les especificacions per a cadascun d'ells.
Entorn protecció Es protegeix l'entorn immediat del conjunt, així com la barana tanca original, condicionant i/o eliminant els elements disconformes, tant físics com paisatgístics, envers l'element. Caldrà redactar un pla que descriu un programa d'actuacions i un estudi de viabilitat econòmica per a l'adequació d'aquest bé i el seu entorn, el dia que llur activitat quedi finiquitada.
Raons d'incorporació al catàleg Els aspectes definidors de l'arquitectura funcionalista d'inicis del segle XX, molt ben resolta, des del punt de vista estilístic i compositiu en aquest conjunt.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior Cal adequació del conjunt amb les diverses precisions que s'indiquen en les fitxes respectives de cadascun dels béns i que venen a continuació
Entorn de protecció Els aspectes definidors de l'arquitectura funcionalista d'inicis del segle XX, molt ben resolta, des del punt de vista estilístic i compositiu.
Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària És important situar el paper de la CAME en el marc del desenvolupament de l'electricitat a Manresa. Poc després d'iniciar la seva activitat, la Societat d'Enllumenat Elèctric —una empresa constituïda per Magí Gallifa, Lluís Vila i Àngel Ferrer— va constatar que la generació d'electricitat per mitjà d'una màquina de vapor era insuficient i cara, per això, va buscar indrets amb la possibilitat d'instal·lar un potent salt d'aigua prop de Manresa per tal de generar energia hidroelèctrica. El 1897 va obtenir la concessió d'un salt del ramal de Viladoris de la Sèquia de l'aigua que s'estimava per una cinglera i el 1899 el posà en explotació. L'aigua sobrant del regadiu s'embassava —la gent del lloc en deia la bassa del Gallifa—, es canalitzava i feia moure una turbina que rendia 50 kWh.
El lloc per instal·lar el gran salt el van trobar el 1906 en l'únic tram del Llobregat on no hi havia cap fàbrica de riü a causa de la llunyania dels nuclis habitats i de la dificultat per a

CENTRAL DE LES MARCETES, TORRE TRANSFORMADOR DE LA CAME I CANAL

I008

construir una gran presa, que finalment farà 12 m d'alçada i 107 de banda a banda. Estava situat al nord de la casa de les tines, al terme municipal de Sant Fruitós de Bages. Per transportar l'aigua s'hagué de construir un canal de 2.788 m, amb dos túnels, fins al paratge de la Roca Tinyosa, proper al Pont de Vilomara. El 1907 s'acabava l'obra, tal com s'indica una placa de pedra col·locada a la casa dels bagants amb el text: «G. V. y F. 1907».

La central hidroelèctrica de les Marcetes aprofita un salt de 27 m d'alçada i es va equipar amb una turbina de tipus francis de 1.126 CV un alternador que produïa 810 kWh. Entre 1929 i 1931 la CAME va millorar la instal·lació i es va construir l'actual edifici de la central. Hi va instal·lar una nova turbina francis de 1.170 CV amb un alternador Siemens que genera 1.315 kWh.

Poc després, la CAME va construir una nova central en un altre salt del Llobregat a Boades, al terme de Castellgalí i es va connectar a la xarxa de distribució de la Catalana de Gas i Electricitat. Ja durant el franquisme, transformada la companyia en Forces Hidroelèctriques del Segre, va construir la gran presa d'Oliana per a l'obtenció d'electricitat.

Inf. històrica

El conjunt es va construir entre 1908 i 1930 i representa el primer subministrament elèctric d'una certa potència que es va fer a Manresa. Prèviament, el 1893, s'havia posat en funcionament una central amb generadors connectats a màquines de vapor al c. Llusa, al centre de la ciutat. En començar el segle XX es van instal·lar generadors en alguns salts d'aigua modestos, com a la Fabriqueta de Viladordis o a la fàbrica del Salt, ambdós amb aigües sobrants de la Sèquia. Finalment, el 1908, la principal empresa subministradora, Gallifa, ferrer i Vila, va finalitzar una de les preses més grans de la comarca, a la zona de la Mina de Sant Fruitós de Bages i el canal de 2,8 km amb dos grans túnels que arriba a la central de les Marcetes. Des d'allà, l'energia es transportava amb cables fins a la ciutat.

Bibliografia

- CAMPRUBÍ, J. (1994). Una revolució a Manresa. 100 anys de llum elèctrica 1894-1994. Llibreria Sobrerroca, Manresa.
SERRA, E.; VIRÓS, L.; JUÁREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.

Observacions

Aquests elements s'integren a la ruta «Llum i força elèctrica», formada per: la central elèctrica CAME, el transformador del carrer canonge Muntanyà, la central hidroelèctrica de les Marcetes i les estacions transformadores de La Catalana i dels Dolors.

Data de redacció:

1/7/2010

EDIFICI DE LA CENTRAL DE LES MARCETES

1008.01

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

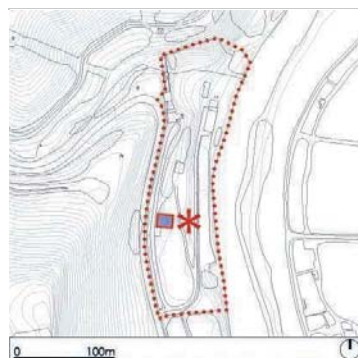
Àmbit zonal 11. Ambients, conjunts o elements protegits en Sòl No Urbanitzable Codi INE 081136 (SNU)

Adreça/es Carretera del Pont de Vilomara (BV-1225) n° km 4,5

Coordenades UTM x = 405951 Identificació al plànol 10 Delimitació bé
y = 4618573 Grafisme categoria Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 001167700DG01H0001JS

Il·la/Pol. 0011 Parcel·la 67700 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SNU (Sòl no urbanitzable)
Qualificació 10. RESERVA ECOLÒGICA;

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
N° inventari
N° reg/cat
Data
Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura residencial rural

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edificis
Categoria BCIL
N° catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot. Es proposa la declaració del bé com a BCIL

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Noucentisme industrial; XX Inici
Cronologia Remodelació 1929-31 (A l'indret ja hi havia una central hidroelèctrica des de 1906)
Autoria El 1920 la va fer la CAME i, després, ha passat per les diferents empreses subministradores d'electricitat que l'han succeït: Forces Hidroelèctriques del Segre, FECSA i ENDESA.
Context Es troba en un context rural, encara que té funcions industrials al situar-se molt a prop de la central de la CAME del Pont de Vilomara.
Tipologia/Elements Edifici construït com a residència dels treballadors de la central de la CAME. Presenta una

EDIFICI DE LA CENTRAL DE LES MARCETES

1008.01

planta baixa més dos pisos. La coberta és de doble vessant feta amb rajoles a l'interior i teules a l'exterior. Presenta una gran simetria a la façana: hi ha tres obertures en els dos pisos, enmarcades amb toixanes vermelles. Les tres obertures de la planta baixa tenen un volum més reduït que les dels pisos posteriors. Té una galeria oberta a la vessant septentrional de l'edifici, on, al segon pis, presenta una vidriera per tancar-la. A la vessant occidental també hi ha un balcó tan en el primer com en el segon pis. A les parets oriental i occidental, l'estucat exterior presenta una decoració a partir de la successió de línies blavoses i blanquinoses.

Ús actual Habitatge ocasional

Ús original/altres Habitatge industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo
Façanes Decorades amb alteracions de línies de colors (blau i blanc)
Cobertes De doble vessant
Obertures Enmarcades amb toixanes de color vermell

Interior Bo; Habitatge ocasional

Entorn de protecció El lloc és de fàcil accés i es troba en un indret paisatgístic rellevant per tal de passar en valor aquest element patrimonial.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la volumetria general, així com les qualitats arquitectòniques (tipològiques) i paisatgístiques de l'element i el seu entorn. També es protegeixen les seves façanes, expressades per la seva composició general (disposició de les obertures) i el tractament de les mateixes -emmarcaments d'obra vista en els brancals i les llindes i decoració general de la façana en els panys cecs, en les arestes i en les línies de cornisa, reforçades pel treball en maó massís- més la forma, disposició i composició de la galeria i els balcons. Altrament es protegeixen les fusteries de fusta, les baranes de forja i altres elements decoratius i estilístics. També es protegeix l'estructura portant de l'edifici, la forma, disposició i materials de la coberta, incloent-hi el tractament amb rajoles vidriades en el seu ràfec perimetral i l'acabat de teula àrab superiorment.

Entorn protecció Es protegeix l'entorn immediat de l'edificació, així com la barana tanca original, condicionant i/o eliminant els elements disconformes, tant físics com paisatgístics, envers l'element. Caldrà redactar un pla que descrigui un programa d'actuacions i un estudi de viabilitat econòmica per a l'adequació d'aquest bé i el seu entorn, el dia que llur activitat quedi finiquitada.

Raons d'incorporació al catàleg Els aspectes definidors de l'arquitectura funcionalista d'inicis del segle XX, molt ben resolta, des del punt de vista estilístic i compositiu que permet identificar, en un edifici residencial, alguns tractaments significatius propis del repertori compositiu de l'arquitectura industrial, com les obertures i els seus emmarcaments en obra, per exemple. Aquesta instal·lació és un dels símbols de l'expansió industrial de la ciutat per mitjà de la generació d'energia elèctrica pròpia des de principi del segle XX. Un altre valor és intrínsec, ja que és un edifici amb una excel·lent factura i una estètica molt acurada típica, com s'ha vist, de les instal·lacions de la CAME. En aquest cas, a més, mostra l'evolució estètica que hi va haver entre el començament dels anys vint -quan va construir el transformador i el magatzem lateral dels anys trenta, amb un estil que ja no és historicista i busca una expressió pròpia sense perdre la funcionalitat.

EDIFICI DE LA CENTRAL DE LES MARCETES

I008.01

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	Cal adequació, especialment restauració i condicionament de diversos elements ornamentals i decoratius de les façanes; Es protegeix la volumetria general de l'edifici, així com la seva tipologia expressada en la composició de les façanes i la definició dels seus elements més característics: disposició de les obertures; emmarcament de les mateixes; decoracions en els panys cecs; baranes de forja i fusteries de fusta originals en els tancaments.
Façanes	No es permet la modificació
Cobertes	No es permet la modificació, ni en la forma ni en l'acabat de la mateixa (teula àrab)
Obertures	No es permet la modificació ni en el tractament ni en la disposició, forma, ritme i fusteries inserides en les obertures originals.
Jardins / entorn	No es permet la modificació per tal de preservar els valors arquitectònics i paisatgístics del bé protegit en el seu entorn.
Interior	Cal adequació; No es malmetran les estructures originals, ni els valors espacials, sempre que no impedeixin el seu ús i donin compliment a les normatives sectorials vigents. Qualsevol intervenció serà objecte d'un projecte que haurà de seguir la tramitació pertinent i que anirà acompanyat d'un estudi patrimonial del bé catalogat.
Entorn de protecció	Els valors paisatgístics del conjunt declarat (Central de les Marcetes, Transformador de la CAME i canal) consolida una unitat d'interès patrimonial definida a través de les seves estructures pròpies i la incidència en un marc paisatgístic molt rellevant.
Altres intervencions	No es permet cap altra intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit i del seu entorn declarat.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	Quan aquestes instal·lacions van passar a Forces Hidroelèctriques del Segre i a FECSA, a partir dels anys quaranta i fins fa ben poc, anaven lligades a unes hortes que les companyies han continuat explotant amb pagesos llogats. A sota de la central de Viladordis es cultivaven unes hortes i a la finca de la central de les Marcetes també hi havia unes terrasses amb uns camps. La collita es destinava a un pagament en espècie als curadors de les centrals o es distribuïa entre la resta de treballadors.
Inf. històrica	Edifici construït amb funcions industrials ja que servia de residència de l'encarregat de funcionar la central elèctrica de la CAME al Pont de Vilomara. La central elèctrica està datada de 1929 i segurament seria al mateix moment que es construïria aquest edifici residencial. Poc després d'iniciar la seva activitat, la Societat d'Enllumenat Elèctric –una empresa constituïda per Magí Gallifa, Lluís Vila i Àngel Ferrer– va constatar que la generació d'electricitat per mitjà d'una màquina de vapor era insuficient i, per això, va buscar indrets amb la possibilitat d'instal·lar un potent salt d'aigua prop de Manresa per tal de generar energia hidroelèctrica. El 1897 va obtenir la concessió d'un salt del ramal de Viladordis de la Sèquia de l'aigua que s'estimava per una cinglera i el 1899 el posà en explotació. L'aigua sobrant del regadiu s'embassava –la gent del lloc en deia la bassa del Gallifa–, es canalitzava i feia moure una turbina que rendia 50 kWh. El lloc per instal·lar el gran salt el van trobar el 1906 en l'únic tram del Llobregat on no hi havia cap fàbrica de riu a causa de la llunyania dels nuclis habitats i de la dificultat per a construir una gran presa, que finalment farà 12 m d'alçada i 107 de banda a banda. Estava situat al nord de la casa de les tines, al terme municipal de Sant Fruitós de Bages. Per transportar l'aigua s'hagué de construir un canal de 2.788 m, amb dos túnels, fins al paratge de la Roca Tinyosa, proper al Pont de Vilomara. El 1907 s'acabava l'obra, tal com s'indica una placa de pedra col·locada a la casa dels bagants amb el text: «G. V. y F. 1907». La central hidroelèctrica de les Marcetes aprofita un salt de 27 m d'alçada i es va equipar amb una turbina de tipus francès de 1.126 CV un alternador que produïa 810 kWh. Entre

EDIFICI DE LA CENTRAL DE LES MARCETES

I008.01

	1929 i 1931 la CAME va millorar la instal·lació i es va construir l'actual edifici de la central. Hi va instal·lar una nova turbina francès de 1,170 CV amb un alternador Siemens que genera 1.315 kWh. Poc després, la CAME va construir una nova central en un altre salt del Llobregat a Boades, al terme de Castellgalí i es va connectar a la xarxa de distribució de la Catalana de Gas i Electricitat. Ja durant el franquisme, transformada la companyia en Forces Hidroelèctriques del Segre, va construir la gran presa d'Oliana per a l'obtenció d'electricitat.
Bibliografia	- CAMPRUBÍ, J. (1994). Una revolució a Manresa. 100 anys de llum elèctrica 1894-1994. Llibreria Sobrerroca, Manresa. SERRA, E.; VIROS, L.; JUÁREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.
Observacions	Aquest element s'integra a la ruta «Llum i força elèctrica», formada per: la central elèctrica CAME, el transformador del carrer canonge Muntanyà, la central hidroelèctrica de les Marcetes i les estacions transformadores de La Catalana i dels Dolors.
Data de redacció:	1/7/2010

EDIFICI DE LA CENTRAL DE LES MARCETES

I008.01

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia de l'entorn

Fotografia del bé

Fotografia del bé

Fotografia del bé

Fotografia del bé

TORRE TRANSFORMADOR DE LA CAME

1008.02

Altres denominacions TRANSFORMADOR DE L'ANÒNIMA MANRESANA D'ELECTRICITAT

LOCALITZACIÓ

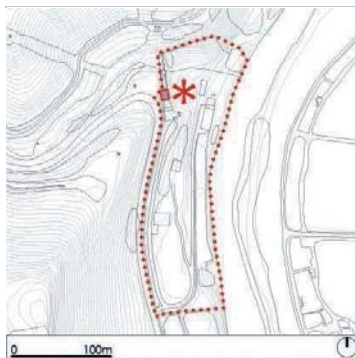
Àmbit zonal 11. Ambients, conjunts o elements protegits en Sòl No Urbanitzable Codi INE 081136 (SNU)

Adreça/es Carretera del Pont de Vilomara (BV-1225) km 4,5 n° km 4,5

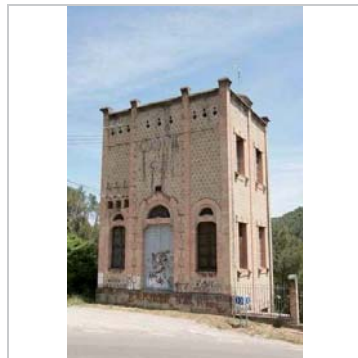
Coordenades UTM x = 405943 Identificació al plànol 10 Delimitació bé —
y = 4618584 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 001167700DG01H0001JS

Il·la/Pol. 0011 Parcel·la 67700 Titularitat Privada

Plànol de localització

Façana

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SISTEMES
Qualificació D. ESPAIS LLIURES; D.1 Gran parc

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BCIL
Procedència Catàleg Ajuntament de Manresa
N° inventari I.08
N° reg/cat
Data 23/01/1985
Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Conjunt (Transformador-Central+Canal+Resclosa (St. Fruitós))
Categoria BCIL
N° catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot. Documental
Es proposa la declaració del bé com a BCIL

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Noucentisme industrial; XX Inici
Cronologia 1931
Autoria Companyia Anònima Manresana d'Electricitat (CAME). Gestionada successivament per les Forces Hidroelèctriques del Segre, FECSA i ENDESA.
Context Situada en l'extrem est del terme municipal en un entorn agrari i a tocar de la carretera cap

TORRE TRANSFORMADOR DE LA CAME

1008.02

El Pont de Vilomara. Es tracta d'una construcció industrial aïllada en un bell context rural, construïda l'any 1931.

Tipologia/Elements És una construcció industrial, tipus torre, de forma prismàtica i de planta quadrangular, de 10 x 10 m amb dues plantes d'alçada i soterrani. És situada al costat de la carretera del Pont de Vilomara, Km 5, a prop del Llobregat i del nucli urbà del Pont de Vilomara. Les façanes segueixen una composició senzilla, amb simetria i eixos verticals. En la façana principal trobem la porta d'accés centrada amb una finestra a cada costat i la planta primera cega, mentres que en les altres façanes hi ha dues finestres a cada planta. La coberta es resol amb un terrat amb badalot. Les façanes són de pedra marcant els elements decoratius (pilastres, emmarcaments d'obertures) amb maó.

Ús actual Transformador elèctric

Ús original/altres Transformador elèctric

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Regular
Façanes Deteriorades per la manca de manteniment
Cobertes Correcte
Obertures Correctes
Jardins/entorn Bo
Interior Bo
Entorn de protecció El lloc és de fàcil accés i es troba en un indret paisatgístic rellevant per tal de posar en relleu aquest element patrimonial.
Situació de risc Pèrdua de l'ús actual com a transformador que podria comportar un risc d'abandonament;

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la volumetria general de l'edifici, la composició de les façanes i coberta, el ritme d'obertures i les característiques formals i compositives més rellevants. També es protegeixen totes les estructures interiors i altres elements que fan referència al passat industrial del bé, subjectes d'ésser integrats en el nou ús, tot permetent que s'identifiqui i es difongui la història d'aquest transformador.
Entorn protecció Es protegeix l'entorn immediat de l'edificació, així com la barana tanca original, condicionant i/o eliminant els elements disconformes, tant físics com paisatgístics, envers l'element. Caldrà redactar un pla que descrigui un programa d'actuacions i un estudi de viabilitat econòmica per a l'adequació d'aquest bé i el seu entorn, el dia que llur activitat quedi finiquitada.
Raons d'incorporació al catàleg Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social, econòmica, artística-tipològica, així com pel referent arquitectònic en aquesta posició, fora ciutat i oberta a una panoràmica de la vall del Llobregat. Aquesta instal·lació és un dels símbols de l'expansió industrial de la ciutat per mitjà de la generació d'energia elèctrica pròpia des de principi del segle XX. Un altre valor és intrínsec, ja que és un edifici amb una excel·lent factura i una estètica molt acurada típica, com s'ha vist, de les instal·lacions de la CAME. En aquest cas l'edifici del transformador busca una expressió pròpia sense perdre la funcionalitat derivada del seu ús.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior No es permet la modificació, mentre mantingui l'ús; Es protegeix la volumetria general de l'edifici del transformador, així com la seva tipologia expressada en la composició de les

TORRE TRANSFORMADOR DE LA CAME

I008.02

	façanes i la definició dels seus elements més característics: disposició de les obertures; emmarcament de les mateixes; decoracions en els panys cecs; fusteries de fusta originals en els tancaments i altres referents ornamentals propis de l'estil en que s'emmarca la construcció; Nom i any de la construcció; remats de les pilastres i de la barana de coronament així com la formació sencera d'aquesta cornisa superior.
Façanes	No es permet la modificació
Cobertes	No es permet la modificació de les tipologies i directrius
Obertures	No es permet la modificació formal ni l'alteració del ritme de les mateixes ni de les seves parts constitutives: fusteries de fusta i emmarcaments exteriors amb elements decoratius funcionals.
Jardins / entorn	Cal mantenir el respecte pels valors formals de l'edificació i de la seva integració paisatgística, protegint també la tanca perimetral original de forja.
Interior	Es permet modificació per l'adequació a nous usos; No es malmetran les estructures originals, ni els valors espacials, ni altres elements existents (béns mobles) que restaran catalogats també, sempre que no impedeixin el seu nou ús
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit, del seu entorn i dels valors paisatgístics que representa singularment la posició d'aquest bé en el seu conjunt: edifici, tanca i recinte.
Altres intervencions	Es respectaran les baranes de tancament, de ferro forjat, com elements referents de l'immoble catalogat i definidors del seu entorn immediat en la constitució d'un paisatge també a preservar.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

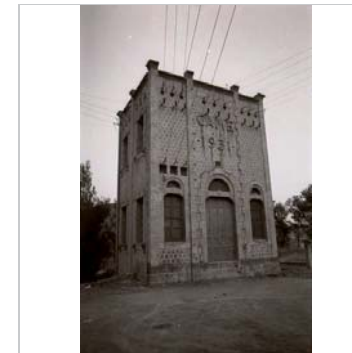
Inf. històrica	El conjunt es va construir entre 1909 i 1930 i representa el primer subministrament elèctric d'una certa potència que es va fer a Manresa. Prèviament, el 1893, s'havia posat en funcionament una central amb generadors connectats a màquines de vapor al c. Llussà, al centre de la ciutat. En començar el segle XX es van instal·lar generadors en alguns salts d'aigua modestos, com a la Fabriqueta de Viladordis o a la fàbrica del Salt, ambdós amb aigües sobrants de la Sèquia. Finalment, el 1909 es va finalitzar una de les preses més grans de la comarca, a la zona de la Mina de Sant Fruitós de Bages i el canal de 2,8 km amb dos grans túnels que arriba a la central de les Marcetes. Des d'allà, l'energia es transportava amb cables fins a la ciutat.
Bibliografia	- CAMPRUBÍ, J. (1994). Una revolució a Manresa. 100 anys de llum elèctrica 1894-1994. Llibreria Sobrerroca, Manresa. SERRA, E.; VIROS, L.; JUÀREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.
Observacions	Aquest element s'integra a la ruta «Llum i força elèctrica», formada per: la central elèctrica CAME, el transformador del carrer canonge Muntanyà, la central hidroelèctrica de les Marcetes i les estacions transformadores de La Catalana i dels Dolors.
Data de redacció:	1/7/2010

TORRE TRANSFORMADOR DE LA CAME

I008.02

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica
Raquel Lacuesta

CANAL DE LA MINA

1008.03

Altres denominacions

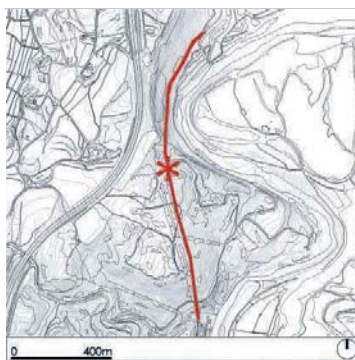
LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal 11. Ambients, conjunts o elements protegits en Sòl No Urbanitzable Codi INE 081136 (SNU)

Adreça/es Carretera Transcorre per les Hortes de Viladordis i la costa de Déudonat n°

Coordenades UTM x = 405966 Identificació al plànol Delimitació bé
y = 4619730 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 08112A011000370000QR / 08112A011001320000QO

Illa/Pol. 011 Parcel·la 00037 Titularitat
011 00132

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SNU (Sòl no urbanitzable)
Qualificació 12. AGRÍCOLA;

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
N° inventari
N° reg/cat
Data
Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Obra civil
Categoria BCIL
N° catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot. Es proposa la declaració del bé com a BCIL

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Obra d'enginyeria; Època contemporània. Segle XX
Cronologia 1908
Autoria
Context Es troba en un context rural, envoltat en diferents trams de camps, erms i bosc.
Tipologia/Elements Canal de 2,8 km de llargada per 5 m d'amplada i 1,5 m de profunditat. Va des d'una gran resclosa situada a la zona de la Mina, a Sant Fruitós de Bages, i circula dins d'aquest terme fins arribar al de Manresa a la zona de les Hortes de Viladordis. Abans d'aquest lloc

CANAL DE LA MINA

1008.03

passa per un túnel de 380 m i just abans d'arribar a la centraleta, passa per un altre túnel de 870 m. Un cop a la centraleta l'aigua es diposita en una bassa rectangular de 7,5 m per 32 m, abans de precipitar l'aigua a les turbines. El canal és d'obra, amb paredat i morter, i al llarg del seu recorregut té un sobreexidor i diversos bagants. Al seu pas per les Hortes de Viladordis es complementa amb el sistema hidràulic de la Fabriqueta, que manté una turbina que funciona amb aigua sobrant de la Sèquia.

Ús actual Producció d'energia elèctrica
Ús original/altres Producció d'energia elèctrica

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo

Interior

Entorn de protecció Entorn rústic.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix el Canal en la seva totalitat. Les actuacions de restauració en cap cas no podran suposar aportacions de reinvençió o nou disseny. L'adequació a les normatives sectorials relatives a la seguretat i funcionament de la resclosa es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat. Qualsevol proposta de reforma plantejada haurà de ser avaluada, de manera especial, per la Comissió Municipal del Patrimoni Cultural (CMPM) i haurà de comptar amb l'aprovació de l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA).

Entorn protecció És de difícil accés, format per boscos i erms que es conserven en estat natural i camps de conreu.

Raons d'incorporació al catàleg Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social, econòmica i, en definitiva, patrimonial i paisatgística, consolidant un recorregut en un àmbit de gran interès, fora de la ciutat i obert a una panoràmica dinàmica al llarg de la vall del Llobregat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM

Exterior No es permet la modificació, mentre mantingui l'ús; Es permeten les obres d'adequació d'acord amb el compliment de normatives sectorials, respectant però les característiques formals de la infraestructura

Jardins / entorn Es preservarà el seu entron immediat i els marges amb la voluntat de mantenir els valors patrimonials i, especialment, paisatgístics d'aquest bé.

Entorn de protecció No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit, del seu entorn i dels valors paisatgístics que representa al llarg del seu recorregut.

Altres intervencions Les derivades del manteniment del Canal i les requerides per les normatives aplicables; sempre en sintonia amb els valors acreditats del bé declarat i del seu entorn.

Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

CANAL DE LA MINA

I008.03

Inf. històrica

El conjunt es va construir entre 1908 i 1930 i representa el primer subministrament elèctric d'una certa potència que es va fer a Manresa. Prèviament, el 1893, s'havia posat en funcionament una central amb generadors connectats a màquines de vapor al c. Llussà, al centre de la ciutat. En començar el segle XX es van instal·lar generadors en alguns salts d'aigua modestos, com a la Fabriqueta de Viladordis o a la fàbrica del Salt, ambdós amb aigües sobrants de la Sèquia. Finalment, el 1909 es va finalitzar una de les preses més grans de la comarca, a la zona de la Mina de Sant Fruitós de Bages i el canal de 2,8 km amb dos grans túnels que arriba a la central de les Marçetes. Des d'allà, l'energia es transportava amb cables fins a la ciutat.

Bibliografia

- CAMPRUBÍ, J. (1994). Una revolució a Manresa. 100 anys de llum elèctrica 1894-1994. Llibreria Sobrerroca, Manresa.

Observacions

Data de redacció: 1/7/2010

CANAL DE LA MINA

I008.03

Vista aèria
Bing Maps

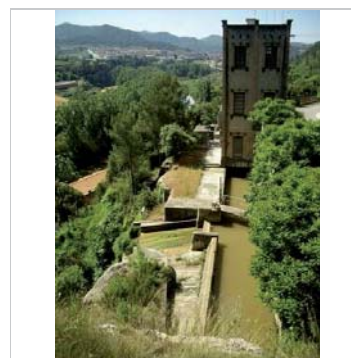
Ortofoto del bé
Bing Maps

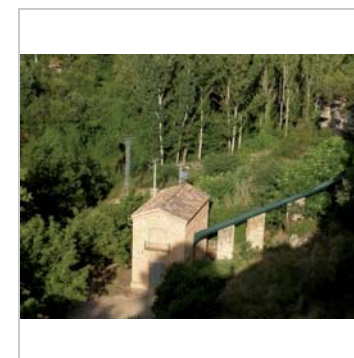
Comportes del canal

Resclosa, caseta de control i origen del canal

Bassa d'accés a la central
Francesc Mestres

Fabriqueta de Viladordis

XEMENEIA DE CAL CURA 1009

Altres denominacions XEMENEIA DE L'ALCOHOLERA CURA

LOCALITZACIÓ

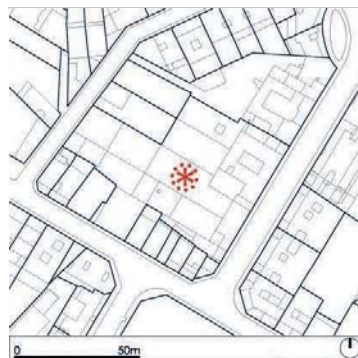
Àmbit zonal 5. Plaça de Catalunya, rodalies del Passeig i part nova del Remei Codi INE 081136

Adreça/es Carretera del Pont de Vilomara n° 9
Carrer de Sant Joan d'en Coll 11-19

Coordenades UTM x = 403058 Identificació al plànol 6 Delimitació bé
y = 4620547 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALES Referència cadastral 3106003DG0230A0001BT

Illal/Pol. 31060 Parcel·la 03 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SU (Sòl urbà)
Qualificació 1. RESIDENCIAL; 1.3 Eixample

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BCIL
Procedència Catàleg Ajuntament de Manresa
N° inventari I.09
N° reg/cat
Data 23/01/1985
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Construcció industrial tradicional; XIX Final
Cronologia L'edifici i la xemeneia del vapor són de 1917. La xemeneia fou escapçada per un llamp el 1983, que li va tombar el coronament
Autoria
Context Situada en la part del nucli urbà, en zona d'eixample. La xemeneia es troba en l'interior de l'illa.
Tipologia/Elements Xemenieia d'una antiga fàbrica de licors. Base quadrangular i cos troncocònic. Bastida amb totxo aplantillat. Acabat clàssic amb reforços al coronament circular i motllures i amb una cenefa de maó més fosc de forma helicoidal. Actualment es troba alliberada de construccions adossades. La resta de la fàbrica està construïda a dos nivells, amb un gran

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Elements arquitectònics
Categoria BCIL
N° catàleg
Nivell prot. Integral
Altres prot.

XEMENEIA DE CAL CURA 1009

mur de paredat al mig i parets de maó amb obertures amb arc de mig punt.

Ús actual En desús

Ús original/altres Xemenieia de fàbrica

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Regular
Jardins/entorn Teixit urbà (illa consolidada)

Interior

Entorn de protecció L'abandonament de les instal·lacions ha fet que l'espai lliure del recinte s'hagi deteriorat i es trobi en mal estat. Aquest sector de la carretera del Pont de Vilomara va ser durant les primeres dècades del segle XX un pol de desenvolupament industrial de la ciutat. La fàbrica de cal Cura estava situada entre l'imponent recinte industrial de la fàbrica Nova de Bertrand i Serra i la carretera de Vic, un nus de comunicacions amb moltes indústries, de les que només es conserva en activitat Perramon i Badia.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la xemeneia en la seva totalitat.
Entorn protecció Actuació que no malmeti els valors patrimonials i de contemplació del bé catalogat.
Raons d'incorporació al catàleg Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social i tecnològica, sobretot pel que fa al passat industrial de la ciutat. La xemeneia de cal Cura és el símbol de l'activitat industrial en una zona que avui dia s'està transformant completament en àrea de serveis i d'habitatge, amb el projecte de reforma de la fàbrica Nova. El desviament del carrer Bertrand i Serra perquè enllaci directament amb el de sant Joan d'en Coll a l'alçada de la carretera del Pont de Vilomara tornarà a donar protagonisme visual a la xemeneia.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació o reforma, d'acord amb el PGM
Exterior No es permet la modificació
Jardins / entorn Arranjament de l'entorn
Entorn de protecció No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit.
Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària La xemeneia és l'element més destac de la fàbrica. Té una base quadrada de 4 x 4 metres i un cos troncocònic amb un anell al coronament, feta amb maó vist. Actualment, la base es troba a l'interior d'una nau utilitzada com aparcament mentre el cos de la xemeneia sobresurt pel damunt. Respecte a les altres construccions, no catalogades, cal esmentar que el conjunt fou construït expressament per a fàbrica d'aiguardent i licors el 1917. La producció d'aiguardent es fa amb processos d'alta temperatura, per la qual cosa s'hi va instal·lar una potent màquina de vapor, el tiratge de la qual es produïa per mitjà de la imponent xemeneia de 50 m d'alçada que es distingia del conjunt i funcionava com a referència des de tot el sector nord-est de la ciutat. La indústria que posteriorment es va electrificar, estava formada per diverses naus d'una planta disposades en paral·lel a la carretera del Pont de Vilomara, les teulades eren a dues aigües i amb una característica torre de base quadrada just al costat de la xemeneia. La nau més llarga mesura al voltant de 80 m. Amb el temps, les façanes de la fàbrica han quedat amagades per altres

XEMENEIA DE CAL CURA

1009

Inf. històrica

edificacions i queden poc visibles des del carrer. Les restes que es veuen són de maó vist, com les parets laterals del passatge de la Mercè, o revestides amb arrebossat, com la part de l'entrada per la carretera del Pont de Vilomara o el tram més gran de façana del carrer de sant Joan d'en Coll.

La família Cura originària de Navarclés, havia iniciat una empresa per a la destil·lació de vins el 1898. Es va instal·lar a Manresa el 1907, en un primer establiment al carrer dels Infants. El 1917, Valentí Cura amb la ajuda dels seus fills, féu construir la nova fàbrica de la carretera del Pont de Vilomara amb un espai productiu de 4.000 m2. El despatx de venda dels seus productes estava situat a la carretera de Vic. Era una fàbrica realment important i, en períodes de plena producció —com els del final de l'estiu— entrava unes 150 tones diàries de brisa que transformava en 2.000 litres d'alcohol de 96 o 97 graus, altament rectificat. D'aquests aiguardents purs, la mateixa empresa en fabricava el popular «Anís Bages», entre altres productes. A l'inici de la Guerra Civil, el juliol de 1936 Miquel Cura i Janeras i el seu fill Enric foren assassinats en el context revolucionari paral·lel a la Guerra. Aquest fet que causà un fort trauma als industrials aiguardenters. La fàbrica Cura fou clausurada l'any 1961 a causa de la decadència del sector dels aiguardents, ja que la producció d'alcohols havia passat a mans de la química industrial. Una part de la maquinària fou venuda en una de les zones vinateres emergents d'Espanya, la Manxa.

Bibliografia

CAMPRUBÍ, Josep, "Les principals noves empreses a partir dels anys vint", a M. Riu (dir.), Història de la ciutat de Manresa (1900-1950), volum 2, Caixa de Manresa, Manresa, 1991, p. 277-287.
CAMPRUBÍ, Josep, Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994, ed. de l'autor, Manresa, 1994.
PERARNAU, Jaume, Patrimoni industrial i comercial del Bages, fitxes col·leccionables de Regió 7, Manresa, 2006.
SARRET, Joaquim, Història de la indústria, del comerç i dels gremis de Manresa, Impremta i enquadernacions de Sant Josep, Manresa, 1923.
SERRA, E.; VIRÓS, L.; JUÁREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.

Observacions

Aquest element està incorporat a la ruta «Indústries a l'eixample», formada per: la foneria Gallifa, magatzem Canals, Maquinària Industrial, Pielsa, celler Roqueta, fàbrica de Perramon i Badia, fàbrica Alcohlera Manresana, fàbrica Torrents, fàbrica de cal Cura, Pont de Ferro i estació transformadora dels Dolors.

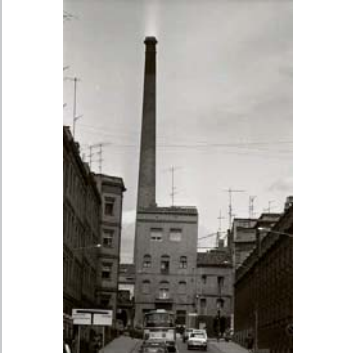
Data de redacció: 1/7/2010

XEMENEIA DE CAL CURA

1009

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

FÀBRICA DE LICORS MANRESA ALTA

I010

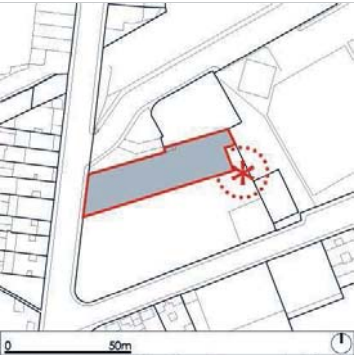
Altres denominacions L'ALCOHOLERA MANRESANA

LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal	7. El Poble Nou i part de la Carretera de Santpedor			Codi INE	081136
Adreça/es	Carretera de Santpedor			nº	26-36
	Carrer de Sant Antoni Maria Claret				
Coordenades UTM	x = 402952	Identificació al plànol	6	Delimitació bé	_____
	y = 4620782	Grafisme categoria	*	Entorn protecció	

DADES CADASTRALES Referència cadastral 3009002DG0230A0001AT

Il·la/Pol. 30090 Parcel·la 02 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa
Classificació	SU (Sòl urbà)
Qualificació	PLA ESPECIAL; PE.8Alcoholera

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria	BCIL
Procedència	Catàleg Ajuntament de Manresa
Nº inventari	I.10
Nº reg/cat	
Data	23/01/1985
Altres	

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Construcció industrial tradicional s. XIX (fàbrica / xemeneia); finals segle XIX (fàbrica) / inici segle XX (xemeneia)
Cronologia	1914 (Edificació) 1968 (Ampliació baixos magatzem) 1971 (Caldera nova) 1975 (Tancament)
Autoria	
Context	Situada en la part nord del nucli urbà, per sobre pel Parc de Puigterrà.
Tipologia/Elements	De l'Alcoholera només resten dues construccions i la xemeneia. Dels dos edificis, cal esmentar la nau principal. Aquesta presenta una planta quadrangular, amb tancaments a base de maó i les obertures formades per una successió rítmica de finestrals en arc, que van ser reduïts en el seu tamany, on es disposen les fusteries de fusta formant quarterons.

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Elements arquitectònics
Categoria	BCIL (xemeneia)
Nº catàleg	
Nivell prot.	Integral (xemeneia)
Altres prot.	Documental (fàbrica)

FÀBRICA DE LICORS MANRESA ALTA

I010

La paret testera, de 45 cm de gruix és resolta a base de mamposteria de pedra. L'interior conforma un únic espai on hi destaquen les grans encavallades de fusta que suporten la coberta. Xemeneia d'una antiga fàbrica de licors. Base quadrangular i cos troncocònic. Bastida amb totxo aplanat. Acabat clàssic amb reforços al coronament circular i motlures. Actualment es troba alliberada de construccions adossades. La xemeneia destaca per la seva esbelta i bon tractament en la fàbrica de maó que la conforma. Exteriorment cal destacar la franja helicoidal de maons d'obra de fàbrica, en color rogenc, diferenciat de la resta de maons, en coloració terrosa, que determina el fust de la xemeneia.

Ús actual	Naus: Magatzems d'una empresa constructora. Xemeneia de fàbrica: sense ús
Ús original/altres	Naus: Destil·leria d'alcohol. Xemeneia de fàbrica: evacuació dels fums de combustió de les calderes del vapor

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Deficient (fàbrica) / Correcte (xemeneia); Les antigues naus es troben en un estat deficient, especialment en els revestiments exteriors.
Façanes	Deficient (fàbrica) / Correcte (xemeneia)
Cobertes	Correcte (fàbrica)
Obertures	Modificades fa forces anys (fàbrica)
Jardins/entorn	Teixit urbà (àrea en transformació)
Interior	Correcte; Al tractar-se d'un magatzem d'estrís i materials, s'han posat mesures per evitar el deteriorament de l'interior de les naus de la fàbrica.
Entorn de protecció	L'ocupació de l'antic pati de la fàbrica amb vehicles i materials així com la manca d'activitat productiva en el conjunt, ha motivat que l'espai lliure del recinte funcioni com a magatzem de materials diversos a l'aire lliure, perdent qualsevol identitat que associi aquest espai amb el que fou originàriament. La xemeneia està situada a tocar el recinte de l'estació d'autobusos. Es tracta d'una zona amb passat industrial però completament transformada. Actualment la part que dona a l'estació de tren i d'autobusos es troba en una gran degradació que està a la vista en un lloc públic.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements	Es protegeix integralment la xemeneia en la seva totalitat. La resta del conjunt que encara es conserva (naus de l'antiga alcoholera) tindran una protecció documental. Tot i això, davant de la deconstrucció de les naus, s'aconsella la preservació de les encavallades originals de fusta, per la seva qualitat i llargària, a fi de recuperar-les en altres actuacions que es puguin materialitzar fora d'aquest recinte.
Entorn protecció	Actuació que no malmeti els valors patrimonials i de contemplació del bé catalogat integralment (xemeneia), estimant un radi de protecció de la xemeneia de 10 metres.
Raons d'incorporació al catàleg	Queda justificat el manteniment físic de la xemeneia en el catàleg donada la seva importància històrica, el referent social i tecnològic, sobretot pel que fa al passat industrial de la ciutat. La xemeneia està situada a tocar el recinte de l'estació d'autobusos. Es tracta d'una zona amb passat industrial però molt transformada actualment. Per aquesta raó és important el manteniment de la xemeneia per facilitar la comprensió d'aquest passat. Cal destacar, també, els antics dipòsits d'aigua, molt propers, i la Fàbrica Torrents.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació o reforma, d'acord amb el PGM (xemeneia) / Obres de restructuració total, obres de restructuració parcial o total i treballs de recol·locació d'elements
Exterior	No es permet la modificació (xemeneia) / Es permeten les actuacions determinades a raó

FÀBRICA DE LICORS MANRESA ALTA

I010

	de la protecció documental dels edificis que resten
Façanes	Es permeten les actuacions que comporten el nivell de protecció documental (naus de la fàbrica)
Cobertes	Es permeten les actuacions que comporten el nivell de protecció documental (naus de la fàbrica)
Obertures	Es permeten les actuacions que comporten el nivell de protecció documental (naus de la fàbrica)
Jardins / entorn	Arranjament de l'entorn
Interior	Es permeten les actuacions que comporten el nivell de protecció documental (naus de la fàbrica)
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit integralment (xemeneia). En l'arrencament de l'espai urbà que es produirà al voltant de la xemeneia es disposaren uns elements informatius que expliquin, gràfica i documentalment, la història de l'Alcoholera, amb la finalitat de preservar la memòria històrica d'aquest complex fabril, on la xemeneia és l'únic element que gaudeix de protecció física.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	De la nau principal, de planta rectangular, cal esmentar la disposició simètrica dels finestrals, protegits externament per unes reixes de ferro forjat. Els murs i parets de tancament són tots d'obra vista amb maons. La nau està dividida internament per pilars. La coberta, a dues aigües, estava rematada per plaques de fibrociment, material poc pesant per motius de seguretat en cas d'explosió. S'aguanta sobre encavallades de fusta amb reforços metàl·lics. Al costat s'aixeca una esvelta xemeneia rodona. Que té una gran base quadrada. El conjunt estava envoltat d'un mur. A l'interior s'hi accedia per un gran portal que dona a la carretera Santpedor.
Inf. històrica	L'any 1914 s'edifica la fàbrica. L'alcoholera era propietat de Baldomer Casas, amb la participació de José Enrique de Olano, comte de Fígols. Baldomer Casas i Sala, amb la col·laboració del comte de Fígols, José Enrique de Olano, va instal·lar aquesta alcoholera amb una capacitat de tractament de 20.000 quilograms de brisa diàriament (semblant a la també fàbrica alcoholera de Valenti Cura a Manresa). En els mesos d'estiu aquestes fàbriques d'esperit de vi es dedicaven a extreure alcohols de vins malaguanyats. Les fàbriques d'aiguarent són instal·lacions perilloses per l'elevada inflamabilitat del producte fabricat. Aquesta va patir un incendi a primers del segle XX en el què diversos treballadors van resultar ferits. El 1932 l'empresa va ser arrendada a l'industrial Joan Pintó, però el 1939 la família Casas la recuperà en la figura de Bartomeu Casas. El 1968 hi ha una ampliació de la planta baixa per a magatzem i el 1971 s'instal·la una caldera nova. Va començar a funcionar amb màquina de vapor i, amb el temps, es va electricificar. L'any 1930 la fàbrica va patir un important incendi de greus conseqüències, enfonsant-se la coberta, del qual en resultaren alguns treballadors ferits amb cremades. Després de la Guerra Civil aquesta empresa va establir una fàbrica de licors. Els productes que elaborava eren licors a granel com xarop, whisky, vermut, rom, ginebra, etc. Els licors embotellats eren Brandy Fray Bartolomé de las Casas, etiquetat amb el nom d'un frare evangelitzador de les amèriques i homònim del propietari Bartomeu Casas, un altre brandy de marca Poscaf, el licor "Gold Waser" també anomenat "Agua de oro de Danzig", el licor estomacal "Honisch" i l' "Anís la Manresana". L'elaboració dels licors s'efectuava en unes instal·lacions situades en un edifici situat a l'altra banda del carrer. El nombre de treballadors que tenia l'empresa oscil·lava entre 15 i 22 segons la temporada de feina. Per altra banda la nissaga Casas s'havia dedicat a d'altres negocis, amb un ampli establiment comercial al carrer Guimerà, núm. 23, anomenat Subministraments i Reparacions Elèctriques, que disposava de seccions de maquinària, material elèctric, cristalleria, basar, etc. L'últim propietari va ser Alfons Casas fins al tancament el 1975.
Bibliografia	CASAS SERRA, Carla; L'Alcoholera Manresana, treball de recerca de batxillerat inèdit presentat a l'IES Pius Font i Quer, Manresa, 2005.

FÀBRICA DE LICORS MANRESA ALTA

I010

	SERRA, E.; VIRÓS, L.; JUÁREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.
Observacions	Aquest element està incorporat a la ruta «Indústries a l'eixample», formada per: la foneria Gallifa, magatzem Canals, Maquinària Industrial, Pielsa, celler Roqueta, fàbrica de Perramon i Badia, fàbrica Alcoholera Manresana, fàbrica Torrents, fàbrica de cal Cura, Pont de Ferro i estació transformadora dels Dolors.
Data de redacció:	1/7/2010

FÀBRICA DE LICORS MANRESA ALTA

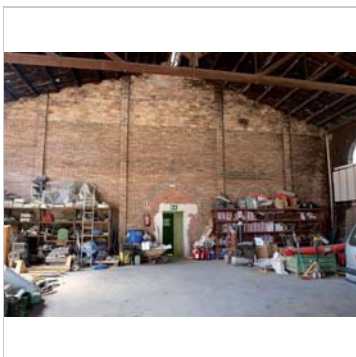
I010

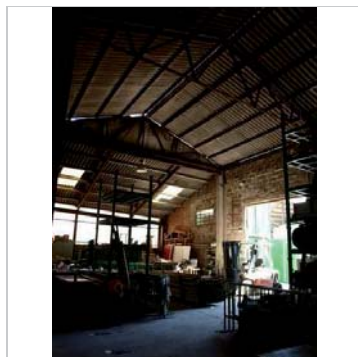
Vista aèria
Bing Maps

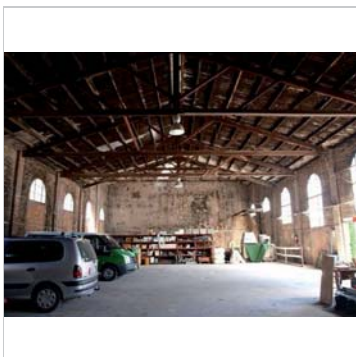
Fotografia de la fàbrica

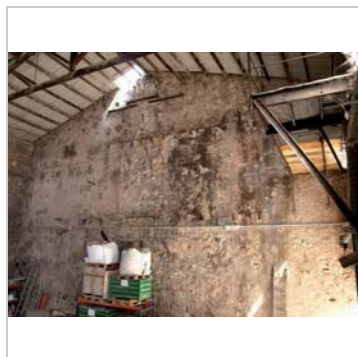
Mur final de maó amb portes tapiades

Interior de la nau nord

Interior de la nau des del nivell superior

Mur central de paredat

XEMENEIA DE LA FÀBRICA DEL SALT

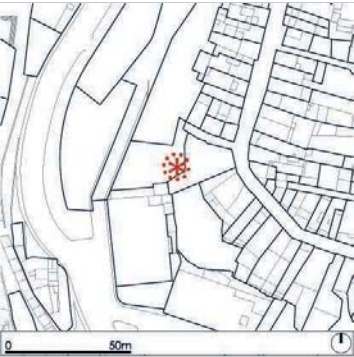
I011

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal	2. Escodines i part antiga del Remei		Codi INE	081136
Adreça/es	Carrer	de Sant Bartomeu	nº	2
	Carrer	de Sant Antoni		6
Coordenades UTM	x =	402671	Identificació al plànol	6'
	y =	4619888	Grafisme categoria	*
			Delimitació bé	—
			Entorn protecció	

DADES CADASTRALS		Referència cadastral	2898042DG0129G0001DL
Il·la/Pol.	28980	Parcel·la	42
		Titularitat	Pública

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa
Classificació	SISTEMES
Qualificació	D. ESPAIS LLIURES; D.3 Places i jardins urbans

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria	BCIL
Procedència	Catàleg Ajuntament de Manresa
Nº inventari	I.11
Nº reg/cat	
Data	23/01/1985
Altres	

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Construcció industrial tradicional; XIX
Cronologia	1861 (projecte fàbrica) 1862 (construcció fàbrica) 1863 (entra en funcionament) 1902 (reformes fàbrica)
Autoria	
Context	Situada a l'oest del nucli antic, en la part d'Escodines, en una posició elevada respecte el nucli antic. Està a l'últim tram del torrent de Sant Ignasi a la cantonada entre el passatge de la Cova i el carrer Montserrat.
Tipologia/Elements	Xemeneia d'una antiga fàbrica de filats coneguda també com fàbrica de l'aranya. De forma troncocònica, bastida en toxo aplanat i acabat en motlures de secció circular que

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Elements arquitectònics
Categoria	BCIL
Nº catàleg	
Nivell prot.	Integral
Altres prot.	

XEMENEIA DE LA FÀBRICA DEL SALT

I011

reforcen el contingut del coronament.

La xemeneia ha estat restaurada totalment el 2008, se li ha corregit la inclinació i servirà de conducte de ventilació per al pàrking que s'ha construït al soterrani.

Ús actual	Ventilació de l'aparcament públic en construcció (data prevista d'inauguració 9.2010)
Ús original/altres	Xemeneia de fàbrica

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Bo; Restaurada
Jardins/entorn	Teixit urbà (àrea en transformació)

Interior

Entorn de protecció En obres. En el marc dels procés de revitalització del nucli antic de Manresa, l'empresa municipal FORUM promou el desenvolupament del Pla Especial de Reforma Interior Camí de la Cova i carrer Montserrat, dins el qual es troba la fàbrica del Salt. A fi d'assolir la regeneració urbana del sector, el pla especial fixa com a objectius generals la determinació d'una nova ordenació de l'edificació i l'espai públic que permeti la renovació d'habitatges, i una nova definició de les relacions visuals i funcionals del sector amb la resta de la ciutat. En el projecte guanyador d'aquest pla (dels arquitectes Pich i Aguilera), la xemeneia de la fàbrica serà l'eix central d'una futura plaça.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements	Es protegeix el bé en la seva totalitat.
Entorn protecció	Actuació que no malmeti els valors patrimonials i de contemplació del bé catalogat.
Raons d'incorporació al catàleg	Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social i tecnològica, sobretot pel que fa al passat industrial de la ciutat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació o reforma, d'acord amb el PGM
Exterior	No es permet la modificació
Jardins / entorn	Arranjament de l'entorn
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	S'anomena fàbrica del Salt perquè s'alimenta de l'aigua del principal salt del torrent de sant Ignasi, que abans de la construcció ja feia funcionar el molí del Salt. Avui dia, tant el torrent com el salt estan coberts per la via de Sant Ignasi. Actualment també és coneguda com a fàbrica de l'Aranya, nom que prové de la marca d'una empresa de cintes elàstiques, «La Araña», que ocupà part de la fàbrica durant els anys 70 i 80. Aquesta fàbrica no s'ha de confondre amb la del salt dels Gossos, avui dia desapareguda, que estava situada una mica més avall del torrent. La fàbrica fou projectada el 1861 al costat d'on hi havia el molí del Salt, amb el que es repartien la força de l'aigua, i aixecada el 1862. cap a 1902 es van fer unes reformes importants a la fàbrica. S'expandí per la banda del carrer Montserrat amb una façana modernista, després d'enderrocar algunes construccions que hi havia en aquest carrer. Per la part posterior de la fàbrica també s'hi aixecaren cases per als directius, així com una casa al carrer Montserrat i un annex de planta baixa al passatge de la cova, davant la façana sud. També es revestiren amb formigó les columnes de fosa, es van reformar les obertures de
---------------------------	--

XEMENEIA DE LA FÀBRICA DEL SALT

I011

la planta baixa i es va refer la coberta. El projecte inicial, aprovat per l'Ajuntament, fou presentat per Josep Pons i Enrich, el pare del qual havia obtingut l'any 1820 la concessió del terreny (de propietat municipal) i l'ús de les aigües per aixecar-hi una fàbrica.

El 7 d'octubre de 1861 la Junta de la Sèquia, de la que formava part Josep Pons i Enrich, va treure a subhasta diversos salts, entre ells el del Molí del Salt que era un dels millors pel fort desnivell de més de 16 m i amb una quantitat d'aigua notable, que fins aleshores només s'havia utilitzat per moure el molí. El van adquirir Marià Batlles i Josep Muntada, si bé aquest el van comprar a nom de Josep Pons i Enrich per 14.000 duros. El 23 de desembre de 1866 clarificaven com es repartien el salt: Marià Batlles es quedava 14 pams per reforçar la fàbrica de les Fontetes que tenia allà mateix, Josep Pons i Enrich, que ja havia construït la fàbrica del Salt, 45 pams i el molí del Salt es quedava amb 23 pams.

Josep Pons i Enrich havia millorat la seva situació dedicant-se al comerç de teixits de seda i cotó de cintes utilitzant les xarxes de teixidors manuals domèstics. Fins als anys quaranta no s'havia començat a interessar per arrendar fàbriques per produir amb nova maquinària i fins el 1861 no es decidí per construir la seva pròpia fàbrica, la del Salt, tot i que cinc anys abans havia intentat fer-se amb la Vermella. El 1862, abans d'acabar-la, ja funcionava a causa d'un petit incendi a la seva fàbrica de Navarcles. L'any 1864 s'hi instal·là la primera turbina per obtenir força hidràulica, el 1876 ja tenia màquina de vapor, feia unes 300 peces de roba per setmana i ocupava uns 200 obrers. El 1880 feia funcionar 7.000 fusos, 92 telers mecànics i 14 cardes. El 1899 va passar a d'Antoni Pons i Enrich, que només hi feia filats.

Més endavant era explotada pels fabricants Vives, que també feien anar les fàbriques tèxtils dels Polvorers, al riu Cardener, i la del Pont, a Navarcles. L'intercanvi de personal directiu entre les dues fàbriques de Manresa era freqüent, i tenien establert el despatx de la societat al casal barroc de ca l'Oller, a la Plana de l'Om. El rendiment de la Fàbrica del Salt comença a davallar, en gran part perquè la maquinària havia quedat antiquada, malgrat l'intent de modernització que promogué Nicolau Casaus, que estava relacionat amb la família Vives i instal·là quaranta telers automàtics Ruti. La recuperació projectada no fou possible, en un cicle de crisi en què la indústria tèxtil agonitzava, i la fàbrica deixava de treballar el 4 d'octubre de 1963. L'última activitat industrial la dugué a terme l'empresa manresana de cintes elàstiques "La Araña", però plegaren a principis dels 80.

Inf. històrica

La fàbrica fou construïda i explotada per Josep Pons i Enrich, després passà a Josep Pons i Fills i entre la dècada de 1870 i 1899 un espai i 4 CV foren llogats a Lluís Riera. Aquest any s'hi instal·là el germà del constructor, Antoni Pons i Enrich, que també feia funcionar la fàbrica del Salt dels Gossos –una mica més avall del torrent– i la Vermella. A la dècada de 1910 hi havia el fabricant Andreu Abadal, relacionat amb una de les companyies elèctriques que operaven a Manresa. Més tard i fins al 1963 la raó social fou Vives S.A. i després es llogaren diferents espais per separat a La Araña, una empresa de reparació de vehicles i una botiga de subministraments i recanvis per a maquinària. La fàbrica, originàriament, es va construir per fer filats i teixits de cotó. Quan se la va quedar Antoni Pons i Enrich el 1899 es va destinar sols a filats. Fins a l'any 1963 continuà dedicada al tèxtil cotoner. A la dècada dels 70 una empresa de cintes elàstiques n'ocupà una part, i als anys 80 s'utilitzà la planta baixa com a magatzem de calçat, per a reparació de vehicles i com a botiga de recanvis de l'empresa Remi, dedicada a la reparació de material elèctric i venda de bombes i altres materials industrials. La fàbrica estava emplaçada per a l'aprofitament d'un salt d'aigua per mitjà d'una turbina que desenvolupava 40 CV. El 1880 es calculava que el salt tenia 53,3 CV teòrics. El 1876 ja hi havia una màquina de vapor de 40 CV més, de La Maquinista Terrestre y Marítima, de dos cilindres amb condensació. El 1901 funcionava amb una caldera nova de Babcock & Wilcox i en tenia una altra de vella que era auxiliar. El 1912 el seu propietari, Andreu Abadal, va proposar la fàbrica com a centralita auxiliar de la Cooperativa Manresana d'Energia Elèctrica (vegeu la fitxa 26). El projecte era el d'aplicar un alternador a la potent màquina de vapor per produir 100 kWh i afegir-ne 150 procedents d'un salt al riu Cardener del mateix Abadal, que a la fàbrica es convertirien en 3.000 volts de fluid. No sabem si es va complir tot el projecte, però es van instal·lar els generadors elèctrics.

Bibliografia

CAMPRUBÍ, Josep; Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1994.
CAMPRUBÍ, Josep; Una revolució a Manresa. 100 anys de llum elèctrica 1894-1994, Llibreria Sobrerroca, Manresa, 1994.
FERRER, Llorenç (en premsa), «Retornant a la Sèquia. Els usos industrials de la Sèquia de Manresa a la segona meitat del segle XIX», comunicació inèdita presentada al Col·loqui Internacional «Irrigació, energia i abastament d'aigua: els canals a Europa a l'Edat Mitja», Équipe d'Histoire des Techniques de la Un. Paris-I (Panthéon-Sorbonne), Dept. de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana de la UAB i Parc de la Sèquia de Manresa, Manresa, novembre de 2004.
GUMÀ, Ramon, Origen i evolució de les tipologies edificatòries i característiques constructives dels edificis de la indústria tèxtil a Catalunya (període 1818-1925), tesi

XEMENEIA DE LA FÀBRICA DEL SALT

I011

doctoral inèdita presentada a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona, 1996 (2 vols.).

OLIVERAS, Josep, Desenvolupament industrial i evolució urbana a Manresa (1800-1870), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1985, 316 p.

OLIVERAS, Josep, La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1986, 300 p.

PERARNAU, Jaume, «Les màquines de vapor a la ciutat de Manresa en començar el segle XX», a S. Riera (cur.), El vapor i els «Vapors». Actes de les III Jornades d'Arqueologia industrial de Catalunya, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, Barcelona, 1996.

SOLÀ PARERA, Àngels; Aigua, indústria i fabricants a Manresa (1759-1860), Centre d'Estudis del Bages, 2004.

SERRA, E.; VIRÓS, L.; JUÁREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.

* Agraïm les informacions facilitades per Carles Planes, antic responsable de manteniment de Forces Hidroelèctriques del Segre i de Fecsa.

Observacions

Part de l'antiga fàbrica fou cedida per l'Ajuntament de Manresa a la comunitat musulmana de la ciutat per a lloc de culte (mesquita). Forma part de la ruta «Al llarg del Cardener», que passa per la majoria de les fàbriques de riu del terme de Manresa: conjunt industrial dels Comtals, fàbrica Blanca, fàbrica Vermella, fàbrica els Polvorers, farinera la Favorita, fàbrica del Salt, fàbrica Balcells, estació del Nord, farinera Albareda, fàbrica dels Panyos, fàbrica Pirelli i fàbrica Lemmerz.

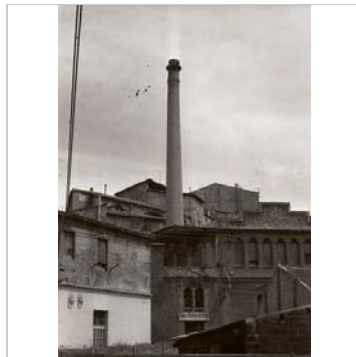
Data de redacció: 1/7/2010

XEMENEIA DE LA FÀBRICA DEL SALT

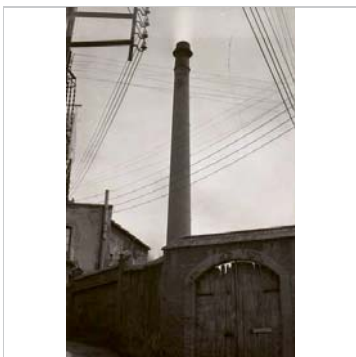
I011

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

FÀBRICA DELS PANYOS

I012

Altres denominacions CAN MIRALDA

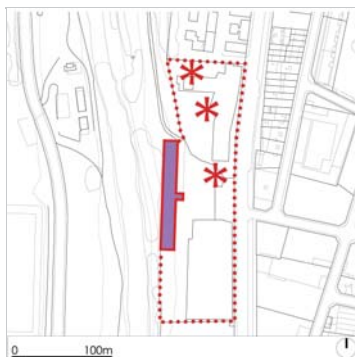
LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal 3. Valldaura Codi INE 081136
Adreça/es Carrer de Francesc Moragas n° 36-64

Coordenades UTM x = 401530 Identificació al plànol 6 Delimitació bé
y = 4619956 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALES Referència cadastral 1697716DG0119G0001QG

Il·la/Pol. 16977 Parcel·la 16 Titularitat Pública

Plànol de localització bé + Xemeneia + Font + Mina

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SISTEMES
Qualificació E. EQUIPAMENTS; E.4 Cultural

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BCIN
Procedència Catàleg Ajuntament de Manresa
N° inventari I.12
N° reg/cat
Data 24/10/2008
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial fàbrica de pisos; XIX (1818-26)
Cronologia
Autoria
Context Situada en la riba oest del Riu Cardener, en el barri de Valldaura, en sentit nord-sud. L'entorn de l'antiga fàbrica s'ha urbanitzat recentment com a conseqüència de la construcció d'una nova zona residencial.
Tipologia/Elements La fàbrica dels "Panyos" és un edifici que es realitza sota el model d'una gran casa, amb

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edificis
Categoria BCIN
N° catàleg 4027-MH-EN
Nivell prot. Integral
Altres prot. BCIN - Monument històric, Núm. Registre: 4027-MH-EN (Acord Govern de la Generalitat 05/05/2009, DOGC 13/05/2009)

FÀBRICA DELS PANYOS

I012

teulada a doble vessant i una amplada limitada, ja que encara no s'utilitzava el ferro per fer columnes i forjats. Les dimensions de la fàbrica són les següents: 110 m de llargada i 10 m d'ample. L'edifici és de cinc plantes, i les naus estan dividides per columnes d'obra cuita. La planta baixa (pel cantó del riu i soterrani des del carrer de Francesc Moragas) està reforçada per un sistema de dobles arcs, que es recolzen sobre amples columnes. Exteriorment la fàbrica presenta una successió de finestres rectangulars (originalment 386), disposades simètricament, que donen una gran lluminositat a l'interior.

Ús actual En fase d'adequació
Ús original/altres Fàbrica tèxtil

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Dolent
Façanes Deficient. La xemeneia està escapçada en el coronament
Cobertes S'han restaurat recentment per evitar el deteriorament de l'immoble
Obertures Deficient
Jardins/entorn Correcte, tot i que cal condicionar el canal i refer l'antiga font dels panyos

Interior Dolent

Entorn de protecció Al voltant de la fàbrica dels Panyos s'han desenvolupat urbanísticament uns terrenys que han permès assolir una bona superfície d'espai lliure i d'altra banda, han possibilitat que l'edifici de la fàbrica passi a ser de titularitat pública. La urbanització de la ribera del Cardener al costat dels Panyos possibilita fixar una empena més gran a la rehabilitació de la fàbrica. La seva situació a la vora del riu Cardener i la seva relació amb el canal que li proporcionava energia, la fan representativa de les instal·lacions industrials de la seva època. Per la importància de la fàbrica i per la bellesa de la ribera del riu Cardener en aquesta zona, la recuperació com a espai lliure d'aquest sector és prioritari per obtenir una lectura paisatgística entroncada amb el passat industrial de Manresa, especialment en la part del Barri de Valldaura. Cal remarcar que des de la coberta de l'edifici es pot gaudir de les vistes de l'entorn del Cardener i el Congost.

Situació de risc Inundabilitat;

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix el bé en la seva totalitat; la volumetria general de l'edifici, la composició de les façanes i coberta, el ritme d'obertures i les característiques formals i compositives més rellevants, així com la xemeneia d'acord amb el que explícitament determina l'expedient de declaració: "la nau principal de planta semisoterrani, baixa i dos pisos; l'edifici auxiliar amb el dipòsit de l'aigua; la zona de turbines annex a l'edifici auxiliar; el canal d'aigua, les seves derivacions i els dipòsits soterrats en els costats, est, sud i oest de la nau principal; la xemeneia i el subsòl corresponent a aquests elements". També es protegeixen totes les estructures interiors i altres elements que fan referència al passat industrial del bé, subjectes d'ésser integrats en el nou ús, tot permetent que s'identifiqui i es difongui la història d'aquest edifici tèxtil, dels més antics de Catalunya i que, per aquests motius, ha estat declarat, pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, com a Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN).

Entorn protecció Es protegeix tot l'àmbit d'acord amb l'expedient incoat en la declaració de BCIN, que inclou el canal d'alimentació i els altres que resten en el subsòl. Veure la protecció establerta per a la resclosa i el canal en la fitxa d'intervenció E007.02, reconeixent que una part del canal ja consta en l'entorn protegit del bé. Altrament, tot i que les fonts naturals no són objecte del present Catàleg, s'inclou pel seu valor patrimonial inherent al conjunt de la fàbrica dels Panyos, la font original al tractar-se d'un element construït. Aquest es troba força malmès serà objecte de restauració d'acord amb els principis expressats en el Pla Director de la fàbrica dels Panyos. La proposta d'intervenció en l'entorn, derivada del Pla Director, parteix de l'especial situació de l'edifici al costat del riu Cardener i del seu paper de porta cap als espais del Congost en el recorregut de vianants

FÀBRICA DELS PANYOS

I012

previst entre el centre històric i el parc del Cardener. D'altra banda, el mateix Pla planteja la recuperació dels elements existents del sistema hidràulic original: salt, presa, caseta de presa d'aigua i canal amb tots els seus components. Així mateix, fixa les característiques de la passera –de tres metres d'amplada i noranta de longitud– que ha de possibilitar l'enllaç del recorregut que, des del nucli antic, suposa la connexió de la ciutat amb l'àmbit del Congost. La delimitació de l'entorn que apareix grafiada resta subjecte al tractament que pugui determinar el Departament de Cultura i, en tot cas, preval la que forma part de l'expedient aprovat en la resolució de la declaració de BCIN. Finalment i com a conclusió, cal tenir en compte les determinacions de l'expedient de declaració de BCIN pel que fa a l'entorn: "Segons es desprèn de la Llei del Patrimoni Cultural Català: el volum, la tipologia, la morfologia i el cromatisme de les intervencions en els entorns de protecció de BCINs no poden alterar el caràcter arquitectònic i paisatgístic de l'àrea, ni pertorbar la visualització del bé. En els entorns dels immobles d'interès nacional és prohibit qualsevol moviment de terres que comporti una alteració greu de la geomorfologia i la topografia del territori i qualsevol abocament d'escombraries, runa o deixalles".

Raons
d'incorporació al
catàleg

Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica i artística, per constituir una peça essencial del patrimoni industrial de Manresa i de tot Catalunya.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Qualsevol intervenció o actuació proposada estarà gestionada exclusivament pel Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (LPCC 9/1993)

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció
complementària

La fàbrica de Cal Miralda, popularment coneguda com a fàbrica dels Panyos i d'un alt valor patrimonial, ha estat objecte d'un pla director que en defineix els criteris d'intervenció i que permetrà abordar amb rigor la rehabilitació total de l'edifici. El document, que preveu que l'edifici pugui tenir usos administratius i culturals, també fixa la ubicació dels accessos –tant interiors com exteriors– i fa una proposta d'ordenació de l'entorn. A més, inclou un avantprojecte d'intervenció que permet exemplificar l'aplicació dels criteris definits. D'aquesta manera es visualitza una hipòtesi de rehabilitació de la fàbrica.

La fàbrica, que data del 1820, constitueix un dels primers exemples d'arquitectura industrial a Manresa i Catalunya, i la seva situació a la vora del riu Cardener i la seva relació amb el canal la fan representativa de les instal·lacions industrials de la seva època. Des de l'any 1989, la fàbrica dels Panyos està inclosa en el Catàleg i Pla especial de protecció del patrimoni històric-arquitectònic i ambiental de Manresa, i el maig del 2009 va ser declarada Bé Cultural d'Interès Nacional.

Inf. històrica

La fàbrica dels "Panyos" fou construïda per iniciativa d'una de les empreses industrials més dinàmiques de la Catalunya de principis del segle XIX. L'impulsor de la companyia constructora fou Pau Miralda, que formà societat amb alguns emprenedors locals. Les obres de la fàbrica començaren el 1818, el 1820 es construí el primer canal de 2m. D'ample i el 1822 s'iniciava la fabricació de draps de llana. A partir dels anys quaranta (s.XIX) la fàbrica fou arrendada a diverses societats. El 1866 la comprà un industrial manresà, Manuel Portabella, que la transformà en una indústria de cotó. El 1898 passà a ser Portabella i CIA. En aquesta etapa s'hi feren transformacions i s'hi construí una nova nau. Durant la Guerra Civil fou utilitzada com a caserna. Pocs anys després la comprà una empresa de Terrassa (Hilados de Estambre Alto Llobregat S.A.) i fou convertida en filatura. L'empresa tancà el 1976, tot acollint-se al pla de reconversió tèxtil-llaner.

Bibliografia

- J. Sarret i Arbós: "Història de la Indústria, del Comerç i dels Gremis de Manresa". Manresa 1923.
- C. Cornet: "Guia del viajero en Manresa y Cardona." Barcelona, 1860.
"Pla Director del conjunt de la Fàbrica dels Panyos".
Manresa, 2009. El document del Pla director ha estat redactat per l'equip d'arquitectes A9, encapçalat per Lluís Piqué Sancho i Joan Escalé Estrada. Per a la seva elaboració s'ha comptat amb una subvenció del Ministeri de Cultura. El document ha estat aprovat per la Comissió Territorial de Patrimoni Cultural de la Catalunya Central de la Generalitat de Catalunya.

Observacions

Els criteris fixats en relació a la rehabilitació estructural i constructiva, expressats en el Pla director, parteixen de la necessitat de posar en valor l'estructura de l'edifici i els seus

FÀBRICA DELS PANYOS

I012

materials com a procés fonamental en el procés de lectura, interpretació i comprensió de l'edifici, a partir de la conservació de textures i exhibició dels materials, el manteniment d'una lectura unitària dels espais diàfans interiors, la interpretació de l'edifici com a contenidor i la necessitat d'una intervenció amb claredat conceptual i constructiva.

D'acord amb aquests criteris, l'avantprojecte que inclou el Pla director planteja la necessitat de preveure un paviment de formigó i un tractament de les obertures de la planta semisubterrània que garanteixi l'estanquitat de l'espai, en consideració a la situació d'aquesta planta en zona inundable. Quant als elements estructurals, es proposa garantir la capacitat portant dels forjats ja sigui a partir del seu reforç o bé preveient la col·locació d'un nou forjat per sobre de l'existent. Aquesta darrera solució possibilitaria el manteniment total de les característiques originals dels sostres. El reconeixement estructural també abasta l'estudi de la xemeneia, per a la qual el Pla director preveu la seva estabilització estructural i la recuperació de la seva alçada original, 1,70 metres superior a l'actual. A nivell dels usos, el Pla director fixa la compatibilitat dels usos possibles amb les característiques pròpies de l'edifici -d'acord amb la qualificació d'equipament administratiu que li assigna el Pla d'equipaments-, limitant la seva diversitat i donant preferència a aquells que tendeixen a la homogeneïtzació en el tractament dels espais tot permetent una percepció global i unitària dels interiors diàfans. En concret, l'avantprojecte del Pla preveu la compatibilitat en l'edifici d'usos culturals i administratius. L'ús cultural es preveu a la planta semisubterrània i a la planta baixa, ocupant l'espai comprès entre el punt on es localitza l'accés principal -que se situa al mig de l'edifici- i la part nord, i a les plantes primera i segona ocupant la part de planta de tipologia diferenciada.

D'altra banda, amb la finalitat de donar compliment als requeriments del pla general pel que fa a previsió de places d'aparcament, el Pla director preveu un espai per aquest ús que es fixa soterrat, amb dues plantes i amb una capacitat per a un centenar de vehicles i en una localització a tocar de la nau i a sota de l'espai públic.

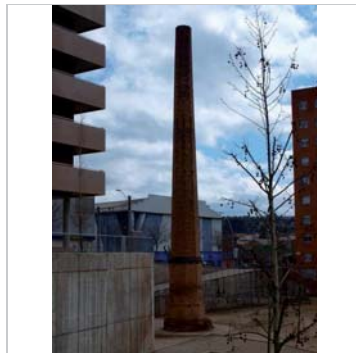
Data de redacció: 1/7/2010

FÀBRICA DELS PANYOS

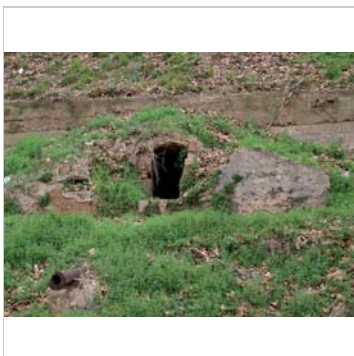
I012

Vista aèria
Bing Maps

Xemeneia de secció octogonal

Estat actual Font dels Panyos

Mina de la Font dels Panyos

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

XEMENEIA ELS DOCS

I013

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

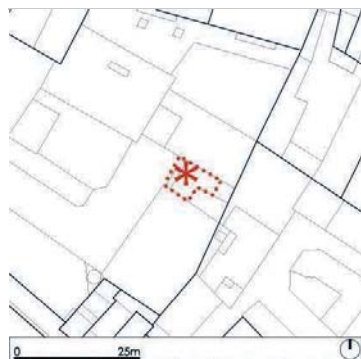
Àmbit zonal 5. Plaça de Catalunya, rodalies del Passeig i part nova del Remei Codi INE 081136
Adreça/es Carrer de les Reparadores n° 1-19

Coordenades UTM x = 402850 Identificació al plànol 6' Delimitació bé —
y = 4620297 Grafisme categoria * Entorn protecció

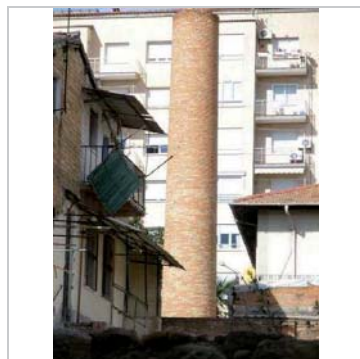
DADES CADASTRALES

Referència cadastral 2903023DG0220A00011Q

Illa/Pol. 29030 Parcel·la 23 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa +
Modificació puntual del PGM Els
Docs (PGM 05/01)

Classificació SISTEMES

Qualificació D. ESPAIS LLIURES; D.3 Places i
jardins urbans

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BPU
Procedència Planejament derivat
N° inventari RX.01
N° reg/cat
Data 23/01/1985
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Construcció industrial tradicional; XIX Final

Cronologia

Autoria

Context Situada en la part del nucli urbà, en zona d'eixample. La xemeneia es troba en l'interior de l'illa.

Tipologia/Elements Xemeneia d'una antiga fàbrica tèxtil amb cos troncocònic. Es troba escapçada aproximadament a la meitat de la seva alçada original.

Ús actual En desús

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Elements arquitectònics
Categoria BPU
N° catàleg
Nivell prot. Integral
Altres prot.

XEMENEIA ELS DOCS

I013

Ús original/altres Xemeneia de fàbrica

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Regular
Jardins/entorn Teixit urbà (illa consolidada)

Interior

Entorn de protecció L'abandonament de les instal·lacions ha fet que la xemeneia resti comprimida entre les antigues naus de la fàbrica.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix el bé en la seva totalitat.
Entorn protecció Actuació que no malmeti els valors patrimonials i de contemplació del bé catalogat.
Raons Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social i tecnològica, sobretot pel que fa al passat industrial de la ciutat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació o reforma, d'acord amb el PGM
Exterior Cal adequació
Jardins / entorn Arranjament de l'entorn
Entorn de protecció No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit.

Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

Data de redacció: 1/7/2010

XEMENEIA ELS DOCS

I013

Vista aèria
Bing Maps

ELS COMTALS: CASA, CAPELLA, COLÒNIA OBRERA I FÀBRICA

I014

Altres denominacions

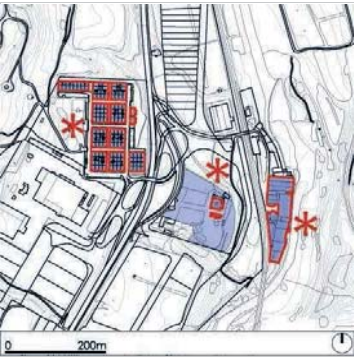
LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal - Codi INE 081136
Adreça/es Carretera de Manresa a Abrera C-55 n° km 25,6

Coordenades UTM x = 403799 Identificació al plànol 9
y = 4617073 Grafisme categoria * Delimitació bé —
Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral varies

Illa/Pol.	37680	Parcel·la	02	Titularitat	Privada
	36710		01-82		Privada
	40707		02		Privada

Plànol general de localització

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SU (Sòl urbà)
Qualificació 2. INDUSTRIAL; 2.2 Edificació aïllada

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
N° inventari
N° reg/cat
Data
Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé
Classificació
Categoria
N° catàleg
Nivell prot.
Altres prot.

Es proposa la declaració del bé com a BCIL

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial de factura tradicional; Època contemporània. Segle XIX
Cronologia 1854
Autoria
Context Cal remarcar que un dels factors essencials dels Comtals rau en ser l'única Colònia obrera del terme de Manresa al costat del Cardener. Per tant, la configuració arquitectònica de tot el conjunt va associada a la qualitat definidora d'un paisatge característic determinat per la

ELS COMTALS: CASA, CAPELLA, COLÒNIA OBRERA I FÀBRICA

I014

distància on es situen els seus elements. Els Comtals tanca l'eix industrial del Cardener en el terme de Manresa. Aquest eix, desenvolupat al segle XIX per aprofitar l'aigua del riu, encara és perceptible avui dia perquè aquesta zona està apartada del nucli urbà. La carretera que passa pels Comtals és la de Manresa a Barcelona i suporta un gran volum de vehicles. Parteix per la meitat el conjunt, deixa a un cantó l'actual barri dels Comtals i a l'altra la casa de l'amo i les naus industrials. També creua els Comtals la línia de RENFE de Manresa a Barcelona però ja no hi té parada.

Tipologia/Elements El conjunt d'edificis segueix la clàssica ordenació d'aquest tipus de complex industrial (colònia). En aquest cas, neix al voltant de la capella romànica que dona nom al lloc, junt amb la torre medieval de defensa. Encara que no es troba en ple funcionament, es conserven les parts essencials del conjunt (casa senyorial o torre de l'amo, fàbrica de pisos i colònia obrera formada per cases d'una planta, seriades).

Ús actual Industrial - residencial (habitatges obrers)

Ús original/altres Industrial - residencial (habitatges obrers)

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Correcte
Façanes	Correcte
Cobertes	Correcte
Obertures	Correcte
Jardins/entorn	Correcte

Interior

Entorn de protecció Força correcte. L'entorn de l'àrea industrial gaudeix d'unes qualitats paisatgístiques importants que permet, fins i tot, la contemplació de les muntanyes de Montserrat.

Situació de risc ---;

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeixen les construccions originals de la colònia, preservant les seves tipologies característiques, així com la composició volumètrica i l'expressivitat de les seves façanes en funció de l'ús original que disposava cadascuna de les construccions que formen part de la Colònia obrera. Relatiu a les noves construccions adossades o afegides, es podrà realitzar la seva supressió o remodelació en funció dels valors ambientals que requereixi l'operació en cada cas.

Entorn protecció Es protegeixen els valors paisatgístics de l'entorn de manera que no siguin malmesos i que es preservin, especialment, els camps visuals.

Raons d'incorporació al catàleg Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social, de model arquitectònic (colònia industrial) i paisatgística.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica Els orígens industrials dels Comtals arrenquen d'uns molins paperers instal·lats en aquell paratge. El 1804 es forma una societat entre Marià Sagristà i Joan Bta. Vilaseca per edificar i fer funcionar una fàbrica de filar cotó a la partida dels Comtals. La Guerra del Francès perjudicà molt a Vilaseca, inculpat d'afrancesat, i això portà a separar la societat explotant la fàbrica per separat. L'any 1816 tota la propietat passà a mans de Sagristà, però aquest es veié obligat l'any 1830 a cedir part del capital de la fàbrica al seu germà Josep Ignasi Sagristà, a causa del cobrament de la legítima que Marià no havia satisfet a Josep Ignasi. Finalment el fill de Marià, Francesc Sagristà i Font, en nom seu i en el dels descendents del seu oncle, la va vendre el 1861 a Vidal, Vallès i Solà per 240.000 rals.

ELS COMTALS: CASA, CAPELLA, COLÒNIA OBRERA I FÀBRICA

I014

Fins l'any 1861 la propietat dels Comtals estava dividida. El 1854 Joaquim Abadal venia al seu nebot, Josep Solà i Abadal, els edificis, terra, mobles i utensilis d'un molí paperer, juntament amb la presa i el canal que condueix les aigües, en el punt referit dels "Comdals", a prop del Cardener. Aquesta venda va provocar la creació de la raó social "Vidal, Vallès i Solà", a la qual aquest últim aporta el conjunt de la finca recentment adquirida al seu oncle. Poc després la societat adquireix els drets d'ús d'un altre molí paperer, en terres veïnes, cedits per en Ramon Soler de la Plana, d'acord amb un cens convingut. Finalment, l'any 1861 i en aquest darrer molí, adquireixen la fàbrica a Francesc Sagristà Font.

La companyia fabril, dedicada al tèxtil, passà per diverses vicissituds internes i externes, entre elles la problemàtica social sorgida a l'època, que acabaren amb el desmembrament de la societat. Quedaren com a únics propietaris l'Ignasi Vidal i germans, amb dues activitats ben definides: la tèxtil, constituïda pel salt d'aigua i la maquinària procedent de Vidal i Vallès (Solà ja s'havia separat de l'empresa l'any 1866) i l'altra, la rústica, bàsicament dedicada al cultiu de les vinyes. El 1876 produïa 2.400 kg setmanals de fil de cotó i tenia 160 obrers ocupats, el 1880 feia funcionar 6.600 fusos, 26 cardes i 170 telers i el 1890, en una època molt conflictiva per al tèxtil català, Ignasi Vidal declarava només 4.600 fusos i 47 telers.

L'any 1917 els germans Ramon i Pere Bach Escofet, vinguts del Ter, adquiriren a la família Vidal la finca amb la colònia i la fàbrica dels Comtals. L'any següent aixecaren l'edifici conegut aleshores com a fàbrica nova. Els Bach, en instal·lar-se al Cardener, portaren immigració de la Colònia Roig de Ripoll, principalment els alts càrrecs de la fàbrica que explotaven al riu Ter. Els filats i teixits que fabricaren als Comtals portaven la marca "Galgo".

L'any 1942 s'instal·là als Comtals la firma Villa que tenien fàbriques a Rubí i Rellinars, reprenent una altra època de prosperitat i de treball que s'havia trencat en els anys de la Guerra Civil. Durant aquesta època s'aixecaren noves naus i es construí la parada dels ferrocarrils. L'ocupació laboral fou similar a la de l'època dels Bach, amb uns cinc-cents treballadors. Però la solidesa de la indústria regida per la firma Villa no es mantingué per molt anys i a l'any 1964 entrava en recessió fins a paralitzar totalment la fabricació tèxtil.

L'última gran empresa que s'instal·là als Comtals, l'any 1975, fou La Metalúrgica Tèxtil, que fins llavors estava instal·lada a l'antiga fàbrica de cal Lluvià al passeig de Manresa, dedicada a la fabricació de maquinària tèxtil. Aquesta empresa, que adquirí tot el complex, amplià amb nous edificis i modernitzà els accessos. L'any 1977 es convertia en Foneria Condals, encara present als Comtals si bé ocupa un nou solar a tocar dels habitatges.

Bibliografia

-CAMPRUBÍ, Josep; Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1994.
-GARCIA, Gal·la; SARDANS, Jordi i altres, Història de les associacions de veïns de Manresa, Federació d'Associacions de Veïns de Manresa, Manresa, 2004.
-OLIVERAS, Josep, La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1986, 300 p.
-SERRA, Esteve; JUÁREZ, Lucía; VIROS, Lluís; TORNER Jordi; SERRA, Jaume(2007), Estudi del patrimoni industrial de Manresa. Història, arquitectura i proposta de rutes turístiques, Àrea de Cultura i Àrea de Territori de l'Ajuntament de Manresa, Manresa.
-SOLÀ PARERA, Àngels; Aigua, indústria i fabricants a Manresa (1759-1860), Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 2004.

Observacions

Data de redacció: 1/7/2010

CASA, CAPELLA I JARDÍ HISTÒRIC DELS COMTALS

I014.01

Altres denominacions SANT JAUME DELS COMTALS O DELS COMDALS (capella)

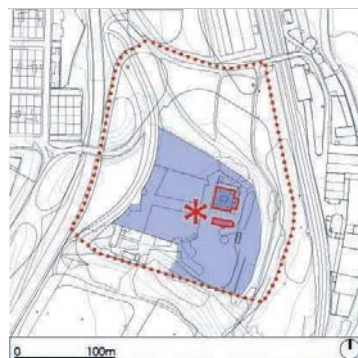
LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal - Codi INE 081136
Adreça/es Carretera de Manresa a Abrera C-55 n° km 25,6

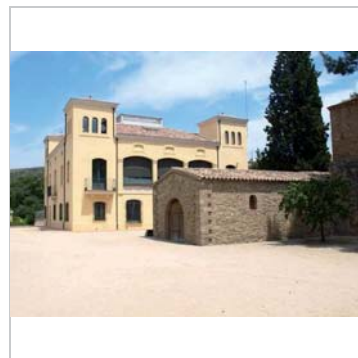
Coordenades UTM x = 403834 Identificació al plànol 9 Delimitació bé —
y = 4616984 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALES Referència cadastral 3768002DG0136E0001XM

Illal/Pol. 37680 Parcel·la 02 Titularitat Privada

Plànol de localització

Torre de l'amo i capella

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SISTEMES
Qualificació E. EQUIPAMENTS; E.9 De reserva

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BCIL (Capella de St. Jaume)
Procedència Catàleg Ajuntament de Manresa
N° inventari R.12
N° reg/cat
Data 23/01/1985
Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura religiosa

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edificis
Categoria BCIL
N° catàleg
Nivell prot. Parcial (casa i jardí)
Altres prot. Integral (capella)
Es proposa la declaració del bé com a BCIL

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Romànic (capella) / Noucentisme (casa); XII-XX
Cronologia s. XII (Romànic) / s. XX (Ampliació i restauració) / 1854 (la torre i els annexos) i segle XX
Autoria
Context Forma part de la finca dels Comtals, en una gran parcel·la en la que hi ha la Casa Senyorial (Casa de l'Amo), la capella i el jardí delimitat per un mur de pedra. Tot dins d'un entorn fabril i rural.
Tipologia/Elements La finca comprèn el celler, la capella —d'origen romànic—, la torre del fill, l'habitatge del vigilant, el dipòsit d'aigua, piscina, una font exterior i diversos pous. La capella té una sola

CASA, CAPELLA I JARDÍ HISTÒRIC DELS COMTALS

I014.01

nau coberta amb volta apuntada i reforçada amb arcs torals. És d'origen romànic, però ha sofert modificacions i restauracions, en una d'elles s'allargà considerablement la nau. A sol ixent hi ha un absis semicircular cobert amb volta de quart d'esfera. Al mur de migdia s'alça un campanar de torre i s'obren dues finestres de mig punt adovellades que corresponen a refeccions obrades en l'edifici.

En aquest hi ha dos portals d'accés, un a la banda nord i l'altre a ponent. Una arcada serveix d'unió entre l'antiga i la nova nau. L'aparell és fet amb blocs de pedra disposats en filades. Es tracta d'una església senzilla que no degué passar de ser una capella rural lligada al mas Comtals. La torre de l'amo és un edifici gran, exempt, de planta quadrada i de soterrani+PB+1. Presenta quatre façanes d'uns 20 m cadascuna i a les quatre cantonades hi ha torres de PB+2. la coberta és a quatre vessants amb un terrat quadrat al mig amb barana de balustrada. Les façanes nord i sud presenten 3 grans obertures a la part central de la P1, que havien servit de galeria. La façana oest, la principal, té la porta d'accés i el conjunt d'obertures són més petites, totes finestres i un balcó al centre de la P1. la façana est té una tribuna de PB+2 al centre i un balcó a la part sud. El conjunt es completa amb una edificació contigua situada al nord-est de la torre, de soterrani i PB i coberta en forma de terrat, que connecta amb el de la casa. Al sector oest de la finca hi un parell d'edificacions i una portalada que fan de porteria i d'accés i al costat, al sud-oest una casa rura més gran de PB+1 i dues edificacions de PB que s'havien utilitzat per a usos agrícoles. El jardí està format per la resta de la finca, que està envoltada per una tanca de pedra. Està dividit en dos sectors: a l'est hi ha un jardí d'estil romàntic que s'està recuperant després d'anys d'abandonament, i a l'oest el jardí és d'estil neoclàssic amb dos gran parterres plans. El jardí romàntic aprofita el desnivell del terreny i està partit en feixes. Té un recorregut dins del bosc amb decoració, escales, una font i terrasses per al lleure.

Ús actual Centre d'acollida per a persones amb disminució psíquica o trastorns de comportament, amb una capacitat per a 30 places, gestionat per AMPANS

Ús original/altres Torre de l'amo i capella de la colònia dels Comtals

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo; Recentment s'ha rehabilitat el conjunt
Façanes En bon estat
Cobertes En bon estat
Obertures En bon estat
Jardins/entorn En bon estat, tot i que un sector encara s'està recuperant
Interior Bo
Entorn de protecció L'element destaca per la seva tipologia diferenciada de l'entorn immediat que l'acompanya, format per la zona industrial dels Comtals, camps de conreu, les vies del ferrocarril i la carretera C-55. L'interior de la finca està ben cuidat i mantingut, mentre que a l'exterior s'està construint un polígon industrial que ocuparà el nord i el sud de la finca.
Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements La capella es protegeix el bé en la seva totalitat. Pel que fa a la resta de la finca, es protegeixen les construccions originals, preservant les seves tipologies característiques, així com la composició volumètrica i l'expressivitat de les seves façanes en funció de l'ús original que disposava cadascuna de les construccions. Relatiu a les noves construccions adossades o afegides, es podrà realitzar la seva supressió o remodelació en funció dels valors ambientals que requereixi l'operació en cada cas.
Entorn protecció Es protegeix l'entorn immediat del bé, delimitat pel seu perímetre que ha estat tractat de forma diferenciada.
Raons d'incorporació al catàleg Queda justificat el manteniment del bé en el catàleg donada la seva importància històrica i artística. Malgrat l'agressiva restauració i ampliació de la capella, cal valorar l'antigor del

CASA, CAPELLA I JARDÍ HISTÒRIC DELS COMTALS

I014.01

lloc i el seu caràcter tradicional, al que cal afegir l'estètica pròpia de les torres de l'amo de les colònies industrials.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

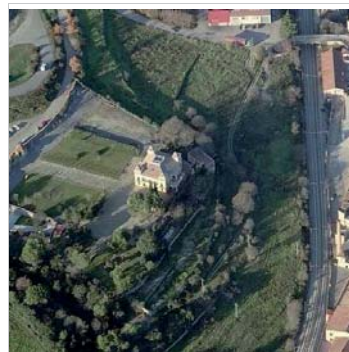
Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	No es permet la modificació
Façanes	No es permet la modificació
Cobertes	Manteniment o conservació
Obertures	No es permet la modificació
Jardins / entorn	Manteniment o conservació
Interior	Es permet la modificació
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica	Pel que fa a la capella, cal dir que el lloc dels Comdals apareix citat el 1049, data en què els vescomtes de Barcelona, Udald i Guilla i els seus fills, van vendre a l'abat de Santa Cecília de Montserrat, Guillem, un alou situat al terme del castell de Bonifaci, en el lloc dels Comdals. En un fogatge del 1365-70 apareix el mas Comdals depenent del monestir de sta. Cecília de Montserrat. L'església de sant Jaume es creu que devia ser la capella del mas Comdals i que depenia, com aquest, del monestir. La resta d'edificis de la finca de la torre de l'amo són posteriors a la unificació de la propietat en mans de l'empresa Vidal, Vallès i Solà, el 1861. La finca i la capella havien estat propietat fins llavors de la família noble manresana dels Soler de la Plana. La resta de propietaris que hi han passat també hi han fet aportacions, especialment els germans Bach.
Bibliografia	-CAMPRUBÍ, Josep; Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1994. -GARCIA, Gal·la; SARDANS, Jordi i altres, Història de les associacions de veïns de Manresa, Federació d'Associacions de Veïns de Manresa, Manresa, 2004. -OLIVERAS, Josep, La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1986, 300 p. -SERRA, Esteve; JUÁREZ, Lucía; VIROS, Lluís; TORNER Jordi; SERRA, Jaume(2007), Estudi del patrimoni industrial de Manresa. Història, arquitectura i proposta de rutes turístiques, Àrea de Cultura i Àrea de Territori de l'Ajuntament de Manresa, Manresa. -SOLÀ PARERA, Àngels; Aigua, indústria i fabricants a Manresa (1759-1860), Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 2004.
Observacions	
Data de redacció:	1/7/2010

CASA, CAPELLA I JARDÍ HISTÒRIC DELS COMTALS

I014.01

Vista aèria
Bing Maps

Capella

Fotografia del conjunt

Edificis de la porteria 1982
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

FÀBRICA DELS COMTALS

I014.02

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal - Codi INE 081136

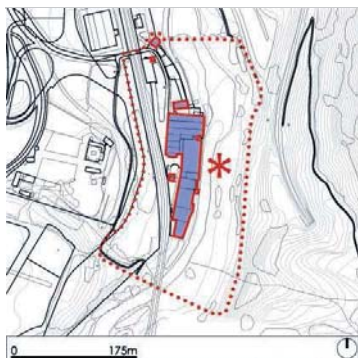
Adreça/es Carretera de Manresa a Abrera C-55 n° km 25,6

Coordenades UTM x = 403964 Identificació al plànol 9 Delimitació bé —

y = 4616990 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 4070702DG0147E0001XZ

Illal/Pol. 40707 Parcel·la 03 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa

Classificació SU (Sòl urbà)

Qualificació 2. INDUSTRIAL; 2.2.f Edificació aïllada

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BPU

Procedència Inventari Ajuntament de Manresa

Nº inventari B.22

Nº reg/cat

Data 23/01/1985

Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic

Classificació Edificis

Categoria BCIL

Nº catàleg

Nivell prot. Parcial

Altres prot. Xemeneia (Integral)

Es proposa la declaració del bé com a BCIL

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial academicista; Època contemporània. Segle XIX i XX

Cronologia 1861, primera fàbrica unificada /1918, fàbrica nova / 1942 naus de PB

Autoria

Context Entorn fabril i rural format pel conjunt d'edificacions dels Comtals, les vies de tren, la carretera C-55 i un polígon industrial en construcció.

Tipologia/Elements Es tracta d'un complex d'edificacions industrials de diverses èpoques. El principal edifici industrial és una gran fàbrica de pisos disposada en paral·lel al riu amb dues ales

FÀBRICA DELS COMTALS

I014.02

clarament diferenciades de PB+2 i un cos central amb un pis més i golfes que està jerarquitzat sobre la resta. Les dues ales estan edificades en èpoques diferents, la del sud i el cos central són de 1918, tot i que una part és més nova, i l'ala nord és de 1861.

Per la cara oest aquest gran edifici limita amb un carrer al que s'accedeix pel mig, sense sortida pels costats, on hi ha edificacions que continuen a l'altre costat del carrer. Al costat sud hi ha edificis de planta baixa i un pis, i els recintes de la màquina de vapor –amb una imponent xemeneia de secció hexagonal– i un parell de transformadors elèctrics, el més antic amb una estilitzada teulada a quatre vessants. La planta d'aquestes edificacions s'adapta al traçat de la via del ferrocarril. Al costat nord, hi ha una nau amb coberta de tipus shed de mig segle XX.

Més al nord hi ha fins a sis edificis més: l'estació del tren, de planta i primer pis amb un porxo al davant; dues cases d'habitatges unides per la façana principal, una de més gran (potser per a tècnics o per a les persones encarregades de regular la resclosa) que té la façana de l'est de forma semicircular i dona just a sobre de la resclosa del salt d'aigua, i una de planta baixa –abandonada i amb les finestres tapiades– que controla l'entrada al recinte i (per al vigilant i la seva família); seguint el canal, hi ha un edifici de dos cossos, un de planta baixa i l'altre amb un pis, que té la façana coronada en forma de frontó corbat, que era per a usos productius i ara està abandonat –el cos de planta baixa té un rètol d'obra dels anys trenta a la façana lateral en el que es llegeix «Cooperativa Obrera Manresana, sucursal nº 1 els Condals»–; al final del canal hi ha un edifici de planta baixa separat de la fàbrica; finalment, entre el carrer d'accés al recinte i la via del tren hi ha una nau llarga de planta baixa per a usos productius que potser havia servit de moll de càrrega cobert per a vagons de tren.

Les edificacions amb un valor patrimonial més alt són el cos central i l'ala sud de la fàbrica principal.

El cos central és una edificació de planta i tres pisos amb estructura vertical de murs de paredat i columnes de fosa. És possible que aprofités en part una estructura anterior, ja que abans de 1918 també hi havia un cos més alt al mateix indret, però les alçades no es corresponen –l'edifici actual és força més alt–, el tractament de la façana és molt diferent i la teulada era amb tres vessants. Per tot això, és probable que es construís a la dècada de 1920, amb altres ampliacions fetes per Ramon Bach. A més, originàriament aquest cos no connectava amb l'ala nord de l'edifici.

La part més antiga de l'ala sud presenta la mateixa estructura de paredat i columnes esveltes de ferro colat. Aquest tram d'edifici ja existia abans de 1918 i tenia cinc finestres i una façana lateral amb quatre més, el que fa pensar en una estructura de tres alineacions de columnes i quatre naus. La primera ampliació de 1918 es va fer allargant la mateixa estructura amb la mateixa estètica fins a tres finestres més, i la darrera ampliació, possiblement de la dècada de 1970, l'allarga fins a cinc finestres més, amb les mateixes proporcions i el mateix tipus de coberta, que és una teulada a dues aigües en tota l'ala. El cos central de la fàbrica destaca per un acurat tractament estètic de la façana principal. Els pisos estan separats per bandes de maó vermell, com els ampits i els arcs de les finestres, i l'arrebossat del mur havia estat pintat de blanc. A les golfes també s'utilitza el maó per dibuixar una sanefa i hi ha dos ulls de bou, un a cada costat, emmarcats de la mateixa manera. La planta baixa té una gran obertura que permet, fins i tot, entra-hi automòbils; en el primer i segon pis hi ha tres finestres, una de més gran tripartida a la part central i dues de més estretes i de la mateixa alçada a cada costat, totes tenen un arc rebaixat. En el tercer pis canvia el tractament i el gran finestral està partit en quatre parts amb un petit arc de mig punt cadascuna, mentre que les finestres laterals repeteixen l'esquema però només partides en dues parts. La part més alta de la façana, que es correspon amb les golfes, té els acabats més acurats perquè hi ha la inscripció amb el nom de l'empresa: FABRICA "ELS CONDALS" DE RAMON BACH Y HERMANO. Tot plegat està emmarcat amb ceràmica i amb la sanefa esmentada, que es combina amb la decoració de la cornisa, i, per la part superior està coronada amb un frontó corbat de maó folrat de trencadís ceràmic de color blau. Aquesta façana en conjunt, que no està en gaire bon estat de conservació, unifica els diferents edificis i els dona un toc de distinció arquitectònica amb un estil de modernisme tardà.

El cos sud de l'edifici presenta una façana solcada de grans finestrals, que segueix alguns

FÀBRICA DELS COMTALS

I014.02

dels tractaments del cos central, com la divisió dels pisos amb línies horitzontals formades amb maó, l'arrebossat pintat de blanc i també es remarquen els ampits i els arcs rebaixats de les finestres amb el mateix material. D'aquesta manera, les diverses ampliacions de l'edifici no es distingeixen exteriorment.

Ús actual Industrial
Ús original/altres Industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Regular
Façanes Els arrebossats presenten desgast
Cobertes Semblen en bon estat
Obertures En bon estat
Jardins/entorn Cuidat
Interior Bo
Entorn de protecció L'element destaca per la seva tipologia diferenciada de l'entorn immediat que l'acompanya, format per la torre de l'amo dels Comtals, camps de conreu, les vies del ferrocarril i la carretera C-55. L'interior de la finca està ben cuidat i mantingut, mentre que a l'exterior s'està construint un polígon industrial que ocuparà el nord i el sud de la finca.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeixen les construccions originals, preservant les seves tipologies característiques, així com la composició volumètrica i l'expressivitat de les seves façanes en funció de l'ús original que disposava cadascuna de les construccions. Relatiu a les noves construccions adossades o afegides, es podrà realitzar la seva supressió o remodelació en funció dels valors ambientals que requereixi l'operació en cada cas.
Entorn protecció Es protegeix l'entorn immediat del bé, delimitat pel seu perímetre de la zona industrial que ha estat tractat de forma diferenciada.
Raons d'incorporació al catàleg Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social, de model arquitectònic de conjunt industrial i paisatgística.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior Cal adequació; Es respectarà el ritme, disposició i forma de les obertures originals, mantenint la disposició dels quarterons en les seves fusteries. També es preservaran altres elements decoratius i ornamentals de les façanes (nom de la fàbrica, els frisos de ceràmica vidriada i els emmarcaments de maó en les obertures, per exemple).
Façanes Rehabilitació
Cobertes Manteniment
Obertures Conservació de la tipologia d'obertures
Jardins / entorn Millora
Interior Es permet la modificació amb les observacions que es descriuen a continuació; Es tindrà cura en la preservació de l'estructura original, a base de pilars de fosa, fent-le compatible amb les disposicions reglades per les normatives sobre seguretat, evacuació i incendis. Es procurarà, doncs, no malmetre la imatge original del bé protegit.
Entorn de protecció No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit.
Altres intervencions S'haurà de redactar un Pla de Millora Urbana

FÀBRICA DELS COMTALS

I014.02

Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica Els orígens industrials dels Comtals arrenquen d'uns molins paperers instal·lats en aquell paratge. El 1804 es forma una societat entre Marià Sagristà i Joan Bta. Vilaseca per edificar i fer funcionar una fàbrica de filar cotó a la partida dels Comtals. La Guerra del Francès perjudicà molt a Vilaseca, inculpat d'afrancesat, i això portà a separar la societat explotant la fàbrica per separat. L'any 1816 tota la propietat passà a mans de Sagristà, però aquest es veié obligat l'any 1830 a cedir part del capital de la fàbrica al seu germà Josep Ignasi Sagristà, a causa del cobrament de la legítima que Marià no havia satisfet a Josep Ignasi. Finalment el fill de Marià, Francesc Sagristà i Font, en nom seu i en el dels descendents del seu oncle, la va vendre el 1861 a Vidal, Vallès i Solà per 240.000 rals. Fins l'any 1861 la propietat dels Comtals estava dividida. El 1854 Joaquim Abadal venia al seu nebot, Josep Solà i Abadal, els edificis, terra, mobles i utensilis d'un molí paperer, juntament amb la presa i el canal que condueix les aigües, en el punt referit dels "Comdals", a prop del Cardener. Aquesta venda va provocar la creació de la raó social "Vidal, Vallès i Solà", a la qual aquest últim aporta el conjunt de la finca recentment adquirida al seu oncle. Poc després la societat adquireix els drets d'ús d'un altre molí paperer, en terres veïnes, cedits per en Ramon Soler de la Plana, d'acord amb un cens convingut. Finalment, l'any 1861 i en aquest darrer molí, adquireixen la fàbrica a Francesc Sagristà Font.
La companyia fabril, dedicada al tèxtil, passà per diverses vicissituds internes i externes, entre elles la problemàtica social sorgida a l'època, que acabaren amb el desmembrament de la societat. Quedaren com a únics propietaris l'ignasi Vidal i germans, amb dues activitats ben definides: la tèxtil, constituïda pel salt d'aigua i la maquinària procedent de Vidal i Vallès (Solà ja s'havia separat de l'empresa l'any 1866) i l'altra, la rústica, bàsicament dedicada al cultiu de les vinyes. El 1876 produïa 2.400 kg setmanals de fil de cotó i tenia 160 obrers ocupats, el 1880 feia funcionar 6.600 fuses, 26 cardes i 170 telers i el 1890, en una època molt conflictiva per al tèxtil català, Ignasi Vidal declarava només 4.600 fuses i 47 telers.
L'any 1917 els germans Ramon i Pere Bach Escofet, vinguts del Ter, adquiriren a la família Vidal la finca amb la colònia i la fàbrica dels Comtals. L'any següent aixecaren l'edifici conegut aleshores com a fàbrica nova. Els Bach, en instal·lar-se al Cardener, portaren immigració de la Colònia Roig de Ripoll, principalment els alts càrrecs de la fàbrica que explotaven al riu Ter. Els filats i teixits que fabricaren als Comtals portaven la marca "Galgo".
L'any 1942 s'instal·là als Comtals la firma Villa que tenien fàbriques a Rubí i Rellinars, representant una altra època de prosperitat i de treball que s'havia trencat en els anys de la Guerra Civil. Durant aquesta època s'aixecaren noves naus i es construí la parada dels ferrocarrils. L'ocupació laboral fou similar a la de l'època dels Bach, amb uns cinc-cents treballadors. Però la solidesa de la indústria regida per la firma Villa no es mantingué per molt anys i a l'any 1964 entrava en recessió fins a paralitzar totalment la fabricació tèxtil.
L'última gran empresa que s'instal·là als Comtals, l'any 1975, fou La Metalúrgica Tèxtil, dedicada a la fabricació de maquinària tèxtil. Aquesta empresa, que adquirí tot el complex, amplià amb nous edificis i modernitzà els accessos. L'any 1977 es convertia en Foneria Condals, encara present als Comtals si bé ocupa un nou solar a tocar dels habitatges.
Bibliografia -CAMPRUBÍ, Josep; Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1994.
-GARCIA, Gal·la; SARDANS, Jordi i altres, Història de les associacions de veïns de Manresa, Federació d'Associacions de Veïns de Manresa, Manresa, 2004.
-OLIVERAS, Josep, La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1986, 300 p.
-SERRA, Esteve; JUÁREZ, Lucía; VIRÓS, Lluís; TORNER Jordi; SERRA, Jaume(2007), Estudi del patrimoni industrial de Manresa. Història, arquitectura i proposta de rutes turístiques, Àrea de Cultura i Àrea de Territori de l'Ajuntament de Manresa, Manresa.
-SOLÀ PARERA, Àngels; Aigua, indústria i fabricants a Manresa (1759-1860), Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 2004.

Observacions

Data de redacció: 1/7/2010

FÀBRICA DELS COMTALS

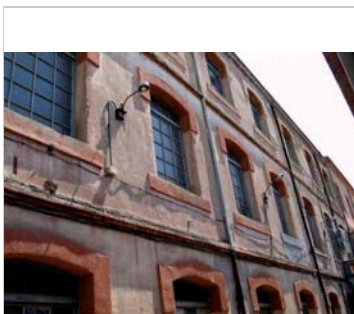
I014.02

Vista aèria
Bing Maps

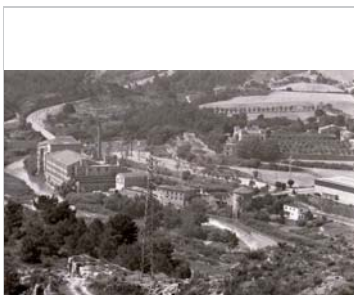
Façana principal de la fàbrica i xemeneia

Detall de la façana de color blanc i vermell

Estació de tren abandonada

Fotografia històrica 1992
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1992
Raquel Lacuesta

COLÒNIA OBRERA DELS COMTALS

1014.03

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal - Codi INE 081136
Adreça/es Carretera de Manresa a Abrera C-55 n° km 25,6

Coordenades UTM x = 403619 Identificació al plànol 9 Delimitació bé —
y = 4617139 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 3671001DG0137E0001ZJ i altres

Il·la/Pol. 36710 Parcel·la 01 a 82 Titularitat Privada

Plànol de localització

Conjunt de la colònia obrera

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SU (Sòl urbà)
Qualificació 1. RESIDENCIAL; 1.4 Edificació en filera

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
N° inventari
N° reg/cat
Data
Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura residencial urbana

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Conjunts
Categoria BCIL
N° catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura popular - tradicional; Època contemporània. Segle XX
Cronologia 1950
Autoria
Context Entorn fabril i rural format pel conjunt d'edificacions dels Comtals, les vies de tren, la carretera C-55 i un polígon industrial en construcció.
Tipologia/Elements Conjunt de cases baixes, un tipus d'habitatges d'estil anglès amb planta baixa i pati que va fomentar la llei de Cases Barates de 1922 i dos blocs d'habitatges de planta baixa i tres pisos, un dels quals s'ha rehabilitat els darrers anys i l'altre es va enderrocar i s'ha construït de nou amb el mateix espai edificable. Hi ha un total de 80 cases en 10 grups de

COLÒNIA OBRERA DELS COMTALS

1014.03

8. Presenten façana al carrer i tenen un pati al darrera. Són de 81 m quadrats i el pati de 69. A la façana hi ha una porta central amb arc de mig punt i els brancals remarcats en maó i dues finestres amb persiana de llibret. La coberta és a dues vessants.

Ús actual Residencial

Ús original/altres Residencial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo; Moltes cases han estat rehabilitades recentment.
Façanes En bon estat, majoritàriament
Cobertes En bon estat
Obertures En bon estat
Jardins/entorn Correcte
Interior Bo
Entorn de protecció El conjunt de la urbanització ha estat arranjat, els carrers asfaltats i s'ha habilitat una zona d'ús comú amb un parc i un camp de futbol, i també s'han ajardinat alguns parterres.
Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeixen les construccions originals de la colònia, preservant les seves tipologies característiques, així com la composició volumètrica i l'expressivitat de les seves façanes. Relatiu a les noves construccions adossades o afegides, es podrà realitzar la seva supressió o remodelació en funció dels valors ambientals que requereixi l'operació en cada cas.
Entorn protecció Es protegeix l'entorn immediat del bé, delimitat pel perímetre de la urbanització de la colònia que ha estat tractat de manera diferenciada.
Raons d'incorporació al catàleg Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg donada la seva importància històrica, social, de model arquitectònic (colònia industrial) i paisatgística.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior No es permet la modificació
Façanes No es permet la modificació
Cobertes No es permet la modificació
Obertures No es permet la modificació
Jardins / entorn Manteniment o conservació
Interior Es permet la modificació, justificada per l'adequació dels espais de l'habitatge a noves necessitats.
Entorn de protecció No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit.
Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica L'any 1942 s'instal·là als Comtals la firma Villa que tenien fàbriques a Rubí i Rellinars, representen una altra època de prosperitat i de treball que s'havia trencat en els anys de la

COLÒNIA OBRERA DELS COMTALS

I014.03

Guerra Civil. Durant aquesta època s'aixecaren noves naus i es construí la parada dels ferrocarrils i el conjunt de cases unifamiliars que formen la colònia obrera. L'ocupació laboral fou similar a la de l'època dels Bach, amb uns cinc-cents treballadors. Però la solidesa de la indústria regida per la firma Villa no es mantingué per molt anys i a l'any 1964 entrava en recessió fins a paralitzar totalment la fabricació tèxtil.

L'última gran empresa que s'instal·là als Comtals, l'any 1975, fou La Metalúrgica Tèxtil, que fins llavors estava instal·lada a l'antiga fàbrica de cal Lluvià al passeig de Manresa, dedicada a la fabricació de maquinària tèxtil. Aquesta empresa, que adquirí tot el complex, amplia amb nous edificis i modernitzà els accessos. L'any 1977 es convertia en Foneria Condals, encara present als Comtals si bé ocupa un nou solar a tocar dels habitatges.

Bibliografia

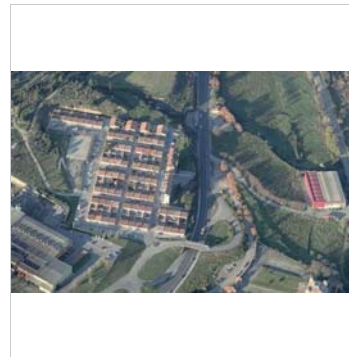
-CAMPRUBÍ, Josep; Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1994.
-GARCIA, Gal·la; SARDANS, Jordi i altres, Història de les associacions de veïns de Manresa, Federació d'Associacions de Veïns de Manresa, Manresa, 2004.
-OLIVERAS, Josep, La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1986, 300 p.
-SERRA, Esteve; JUÀREZ, Lucía; VIROS, Lluís; TORNER Jordi; SERRA, Jaume(2007), Estudi del patrimoni industrial de Manresa. Història, arquitectura i proposta de rutes turístiques, Àrea de Cultura i Àrea de Territori de l'Ajuntament de Manresa, Manresa.

Observacions

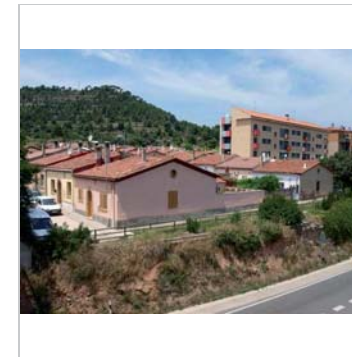
Data de redacció: 17/2010

COLÒNIA OBRERA DELS COMTALS

I014.03

Vista aèria
Bing Maps

Conjunt de cases barates

Conjunt de cases barates

Conjunt de cases barates

Bloc de PB+3 reconstruït el 1991

Fotografia històrica 1992
Raquel Lacuesta

MAGATZEM CANALS

I015

Altres denominacions

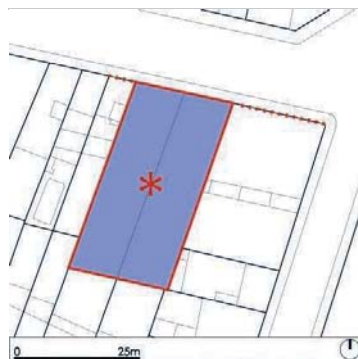
LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal 4. Carretera de Vic i Carretera de Cardona Codi INE 081136
 Adreça/es Carretera de Cardona n° 79

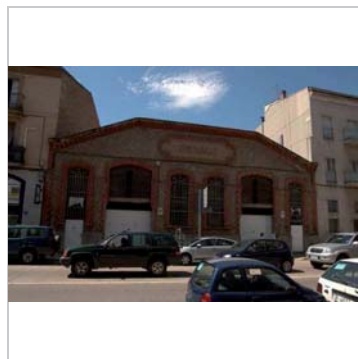
Coordenades UTM x = 401769 Identificació al plànol 6 Delimitació bé —
 y = 4620225 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALES Referència cadastral 1802706DG0210A0001LB

Il·la/Pol. 18027 Parcel·la 06 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa +
 Modificació puntual Carreteres i
 Muralles (PGM05/09)

Classificació SU (Sòl urbà)

Qualificació 1. RESIDENCIAL; 1.3 Eixample

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BPU
 Procedència Inventari Ajuntament de Manresa
 N° inventari B.25
 N° reg/cat
 Data 23/01/1985
 Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial academicista; Finals segle XIX

Cronologia

Autoria

Context

La carretera de Cardona a l'igual que la carretera de Vic, representen les dues vies de sortida més remarcables de la ciutat. No és estrany, doncs, que el teixit edificatori que s'emplaça al llarg de les mateixes, ve determinat per una successió intercalada de tipologies, residencials i industrials, especialment en aquest darrer cas, de magatzems.

Tipologia/Elements Construcció industrial (magatzem) entre mitgeres de planta única. El seus paraments són

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
 Classificació Edificis
 Categoria BPU
 N° catàleg
 Nivell prot. Parcial
 Altres prot.

MAGATZEM CANALS

I015

realitzats en pedra i maó vist (zones angulars, cornisa, remats i emmarcament de les obertures en façana). De llenguatge simple, presenta algunes concessions historicistes amb voluntat de deixar una empremta important de marca, especialment per la seva posició, amb front a la carretera de Cardona.

Ús actual Magatzem

Ús original/altres Magatzem

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo
 Façanes Ben conservades
 Cobertes Ben conservades
 Obertures Ben conservades, tot i que han estat alterades per la disposició de portes d'accés
 Jardins/entorn Els dos edificis laterals són residencials

Interior

Entorn de protecció Correcte, com pertoca a tot el front edificatori constituït per la carretera de Cardona.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix únicament la façana principal i els seus elements compositius (acabats; mida, ritme i proporció de les obertures, rectificant les parts alterades; reixes, emmarcaments de les obertures, remats formats per línies formades per maons -obra vista- i cartell identificador). Tots ells són elements rellevants que determinen els valors essencials d'aquesta construcció.

Entorn protecció El propi front edificatori de la carretera de Cardona, disposa d'un àmbit de protecció específica per tal de no malmetre els valors paisatgístics i d'equilibri entre el conjunt de construccions edificades al llarg dels anys.

Raons d'incorporació al catàleg Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg donada la seva importància tipològica, històrica i d'integració en un front edificatori, mixte i consolidat, vinculat al sistema de transports de mercaderies i de comunicació.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació i ampliació, d'acord amb el PGM

Exterior Es permet la modificació sense alterar els elements protegits de la façana existent

Façanes No es permet la modificació de la façana existent, llevat de les actuacions derivades de les normatives sectorials que siguin d'aplicació (accessibilitat, incendis, ...)

Cobertes Es permet la modificació en funció de l'adequació a nous usos

Obertures No es permet la modificació, llevat de la restitució de les parts alterades

Jardins / entorn Manteniment de l'equilibri tipològic

Interior Es permet la modificació

Altres intervencions L'ordenació volumètrica podrà resoldre l'ampliació del bé catalogat.

Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

Data de redacció: 1/7/2010

MAGATZEM CANALS

I015

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

ANTIGA FÀBRICA DE TEIXITS M. TORRENTS

I016

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

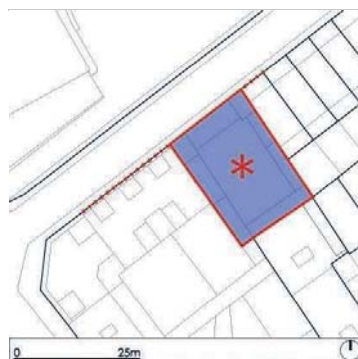
Àmbit zonal 4. Carretera de Vic i Carretera de Cardona/7. El Poble Nou i part de la Carretera de Santpedor Codi INE 081136

Adreça/es Carrer de Sant Antoni Maria Claret n° s/n

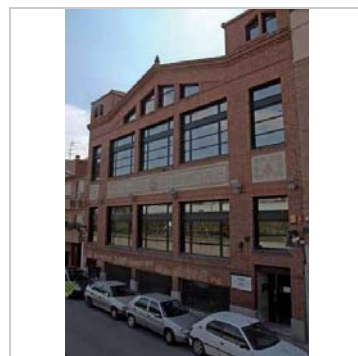
Coordenades UTM x = 403105 Identificació al plànol 6 Delimitació bé —
y = 4620795 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 3108018DG0230A0001MT

Il·la/Pol. 31080 Parcel·la 18 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SU (Sòl urbà)
Qualificació 1. RESIDENCIAL; 1.3 Eixample

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BPU
Procedència Inventari Ajuntament de Manresa
N° inventari B.26
N° reg/cat
Data 23/01/1985
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial academicista; Inicis segle XX
Cronologia
Autoria
Context La seva posició amb façana al carrer de Sant Antoni Maria Claret, davant l'estació dels Catalans (FGC, Manresa Alta) i la carretera de Vic, representa la voluntat d'afincar-se en un indret estratègic possibilitant les bones comunicacions (ferroviàries i per carretera). Especialment, el front de la carretera de Vic, presenta, com un dels seus principals valors, la diversitat tipològica de les façanes, responen a l'interrelació entre els teixits edificatoris industrials i residencials.

Tipologia/Elements Edifici industrial de planta baixa i dos pisos conformant una edificació equilibrada,

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edificis
Categoria BPU
N° catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot.

ANTIGA FÀBRICA DE TEIXITS M. TORRENTS

I016

compositivament simètrica, tipològicament senzilla. Aquest model arquitectònic-industrial, eminentment pràctic, només es veu alterat per la presència de dues actuacions decoratives, sota la influència del noucentisme: la cornisa de remat del coronament de l'edifici i l'interessant fris ornamental, ceràmic, que imitant un teixit conforma el nom de la indústria.

Ús actual Terciari
Ús original/altres Industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo
Façanes Bo
Cobertes Bo
Obertures Bo
Interior Bo

Entorn de protecció L'edifici industrial entre mitgeres s'insereix en una posició desequilibrada, tipològica i volumètricament en el seu front al carrer de Sant Antoni Maria Claret.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix el seu volum configurat per l'arquitectura original de l'edifici que inclou l'ús del formigó armat com element referent, així com el conjunt d'obertures i elements (decoratius i formals) que determinen el valor estilístic de la façana al carrer de Sant Antoni Maria Claret.
Entorn protecció Excepte la consideració de front edificatori, establerta en els principals trams de la carretera de Vic.
Raons Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg donada la seva tipologia arquitectònica, els aspectes ornamentals i la valorització del volum que configura l'antiga indústria, així com per la seva associació als sistemes de transport (tren i camió)

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació i ampliació, d'acord amb el PGM
Exterior Es permet la modificació
Façanes No es permet la modificació de la façana existent, llevat de les actuacions derivades de les normatives sectorials que siguin d'aplicació (accessibilitat, incendis, ...)
Cobertes Es permet la modificació
Obertures No es permet la modificació
Jardins / entorn Cal adequació
Interior Es permet la modificació; Cal conservar l'estructura de formigó
Entorn de protecció No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge volumètrica i física de la façana al carrer de Sant Antoni Maria Claret, corresponent al bé protegit.
Altres intervencions L'ordenació volumètrica podrà resoldre l'ampliació del bé catalogat.
Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

ANTIGA FÀBRICA DE TEIXITS M. TORRENTS

I016

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica

L'edifici fou aixecat per Marià Torrents i Oliveres, manresà que l'any 1935 instal·là una petita indústria al carrer Prudenci Comelles i, posteriorment, al carrer Saclosa on, després de successives ampliacions, arribà a disposar de quaranta telers. La seva etapa d'esplendor culminà amb el nou edifici de l'any 1942, quan l'empresa vivia una època d'expansió afavorida per les peculiars circumstàncies econòmiques de la postguerra. En aquell moment va obrir despatx a Barcelona i va participar en exposicions, com la Fira de Mostres Extraordinària de l'Ascensió, celebrada a Manresa l'any 1952.

L'any 1953 presentava un sorprenent expedient de suspensió de pagaments, ja que fins aleshores es treballava amb total normalitat, i féu fallida l'any 1955. Sembla ser que la crisi fou provocada a afers extraindustrials, familiars, i potser pel primer cicle crític del tèxtil posterior a l'acabament de la II Guerra Mundial, que va perjudicar empreses amb una maquinària obsoleta i necessitada de modernització. Marià Torrents i Oliveres desaparegué del mapa geogràfic local, tot i que més endavant es té notícia que intentà nous negocis a Barcelona.

La indústria estigué paralitzada molt de temps, fins 1975 quan l'empresa Humet Tèxtil SA va posar de nou la fàbrica en marxa. La nova empresa va adquirir els edificis, la maquinària i les instal·lacions fabrils, produint per espai de dos anys fins el seu tancament definitiu l'any 1976.

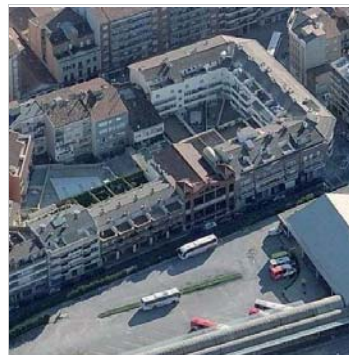
En època de Torrents, la plantilla de treballadors sobrepassava els cent cinquanta, distribuïts en dos torns, i el director fou el senyor Lluís Masicas, reconegut com a tècnic competent.

Observacions

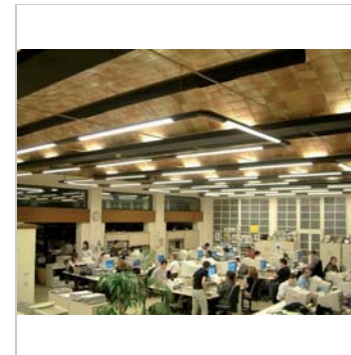
Data de redacció: 1/7/2010

ANTIGA FÀBRICA DE TEIXITS M. TORRENTS

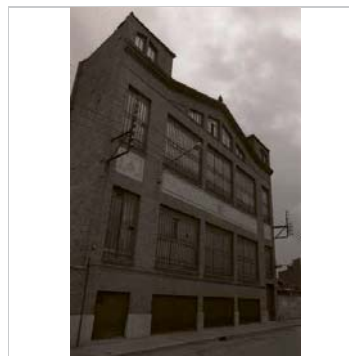
I016

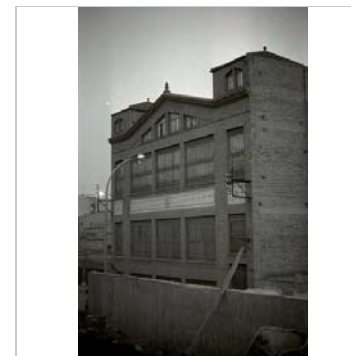
Vista aèria
Bing Maps

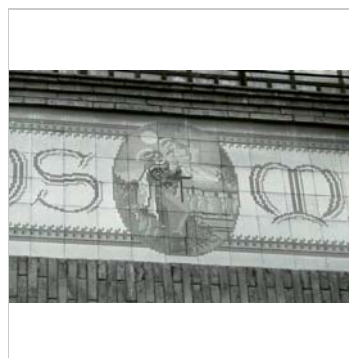
Interior de la fàbrica
Salvador Redó (Regi67)

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1982
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

FÀBRICA BERTRAND I SERRA

I017

Altres denominacions FÀBRICA NOVA

LOCALITZACIÓ

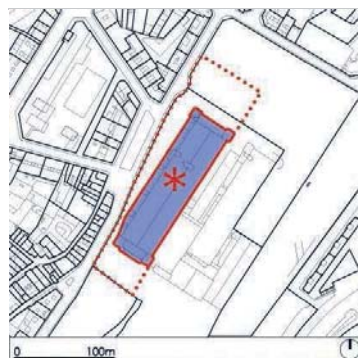
Àmbit zonal 5. Plaça de Catalunya, rodalies del Passeig i part nova del Remei Codi INE 081136

Adreça/es Avinguda de Bertran i Serra n° s/n
Carretera del Pont de Vilomara s/n

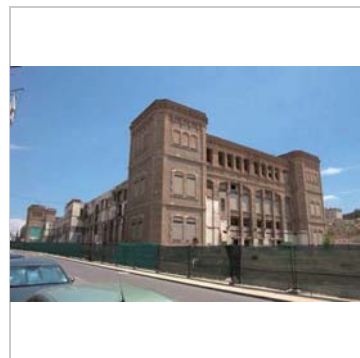
Coordenades UTM x = 402995 Identificació al plànol 6 Delimitació bé
y = 4620319 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALES Referència cadastral 3001015DG0230A0001GT

Il·la/Pol. 30010 Parcel·la 15 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SU (Sòl urbà)
Qualificació PLA ESPECIAL; PE.10 Fàbrica Nova

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BPU
Procedència Inventari Ajuntament de Manresa
N° inventari B.31
N° reg/cat
Data 23/01/1985
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Noucentisme industrial; Segle XX (1926)
Cronologia
Autoria Salvador Vinyals, arquitecte
Context L'estructura d'aquesta fàbrica ha representat i representa una fita en el paisatge urbà de Manresa. La posició estratègica, entre el barri del Remei i les Escodines, a tocar de la Via de Sant Ignasi - Avinguda de Bertran i Serra, li confereixen un paper rellevant com element identificador, no únicament des del punt de vista paisatgístic i patrimonial, sinó per la seva rellevància històrica i social. El conjunt d'edificis i la mateixa tanca que delimitava el recinte industrial han format part del paisatge. Avui, el projecte de

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edifici
Categoria BCIL
N° catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot.

FÀBRICA BERTRAND I SERRA

I017

rehabilitació i de transformació a nous usos ha de donar continuïtat al teixit urbà que s'ha conformat al voltant de l'antiga fàbrica, incloent-hi els habitatges dels treballadors que queden a l'altra banda del carrer i que conformen una unitat tipològica característica en el model d'habitatge obrer.

Tipologia/Elements L'obra d'ampliació dels anys 20 consisteix en una gran nau de planta rectangular de 37 m. D'ampla i 54 m. De llargària, amb quatre torres que flanquegen els extrems. En la planta baixa i primer pis hi situava la maquinària, i en el soterrani les instal·lacions. La planta és diàfana, amb quatre crugies cobertes amb encavallades. La torre de la cara nord sobresurt de la façana lateral, i presenta un pis més que les altres tres torres, amb la finalitat de donar més relleu a l'entrada principal. Les obertures són espaioses i estan emmarcades amb totxo, mentre que els paraments són obrats amb pedra. Edifici de línies sòbries, d'estil modernista industrial.

Ús actual En transformació (nou projecte per usos terciaris i de serveis)

Ús original/altres Industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior En rehabilitació
Façanes En rehabilitació
Cobertes En rehabilitació
Obertures En rehabilitació
Jardins/entorn En rehabilitació
Interior En rehabilitació
Entorn de protecció En rehabilitació
Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la nau principal de l'immoble industrial en la seva totalitat, d'acord amb l'adequació als nous usos previstos, tenint cura especialment, del manteniment dels valors formals expressats en la seva volumetria i en la composició de les façanes, les cobertes així com la torre nord de l'escala, preservant tots els elements següents: Una part del sistema constructiu de pilars de ferro roblonats, biga metàl·lica i volta catalana, en l'emplaçament original o reubicat adaptant-se a la nova edificació; una part del sistema constructiu d'encavallada metàl·lica en forma de gelosia i revoltó ceràmic enguixat, en l'emplaçament original o reubicat adaptant-se a la nova edificació; es conservarà el torreó i l'escala amb volta catalana i s'adequarà el vestíbul en planta baixa per a punt d'informació de la Fàbrica Nova.
Entorn protecció L'entorn de l'immoble es tractarà de manera que no malmeti els valors de fita paisatgística que representa.
Raons d'incorporació al catàleg Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg per la seva volumetria identificadora, la tipologia arquitectònica, els valors socials, tècnics i econòmics i la posició urbana com a referent del paisatge de la ciutat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIÓNS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació i ampliació, d'acord amb el PGM
Exterior Es permet la modificació; No es permet la modificació de la tipologia
Façanes No es permet la modificació de la composició
Cobertes No es permet la modificació que representi una alteració visual del volum de l'immoble
Obertures No es permet la modificació del ritme i forats de les obertures

FÀBRICA BERTRAND I SERRA

I017

Jardins / entorn	Cal adequació
Interior	Cal adequació; Es conservarà la torre que conté l'escala, amb tots els elements interiors i exteriors així com la resta d'elements i construccions que apareixen esmentades en el redactat de la catalogació.
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge externa (volumètrica i tipològica) del bé protegit.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica	Textiles Bertrand y Serra és el resultat de la unió a la darrereria del segle XIX de les nissagues dels Serra i els Bertrand, fabricants estampadors de teixits que havien crescut a la Barcelona del segle XIX. L'any 1893, Manuel Bertrand Salsas i la seva dona Flora Serra van decidir la construcció de la fàbrica més gran de Manresa, al costat del torrent de sant Ignasi a la zona del Remei. Els Bertrand ja havien tingut llogada la fàbrica de les Fontetes, al mateix torrent, i amb aquesta nova inversió podien produir filats i teixits destinats a les seves pròpies factories d'acabats i per vendre a altres empreses. Es tracta d'una integració vertical del cicle del cotó en el què la fàbrica de Manresa era fonamental. Amb les constants ampliacions ha mantingut la seva posició capdavantera en la indústria comarcal. Per ordre cronològic, els edificis del recinte eren: la gran fàbrica de dos pisos construïda el 1894; la fàbrica encara més gran acabada el 1925; 5 edificis fabrils de diferents mides construïts entre els anys 40 i els 70 del segle XX; dos grans magatzems, una subestació elèctrica i una manyeria. A més, hi havia un «xalet» per a residència dels amos i administració, un altre edifici que contenia oficines, servei mèdic i una escola maternal amb unes instal·lacions dignes de les escoles actuals i de gran valor patrimonial. Adossat al xalet hi havia un altre edifici per a residència de les monges encarregades de l'escola. Els diferents edificis estaven units per dos carrers transversals i quatre de travessers i comunicats per passadissos subterranis. Fora del recinte i davant la porta d'entrada encara hi ha dos grups d'habitatges per a treballadors i tècnics de l'empresa. La majoria d'edificacions industrials són fàbriques de dos pisos i golfes. L'escola maternal i els habitatges els va construir durant les dècades de 1940 i 1950 seguint la legislació social del Franquisme. Al final dels anys 40 l'empresa va fer una permuta amb l'Ajuntament per la qual cedia els terrenys per a la construcció d'un grup de 100 habitatges municipals a canvi de poder tancar el pas a un carrer planificat on construï la fàbrica per a l'empresa Minorisa, del mateix grup. La fàbrica va tancar portes el 15 de març de 1989, després de 95 anys de funcionament. Durant els anys setanta, amb la crisi del petroli i el procés d'integració a la Comunitat Europea posterior al franquisme, va deixar de ser competitiva i va viure una lenta agonia marcada per les reduccions de plantilla i les reconversions. Va deixar un gran deute a Hisenda i a la Seguretat Social, que es van convertir en propietaris de la finca. L'enorme solar que ocupava va esdevenir un problema urbanístic en relació a la poca empenta edificadora de la ciutat durant els anys posteriors a la crisi de 1992. Per això, no va ser fins al 2000 que, a través de subhasta pública, va anar a parar a mans de la immobiliària Sacresa.
----------------	--

Observacions

Data de redacció: 1/7/2010

FÀBRICA BERTRAND I SERRA

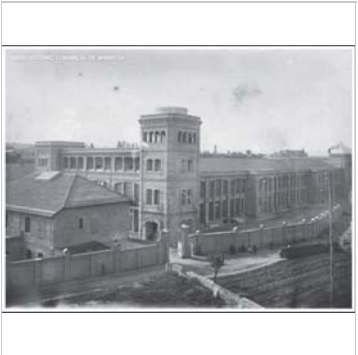
I017

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1910-20
Arxiu Comarcal del Bages

Fotografia històrica 1910-20
Arxiu Comarcal del Bages

MAQUINÀRIA INDUSTRIAL S.A.

1018

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

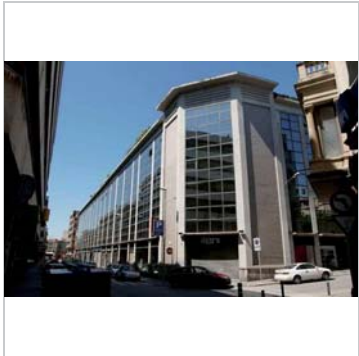
Àmbit zonal	5. Plaça de Catalunya, rodalies del Passeig i part nova del Remei			Codi INE	081136
Adreça/es	Carrer	de Pompeu i Fabra		nº	9-11
	Carrer	de l'Era de l'Esquerra			6
Coordenades UTM	x =	402134	Identificació al plànol	6	Delimitació bé
	y =	4620258	Grafisme categoria	*	Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 2103007DG0220A

Illal/Pol. 21030 Parcel·la 07 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa + Pla Especial (PE 10)
Classificació	SU (Sòl urbà)
Qualificació	1. RESIDENCIAL; 1.3 Eixample

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria	BPU
Procedència	Inventari Ajuntament de Manresa
Nº inventari	B.32
Nº reg/cat	
Data	23/01/1985
Altres	

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Racionalisme de postguerra; Segle XX
Cronologia	
Autoria	
Context	A tocar de la carretera de Cardona, l'edifici se situa en l'espai de transició que queda entre el teixit edificatori que determina l'estructura urbana característica d'aquesta carretera i la zona de l'eixample burgès que envolta el Passeig (Cardenal Lluch, Arquitecte Oms, Plaça de la Independència).
Tipologia/Elements	Edifici industrial, amb forta presència urbana per la posició que ocupa i per les seves dimensions, formant un xamfrà entre els carrers de Pompeu Fabra i de l'Era de l'Esquerra,

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Edificis
Categoria	BPU
Nº catàleg	
Nivell prot.	Parcial
Altres prot.	

MAQUINÀRIA INDUSTRIAL S.A.

1018

de planta baixa i quatre nivells. Presenta dues façanes planes, predominant el vidre muntat en fusteria de ferro. Cal remarcar el coronament de l'edifici, rematat per una potent cornisa de formigó armat que actua com un ràfec que produeix una línia d'ombra molt simple però que remarca l'horitzontalitat de l'immoble. Les grans vidrieres estan separades per un ritme de pilastres aplacades amb peces de marbre de Sant Vicenç. La fàbrica de pisos és allargada i estava dividida en tres nivells. L'estructura és de formigó i té columnes als dos costats i una alineació al mig, tant a la planta baixa com al primer pis. En el darrer nivell no hi ha columnes al mig, l'espai és diàfan, i la coberta a dues aigües es sustenta sobre grans encavallades de ciment preformat que reposen a sobre de les columnes laterals. Els dos primers nivells són força alts. En conjunt, l'estructura és d'una gran robustesa i estava pensada per suportar el treball de grues per a grans pesos típic d'una empresa metal·lúrgica que treballa amb elements de fosa. La divisió entre pisos està feta amb formigó encofrat unit a una gran quantitat de bigues del mateix material. La rehabilitació actual de l'edifici ha aprofitat els nivells preexistents i n'ha afegit dos de nous, un per a cada pis. La nau de tipus shed annexa al darrere de la fàbrica és força extensa i té obertures –actualment són grans portes per a vehicles– als dos carrers de les puntes, Saclosa i Era de l'esquerra. No té una planta regular, ja que s'adapta al terreny: per la banda de la fàbrica fa un encaix per adaptar-se al mòdul de circulació vertical, que enllaçava els dos edificis, i per l'altre costat s'adapta a la forma del solar, que respecta els edificis contigus. L'estructura original era la d'una nau alta pensada per al mecanitzat de peces de fosa, on hi havia diversos tipus de màquines i els productes semiacabats circulaven en pla amb l'ajut de ternals. La seva estructura també és de formigó i estava preparada per a suportar pesos per mitjà de grues i bossells. Les finestres de la coberta s'aguanten per mitjà d'un enginyós sistema de bigues de ferro compostes amb enrigidors creuats que estan dissimulats entre dues capes de vidre. Tot plegat permet una perfecta il·luminació zenital amb una estructura alhora lleugera i resistent. La teulada està feta amb peces preformades de fibrociment. Als dos extrems d'aquesta nau s' aixequen edificis de tres pisos que tenien façana al carrer.

Ús actual	Terciari
Ús original/altres	Industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Bo
Façanes	Ben conservades
Cobertes	Ben conservades
Obertures	Ben conservades
Jardins/entorn	Correcte

Interior	
Entorn de protecció	Àrea planament consolidada amb teixit bàsicament residencial aixecat en la postguerra.
Situació de risc	

CATALOGACIÓ

Elements	Es protegeix el volum configurat per l'arquitectura original, especialment l'estructura portant, la seva composició exterior; aspectes que determinen el valor estilitic i formal del propi immoble. També es protegeix la façana original que dona al c. de l'Era de l'Esquerra.
Entorn protecció	Al dominar gran part de l'estructura urbana de dos dels carrers que conformen l'illa, la posició de l'element actua com a peça referenciadora i, en tot cas absorbeix perfectament l'encaix amb altres edificis de tipologia residencial.
Raons d'incorporació al catàleg	Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg pels seus valors estilístics (el segon racionalisme industrial, poc present a Manresa), compositius i d'identitat referencial com a

MAQUINÀRIA INDUSTRIAL S.A.

I018

peça, amb flexibilitat per a la seva reutilització.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	No es permet la modificació
Façanes	No es permet la modificació
Cobertes	No es permet la modificació
Obertures	No es permet la modificació
Jardins / entorn	Correcte
Interior	Es permet modificar espais sense alterar forjats; S'ha de preservar l'estructura de la nau interior en dent de serra.
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge exterior del bé protegit.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica	La MISA és una empresa fundada el gener de 1923 en fusionar-se tres tallers metal·lúrgics anteriors: el de Jaume Castell i Molas, al carrer de les Jorbetes; el d'Agustí Masallera, al carrer de Circumval·lació i el de Nicolàs Perelló, que tenia llogada una part de la fàbrica del Salt, al torrent de sant Ignasi. Entre 1927 i 1929, la societat va construir una fàbrica nova en els solars dels carrers Magnet (avui Pompeu Fabra) i Era de l'Esquerra que havia comprat a dues empreses tèxtils anteriors. Aquesta fàbrica estava formada per un conjunt de naus paral·leles d'un sol nivell amb cobertes sustentades per grans encavallades de fusta. El 1932 la MISA va construir-se una foneria de ferro colat a tocar de la fàbrica, a la cantonada amb el carrer Saclosa. Fins a la Guerra Civil l'empresa va viure una etapa d'expansió. Fabricava sobretot maquinària tèxtil amb llicències estrangeres i també en feia el manteniment i reparació i venda de productes d'altres empreses. Cap als anys trenta va començar a fabricar maquinària dissenyada a MISA amb marca pròpia, M.I. produïa manuals, metxeres, cardes, màquines contínues de filar, de doblar, d'omplir rodets i una àmplia gamma de productes diversos. Durant la Guerra va ser declarada «indústria de guerra» i va funcionar a ple rendiment construint obusos i peces per a metralladores. S'anomenà La Maquinària Industrial Cooperativa de Producció i un dels propietaris, Jaume Castell, i el director tècnic, Lluís Coll hi van seguir vinculats. Acabada la Guerra, el gener de 1939, la propietat va retornar als empresaris, però al final de 1940 la MISA va ser adquirida per la important empresa La Maquinista Terrestre y Marítima, de Barcelona, que la va convertir en la seva divisió de maquinària tèxtil. Durant els anys quaranta i cinquanta va viure una expansió relacionada amb la del tèxtil en general. Així, entre 1951 i 1953, va construir una nova foneria al carrer Gaudí, aleshores als afores de la ciutat. Aquest edifici, avui desaparegut, ja utilitzava una coberta de tipus shed. Entre 1956 i 1972 l'Institut Nacional de Indústria –el grup d'empreses públiques de l'Estat– va entrar en la propietat de la MTM fins que va tenir la majoria de les accions. Així, la MISA es va convertir en una empresa pública. Al principi d'aquest període, de 1958 a 1961, es va construir la nova fàbrica del carrer Magnet que ha arribat a l'actualitat. A la fàbrica de pisos s'hi feia el mecanitzat i a la nau el muntatge de peces. Durant els anys seixanta va patir de valent la crisi del tèxtil i va reorientar la producció amb la fabricació de carretons elevadors elèctrics i amb motor dièsel. Al principi de la Transició va internacionalitzar la seva activitat, amb alguns projectes importants a l'Orient mitjà. Durant la segona meitat dels vuitanta va ser víctima del procés de crisis de la MTM. El 1986 es va traslladar a una nova nau a Sant Vicenç de Castellet, on feia bàsicament material ferroviari, mentre s'anava acomiadant el gruix de la plantilla. Va tancar el 1988 per una decisió de la directiva de la MTM de Barcelona.
----------------	---

MAQUINÀRIA INDUSTRIAL S.A.

I018

Observacions

Data de redacció: 1/7/2010

MAQUINÀRIA INDUSTRIAL S.A.

I018

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica 1992
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

FÀBRICA DEL SALT

1019

Altres denominacions FÀBRICA L'ARANYA

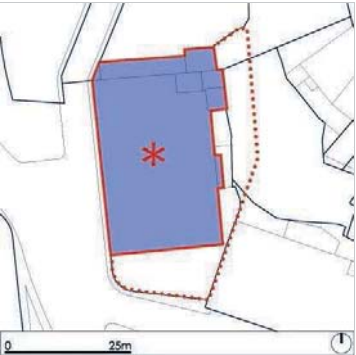
LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal 2. Escodines i part antiga del Remei Codi INE 081136
Adreça/es Carrer de Montserrat n° 4

Coordenades UTM x = 402665 Identificació al plànol 6' Delimitació bé —
y = 4619855 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 2898039DG0129G

Illal/Pol. 28980 Parcel·la 39 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa +
Modificació puntual del PGM Camí
de la Cova (PGM 0005)
Classificació SU (Sòl urbà)
Qualificació UNITAT D'ACTUACIÓ; U.6.e
Edificació en volums especials

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BPU
Procedència Planejament derivat
N° inventari -
N° reg/cat
Data
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Fàbrica de pisos; XIX (1862)
Cronologia 1861. Projecte / 1862. Construcció
Autoria
Context Està a l'últim tram del torrent de sant Ignasi a la cantonada entre el passatge de la Cova i el carrer Montserrat.
Tipologia/Elements L'edifici de la fàbrica del Salt és una fàbrica de pisos hidràulica amb columnes interiors de suport. Té planta baixa, dos pisos i un soterrani i fa 22,5 x 34 m, uns 765 m2 de superfície

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edificis
Categoria BCIL
N° catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot.

FÀBRICA DEL SALT

1019

que arribaven pràcticament als 1.000 m2 en el segon pis perquè, amb les obres d'inici del segle XX, aprofitava el desnivell del terreny per augmentar la superfície. La coberta és a dues aigües i es conserva la xemeneia situada al nord est de la fàbrica. Està implantada en paral·lel al curs del torrent. En conjunt, té 4 naus o crugies paral·leles a la façana principal amb tres alineacions de nou columnes.

L'estructura vertical està formada per columnes de ferro colat revestides de formigó i la paret de càrrega és de paredat ordinari.

L'estructura horitzontal és de jàsseres metàl·liques d'acer i de voltes de maó de pla tibades.

El soterrani té un entramat de voltes i túnels molt interessant (un d'aquest túnels és obert a una fondària d'uns 10 metres del nivell de la primera planta) en el què està situada la turbina hidràulica.

La coberta és a dues aigües, feta amb teula de ceràmica corba i cornisa de maó revestida. La fàbrica està emplaçada per a l'aprofitament d'un salt d'aigua per mitjà d'una turbina que desenvolupava 40 CV. El 1880 es calculava que el salt tenia 53,3 CV teòrics.

El 1876 ja hi havia una màquina de vapor de 40 CV més, de La Maquinista Terrestre y Marítima, de dos cilindres amb condensació. El 1901 funcionava amb una caldera nova de Babcock & Wilcox i en tenia una altra de vella que era auxiliar. El 1912 el seu propietari, Andreu Abadal, va proposar la fàbrica com a centraleta auxiliar de la Cooperativa Manresana d'Energia Elèctrica. El projecte era el d'aplicar un alternador a la potent màquina de vapor per produir 100 kWh i afegir-ne 150 procedents d'un salt al riu Cardener del mateix Abadal, que a la fàbrica es convertirien en 3.000 volts de fluid. No sabem si es va complir tot el projecte, però es van instal·lar els generadors elèctrics. La façana és de paredat vist amb grans obertures de 183 cm d'ample, els brancals són de maó i pedra a les plantes primera i segona i han estat reformats a la planta baixa. Els arcs de les finestres són rebaixats de maó. La façana posterior o nord no existeix perquè és la part que s'havia eixamplat a primers del segle XX i només s'hi veuen parets interiors en runes.

Ús actual Terciari

Ús original/altres Ús industrial tèxtil com a fàbrica hidràulica de filats i teixits de cotó.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo
Façanes Dolent
Cobertes Dolent
Obertures Regular
Jardins/entorn En obres

Interior Bo

Entorn de protecció Actualment es conserva la fàbrica més antiga i sembla que manté l'estructura en bon estat. També es conserva la xemeneia, recentment rehabilitada. En el marc dels procés de revitalització del nucli antic de Manresa, l'empresa municipal FORUM promou el desenvolupament del Pla Especial de Reforma Interior Camí de la Cova i carrer Montserrat, dins el qual es troba la fàbrica del Salt. A fi d'assolir la regeneració urbana del sector, el pla especial fixa com a objectius generals la determinació d'una nova ordenació de l'edificació i l'espai públic que permeti la renovació d'habitatges, i una nova definició de les relacions visuals i funcionals del sector amb la resta de la ciutat. En el projecte guanyador d'aquest pla (del despatx d'arquitectes Pich i Aguilera), la xemeneia de la fàbrica és l'eix central d'una plaça.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la volumetria prevista en la regulació del Pla Especial vigent i que permet el manteniment de l'estructura formal de la fàbrica amb els seus valors tipològics inherents. Disposició de la coberta de teula a dues vessants; manteniment del ritme i la proporció de

FÀBRICA DEL SALT

I019

	les obertures i adequació interior coherent amb els valors compatibles amb les característiques tipològiques dels elements estructurals originals, especialment amb els pilars de fosa.
Entorn protecció	Tot l'entorn precisa d'adequació donada la transformació prevista en el planejament vigent. En aquesta posició urbana, durant el segle XIX, s'anaren instal·lant petites fàbriques per aprofitar l'aigua i especialment ho feren en els indrets on hi havia fort desnivell. Avui dia, tot i la nova consolidació amb un teixit residencial proper i amb el torrent cobert, encara és apreciable aquest fort desnivell, especialment a l'indret on hi havia el Salt dels Gossos.
Raons d'incorporació al catàleg	Es tracta de l'única fàbrica conservada del gran eix industrial situat a l'últim tram del torrent de Sant Ignasi. Després de la desaparició de les fàbriques Argullol, Serrano, Arenys, de les Fontetes i del Salt dels Gossos, la Fàbrica del Salt és l'únic testimoni important del passat industrial de la zona. Ara per ara només es pot veure des de l'exterior, però caldria analitzar la possibilitat de contemplar l'estructura interior i, especialment, el sistema hidràulic i la turbina.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	No es permet la modificació; Manteniment del volum, regulat a partir del Pla Especial sobre la fàbrica, en vigor.
Façanes	No es permet la modificació
Cobertes	No es permet la modificació
Obertures	No es permet la modificació
Jardins / entorn	Manteniment o conservació
Interior	Es permet la modificació sense malmetre valors tipològics de l'estructura existent
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit.
Altres intervencions	Regulació a partir del Pla Especial vigent sobre la fàbrica.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	La fàbrica fou projectada el 1861 al costat d'on hi havia el molí del Salt, amb el que es repartirien la força de l'aigua, i aixecada el 1862. Cap a 1902 es van fer unes reformes importants a la fàbrica. S'expandí per la banda del carrer Montserrat amb una façana modernista, després d'enderrocar algunes construccions que hi havia en aquest carrer. Per la part posterior de la fàbrica també s'hi aixecaren cases per als directius, així com una casa al carrer Montserrat i un annex de planta baixa al passatge de la cova, davant la façana sud. També es revestiren amb formigó les columnes de fosa, es van reformar les obertures de la planta baixa i es va refer la coberta. La fàbrica fou construïda i explotada per Josep Pons i Enrich, després passà a Josep Pons i Fills i entre la dècada de 1870 i 1899 un espai i 4 CV foren llogats a Lluís Riera. Aquest any s'hi instal·là el germà del constructor, Antoni Pons i Enrich, que també feia funcionar la fàbrica del Salt dels Gossos –una mica més avall del torrent– i la Vermella. A la dècada de 1910 hi havia el fabricant Andreu Abadal, relacionat amb una de les companyies elèctriques que operaven a Manresa. Més tard i fins al 1963 la raó social fou Vives S.A. i després es llogaren diferents espais per separat a La Araña, una empresa de reparació de vehicles i una botiga de subministraments i recanvis per a maquinària. Actualment és en part de l'Ajuntament de Manresa, que n'ha cedit uns espais per a mesquita a la comunitat musulmana de la ciutat. S'anomena fàbrica del Salt perquè s'alimenta de l'aigua del principal salt del torrent de sant Ignasi, que abans de la construcció ja feia funcionar el molí fariner del Salt. Avui dia,
---------------------------	---

FÀBRICA DEL SALT

I019

	tant el torrent com el salt estan coberts per la via de sant Ignasi. Actualment també és coneguda com a fàbrica de l'Aranya, nom que prové de la marca d'una empresa de cintes elàstiques, «La Araña», que ocupà part de la fàbrica durant els anys 70 i 80. Aquesta fàbrica no s'ha de confondre amb la del salt dels Gossos, avui dia desapareguda, que estava situada una mica més avall del torrent. La fàbrica es va construir per fer filats i teixits de cotó. Quan se la va quedar Antoni Pons i Enrich el 1899 es va destinar sols a filats. Fins a l'any 1963 continuà dedicada al tèxtil cotoner. A la dècada dels 70 una empresa de cintes elàstiques n'ocupà una part, i als anys 80 s'utilitzà la planta baixa com a magatzem de calçat, per a reparació de vehicles i com a botiga de recanvis de l'empresa Remi, dedicada a la reparació de material elèctric i venda de bombes i altres materials industrials. Actualment, hi ha la mesquita de la comunitat islàmica de Manresa, que ocupa la major part de la planta baixa i una part del soterrani, mentre l'empresa Remi s'ha mutat al local del costat.
Inf. històrica	El projecte aprovat per l'Ajuntament fou presentat per Josep Pons i Enrich, el pare del qual havia obtingut l'any 1820 la concessió del terreny (de propietat municipal) i l'ús de les aigües per aixecar-hi una fàbrica. El 7 d'octubre de 1861 la Junta de la Sèquia, de la que formava part Josep Pons i Enrich, va treure a subhasta diversos salts, entre ells el del Molí del Salt que era un dels millors pel fort desnivell de més de 16 m i amb una quantitat d'aigua notable, que fins aleshores només s'havia utilitzat per moure el molí. El van adquirir Marià Batlles i Josep Muntada, si bé aquest el van comprar a nom de Josep Pons i Enrich per 14.000 duros. El 23 de desembre de 1866 clarificaven com es repartien el salt: Marià Batlles es quedava 14 pams per reforçar la fàbrica de les Fontetes que tenia allà mateix, Josep Pons i Enrich, que ja havia construït la fàbrica del Salt, 45 pams i el molí del Salt es quedava amb 23 pams. Josep Pons i Enrich havia millorat la seva situació dedicant-se al comerç de teixits de seda i cotó de cintes utilitzant les xarxes de teixidors manuals domèstics. Fins als anys quaranta no s'havia començat a interessar per arrendar fàbriques per produir amb nova maquinària i fins el 1861 no es decidí per construir la seva pròpia fàbrica, la del Salt, tot i que cinc anys abans havia intentat fer-se amb la Vermella. El 1862, abans d'acabar-la, ja funcionava a causa d'un petit incendi a la seva fàbrica de Navarcles. L'any 1864 s'hi instal·là la primera turbina per obtenir força hidràulica, el 1876 ja tenia màquina de vapor, feia unes 300 peces de roba per setmana i ocupava uns 200 obrers. El 1880 feia funcionar 7.000 fusos, 92 telers mecànics i 14 cardes. El 1899 va passar a d'Antoni Pons i Enrich, que només hi feia filats. Més endavant era explotada pels fabricants Vives, que també feien anar les fàbriques tèxtils dels Polvorers, al riu Cardener, i la del Pont, a Navarcles. L'intercanvi de personal directiu entre les dues fàbriques de Manresa era freqüent, i tenien establert el despatx de la societat al casal barroc de ca l'Oller, a la Plana de l'Om. El rendiment de la Fàbrica del Salt comença a davallar, en gran part perquè la maquinària havia quedat antiquada, malgrat l'intent de modernització que promogué Nicolau Casaus, que estava relacionat amb la família Vives i instal·là quaranta telers automàtics Ruti. La recuperació projectada no fou possible, en un cicle de crisi en què la indústria tèxtil agonitzava, i la fàbrica deixava de treballar el 4 d'octubre de 1963. L'última activitat industrial la dugué a terme l'empresa manresana de cintes elàstiques "La Araña", però plegaren a principis dels 80.
Bibliografia	- CAMPRUBÍ, Josep; Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1994. - CAMPRUBÍ, Josep; Una revolució a Manresa. 100 anys de llum elèctrica 1894-1994, Llibreria Sobrerroca, Manresa, 1994. - FERRER, Llorenç (en premsa), «Retornant a la Sèquia. Els usos industrials de la Sèquia de Manresa a la segona meitat del segle XIX», comunicació inèdita presentada al Col·loqui Internacional «Irrigació, energia i abastament d'aigua: els canals a Europa a l'Edat Mitja», Équipe d'Histoire des Techniques de la Un. Paris-I (Panthéon-Sorbonne), Dept. de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana de la UAB i Parc de la Sèquia de Manresa, Manresa, novembre de 2004. - GUMÀ, Ramon, Origen i evolució de les tipologies edificatòries i característiques constructives dels edificis de la indústria tèxtil a Catalunya (període 1818-1925), tesi doctoral inèdita presentada a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona, 1996 (2 vols.). - OLIVERAS, Josep, Desenvolupament industrial i evolució urbana a Manresa (1800-1870), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1985, 316 p. - OLIVERAS, Josep, La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1986, 300 p. - PERARNAU, Jaume, «Les màquines de vapor a la ciutat de Manresa en començar el segle XX», a S. Riera (cur.), El vapor i els «Vapors». Actes de les III Jornades d'Arqueologia industrial de Catalunya, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, Barcelona, 1996. - SOLÀ PARERA, Àngels; Aigua, indústria i fabricants a Manresa (1759-1860), Centre

FÀBRICA DEL SALT

I019

d'Estudis del Bages, 2004.

* Agraïm les informacions facilitades per Carles Planes, antic responsable de manteniment de Forces Hidroelèctriques del Segre i de Fecsa.

Observacions

La família dels fabricants Pons i Enrich foren, més endavant, els fundadors de l'ambiciosa colònia Pons de Puig-reig (Berguedà).

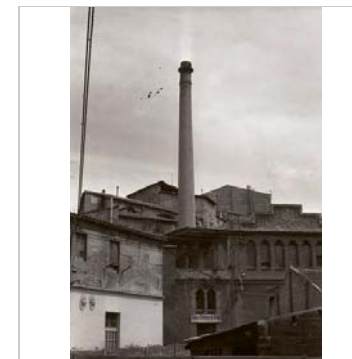
Data de redacció: 1/7/2010

FÀBRICA DEL SALT

I019

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica 1981
Raquel Lacuesta

FÀBRICA DELS POLVORERS

1020

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

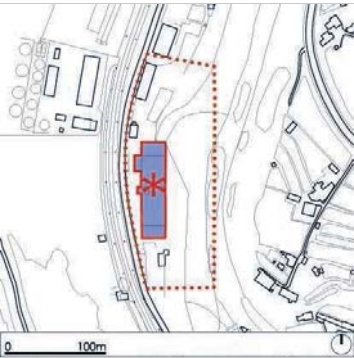
Àmbit zonal - Codi INE 081136

Adreça/es Carretera d'Esparreguera, a la riba dreta del Cardener, al lloc anomenat partida de les Obagues, a tocar de la farinera La Favorita.

Coordenades UTM x = Identificació al plànol 6-9 Delimitació bé — y = Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 001326600DG01G00011E

Il·la/Pol. - Parcel·la - Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa + Modificació puntual del PGM Riu Cardener (PGM 04/05)
Classificació SISTEMES
Qualificació D. ESPAIS LLIURES; 2.3 Industrial del Cardener

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BPU
Procedència Planejament derivat
Nº inventari -
Nº reg/cat
Data
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial academicista; XIX (1870-1875)
Cronologia
Autoria Les ampliacions de 1922 estan signades per l'arquitecte manresà Josep Firmat.
Context Aquest indret del terme de Manresa, apartat del nucli urbà, es conegut com la partida de les Obagues. Té un passat industrial molt marcat del qual en són testimoni les fàbriques Blanca i Vermella, així com la farinera de La Favorita, que és a tocar dels Polvorers, al

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Conjunts
Categoria BCIL
Nº catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot. Es proposa la declaració del bé com a BCIL

FÀBRICA DELS POLVORERS

1020

Tipologia/Elements Si bé els orígens industrials d'aquest paratge cal buscar-los en la fàbrica de pólvora que hi va funcionar des del segle XVI fins a 1859, no serà fins l'any 1870 que l'Ajuntament donarà permís per construir una fàbrica tèxtil. La fàbrica fou destruïda parcialment per l'aiguat de 1907. El 1922 s'hi va fer una ampliació bastant ambiciosa que incloïa un sector de fàbrica, un bloc d'habitatges per a treballadors i la tanca exterior. En una ampliació posterior es va construir una torre de planta baixa i quatre pisos que enllaça els dos cossos principals de la fàbrica. A la dècada dels setanta patí dos incendis. És un conjunt fabril format per cinc edificacions productives annexes, una casa unifamiliar i un bloc de dotze pisos en dues escales. Tots ells tenen teulades a dues aigües. La fàbrica està formada per dos cossos principals amb forma de fàbrica de pisos (un edifici en té dos i l'altre tres) i tres annexos amb forma de nau d'una sola alçada. L'estructura vertical de les fàbriques de pisos és de murs de càrrega de paredat ordinari amb columnes de ferro colat i l'horitzontal no s'ha pogut veure. La que està situada al sud té quatre crugies i la del nord, que és més gran, cinc. Totes les cobertes es sustenten sobre encavallades de fusta i són de teula ceràmica corba. La teulada de la fàbrica que hi ha al sud ja ha cedit. Un element que destaca és la gran torre de connexió entre els dos cossos principals de la fàbrica. És molt alta, de quatre pisos, té la teulada a quatre vessants i està situada al costat oest. L'emplaçament de la fàbrica, en paral·lel al costat de riu ja ens indica que estava pensada per funcionar amb energia hidràulica, concretament amb una turbina, i tenia una màquina de vapor complementària de model horitzontal, amb dos cilindres i condensador de la Maquinista Terrestre y Marítima que desenvolupava 60 CV. Als anys vint, ja estava electrificada, havia suprimit embarrats i corretges i funcionava amb motors individuals per a cada màquina. Les façanes dels edificis industrials són de paredat ordinari vist amb les obertures emmarcades en maó vermell. Als edificis més antics són rectangulars, amb falsos arcs i, als annexos més nous, les finestres són tripartides amb arcs rebaixats. Els edificis d'habitatges, en canvi, no són tan funcionals i presenten una arquitectura historicista amb molts elements decoratius típica de la Catalunya dels anys vint. El sòcol és de pedra vista i la resta de mur està revestit. Al mig de cada escala hi ha una franja vertical que es corona amb un frontó corbat. A més, a la teulada hi ha vuit mansardes que indiquen la utilització de l'espai de les golfes.

Ús actual Sense activitat. La fàbrica està abandonada i mostra un estat molt precari.
Ús original/altres Els edificis actuals foren construïts com a fàbrica de filats i teixits.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Dolent
Façanes Regular
Cobertes Molt deficient
Obertures Regular
Jardins/entorn Dolent
Interior Dolent
Entorn de protecció La sensació de l'entorn avui dia és de malenconia i decadència d'un passat que ja no existeix, a causa del seu estat d'abandonament i mig enrunat. Els habitatges construïts per l'empresa estan ocupats i estan en bon estat.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la disposició, forma, estil i composició de totes les construccions originals que determinen el conjunt. Essencialment són: l'edifici torre i les dues fàbrica de pisos, separades per aquest volum central, amb la seva coberta a dues vessants i el conjunt de les quatre naus consecutives en planta baixa al davant i dues al darrera. També es cataloga el mur, la tanca perimetral i la cancel·la d'accés (aquests dos darrers elements

FÀBRICA DELS POLVORERS

1020

	realitzats en ferro forjat i amb elements decoratius). Es protegeix l'estructura dels pilars de fosa que disposen les construccions, així com les encavallades de fusta. En l'aspecte exterior dels volums es preservarà la seva estructura tipològica i funcional, tenint cura del manteniment del ritme i posició de les obertures, recuperant les fusteries en les parts alterades.
Entorn protecció	El seu estat no permet una visita interior. Fins i tot el fet que està a tocar de la carretera per un cantó i del riu per l'altre, en dificulta una visita exterior. No es pot integrar en una ruta urbana però hi ha el potencial de crear una ruta a l'entorn de la partida de les Obagues. Totes les fàbriques d'aquest entorn són força desconegudes, a diferència d'altres que han esdevingut símbols de la ciutat, així que cal donar-les a conèixer i difondre la seva història. Cal adequar l'espai exterior.
Raons d'incorporació al catàleg	Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg donada la seva importància històrica i artística. Es tracta d'un exemple de fàbrica de riu aixecada a la segona meitat de segle XIX. El seu valor està reforçat pel fet que és un indret que conserva molts elements de patrimoni industrial, si bé el seu estat d'abandonament i el fet que actualment és una zona aïllada, els fan gairebé desconeguts. Amb una rehabilitació acurada el seu potencial pot ser molt important. Es proposa la declaració com a BCIL.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	Cal adequació; Millorar les seves característiques tipològiques externes, preservant la identitat en les característiques del tractament exterior que permet combinar l'emmarcament de les obertures i el tractament de les façanes portants en paredat de pedra vist.
Façanes	Manteniment de les característiques tipològiques que conformen cadascuna de les seves façanes, en la voluntat de preservar el conjunt unitari que representen totes les diverses construccions que conformen la fàbrica.
Cobertes	Manteniment de la tipologia i la forma de les cobertes, així com els seus materials constituents en l'acabat exterior (teula àrab) i en l'estructura interior (encavallades de fusta)
Obertures	Recuperació de les fusteries segons la tipologia pròpia i original de l'edifici: finestrals amb fusteries que disposen dels clàssics quarterons en la seva composició formal
Jardins / entorn	Millora de l'espai del recinte exterior, mantenint la tanca perimetral de ferro forjat, convenientment restaurada i el seu assentament en el mur perimetral.
Interior	Es permet la modificació sense malmetre valors tipològics de l'estructura existent; Es preservarà de manera especial l'estructura dels pilars de fosa, la forma, característica i disposició de les encavallades que suporten les cobertes en les diferents edificacions, així com els tancaments estructurals interiors que són necessaris per entendre la configuració portant dels diversos cossos que integren aquest bé.
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit. En aquest sentit es permet i es recomana el canvi d'ubicació del cos prismàtic del transformador, en la façana de riu, que malmet la imatge general en aquesta posició i compromet la façana original
Altres intervencions	El conjunt de la fàbrica dels Polvorers representa una imatge molt concreta i reconeguda en el paisatge industrial de les fàbriques del riu a Manresa. Per tant qualsevol intervenció que es realitzi en l'entorn de protecció respectarà la conca visual que permet la contemplació unitària del bé, incloent-hi la tanca perimetral.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

FÀBRICA DELS POLVORERS

1020

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	Fàbrica dels Polvorers, nom donat pel fet que la indústria es construí en els terrenys d'uns antics molins i dipòsits de pólvora. Aixecà la fàbrica Jaume Vives. A principis de segle XX l'exploataren Vives, Figueres i Cia. A la dècada del 1920 era Francesc Vives qui l'exploitava. A partir de l'any 1967 fou la raó social Palou Tèxtil, S.A.
Inf. històrica	L'any 1870, extingits els molins i dipòsits de pólvora radicats en aquest indret des de feia onze anys, l'Ajuntament de Manresa va concedir permís a Jaume Vives per construir-hi una important fàbrica de filats de cotó fent servir la força hidràulica del riu. Aquesta indústria conegué èpoques d'esplendor al llarg de la seva trajectòria. El 1880 tenia 5.400 fusos i 18 cardes; deu anys més tard, la societat Vives, Figueres i Cia. hi tenia 5.600 fusos i una secció de 60 telers mecànics, amb una plantilla laboral que s'apropava als 200 treballadors. A més, hi havia espais llogats a modestos industrials. Com la majoria de les fàbriques de la vora del riu, sofri els efectes de la riuada de l'any 1907. L'aiguat ensorrà part de la façana capdavantera de l'edifici, arrencà les calderes de vapor i enval les naus. El nivell del riu va sobrepassar tres metres el nivell de l'antiga carretera de Manresa a Esparreguera. A la dècada dels anys vint del segle passat explotava la indústria en Francesc Vives. La fàbrica s'amplià, la maquinària fou renovada i la indústria seguí una evolució prou bona durant unes dècades. Aquest fabricant, a més, feia treballar la fàbrica del Salt, a la via de sant Ignasi, i la fàbrica del Pont, a Navarcles. La fàbrica patí dos incendis a la dècada dels anys 70, que sumat a la conjuntura industrial del tèxtil provocaren una reducció dràstica de la seva activitat. L'any 1967 la raó social Palou Tèxtil SA es feia càrrec d'una petita secció de telers i l'antic salt d'aigua, que proporcionava energia per fer funcionar l'enllumenat de la fàbrica. Per altra banda, els habitatges annexos a la fàbrica foren ocupats per personal que treballava a l'antiga empresa. Actualment no hi ha activitat a la fàbrica. L'origen de la fabricació de pólvora a Manresa arrenca al segle XVI. A la partida de les Obagues, on posteriorment s'aixecà la fàbrica dels Polvorers, hi ha documentats tres molins de fer pólvora tot just entrats en època moderna. Aquestes primitives fàbriques proporcionaven pólvora a diverses ciutats de Catalunya i també proveïen els Magatzems reials. L'any 1859, el traçat de les vies del nou ferrocarril afectava les fàbriques i es traslladaren les instal·lacions més perilloses a l'altra banda del riu. L'any 1865, en virtut de la llei de desestancament de la pólvora, cessà l'activitat d'aquestes fàbriques. També els pobles veïns de Sant Fruitós de Bages i Navarcles tingueren fàbriques de pólvora, una activitat important però molt perillosa que ocasionà explosions amb desgràcies personals i materials al llarg de la seva història.
Bibliografia	- CAMPRUBÍ, Josep; Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1994. - OLIVERAS, Josep, Desenvolupament industrial i evolució urbana a Manresa (1800-1870), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1985, 316 p. - OLIVERAS, Josep, La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1986, 300 p. - PERARNAU, Jaume, «Les màquines de vapor a la ciutat de Manresa en començar el segle XX», a S. Riera (cur.), El vapor i els «Vapors». Actes de les III Jornades d'Arqueologia industrial de Catalunya, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, Barcelona, 1996. - RUBÍ, Maria Gemma; TOLEDANO, Lluís Ferran, Història gràfica de Manresa. La Restauració (1875-1931), vol. II., La societat, el treball i la política, Edicions Selectes Parcir, Manresa, 2000.
Observacions	
Data de redacció:	1/7/2010

FÀBRICA DELS POLVORERS

I020

Vista aèria
Bing Maps

FÀBRICA BLANCA

1021

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal

-

Codi INE 081136

Adreça/es

Situada sota l'actual barriada de Sant Pau i de l'ermita de Sant Pau, a la riba esquerra del riu Cardener.

Coordenades UTM x = 403117
y = 4618451

Identificació al plànol 9
Grafisme categoria *

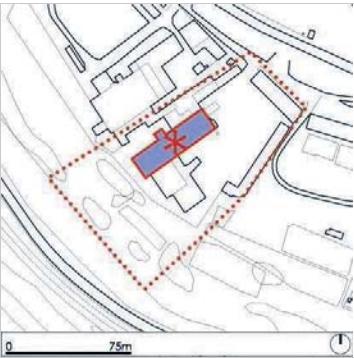
Delimitació bé
Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 001433600DG01G0001SE

Il·la/Pol. -

Parcel·la -

Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa +
Modificació puntual del PGM Riu
Cardener (PGM 04/05)

Classificació SISTEMES

Qualificació D. ESPAIS LLIURES; 2.3
Industrial del Cardener

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BPU

Procedència Planejament derivat

Nº inventari -

Nº reg/cat

Data

Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial tradicional; XIX (1859)

Cronologia

Autoria

Context Juntament amb la fàbrica Vermella, la dels Polvorers i la farinera La Favorita, forma un eix industrial a l'anomenada partida de les Obagues, molt a prop de la barriada de Sant Pau. Avui dia queda molt poca activitat industrial perquè s'ha desplaçat als nous polígons de la ciutat. És una zona aïllada, important eix de comunicacions, marcada pel curs del riu.

FÀBRICA BLANCA

1021

Tipologia/Elements

Conserva habitatges encara ocupats, si bé la zona no té cap altre equipament. Els habitatges estan dividits en dos grups, un de cases baixes a tocar de la fàbrica Blanca que és de la primera meitat del segle XX i un bloc de pisos dels anys cinquanta amb una arquitectura molt similar a la dels habitatges obrers de Bertrand i Serra al davant de la fàbrica Nova.

És una típica fàbrica de pisos, amb planta baixa, 2 pisos i una part de soterrani, construïda en perpendicular al canal. Les façanes llargues fan 41 m i les curtes 14,5 m, l'interior està dividit en dues crugies de 6,25 m separades per 11 columnes i l'alçada dels pisos és de 3,70 m. Als sectors sud-oest i nord-est hi ha diverses edificacions adossades. L'estructura vertical està formada per columnes de ferro colat a la planta baixa i al primer pis i per pilars de maó al segon pis. Les columnes presenten capitells amb dues cartel·les i no tenen bases per a embarrats, que se sostenien amb suports independents subjectes a les bigues. Els murs de càrrega són de paredat ordinari.

L'estructura horitzontal està feta amb jàsseres de ferro reblonades i bigues de fusta, entre les que hi ha arcs rebaixats de maó a la primera planta que sostenen voltes de maó de pla de 3 fulls de rajola.

Fins el 2005 la coberta es sostenia amb els pilars centrals de maó i cavalls de fusta simple, amb solera i cornisa de maó i teula ceràmica corba. Un cop renovada, s'ha fet una coberta lleugera de planxa metàl·lica ondulada i s'ha disminuït l'angle de caiguda dels seus vessants.

A les puntes est i oest hi ha uns espais amb una estructura diferent, sense columnes que només s'aguanten amb els murs de càrrega. La del costat del riu, a l'oest, s'utilitzava per als arbres i mecanismes de transmissió de la turbina, i la de l'est potser pels de la màquina de vapor. La Blanca és una fàbrica de riu pensada per funcionar amb energia hidràulica. Té la particularitat que Jaume Miralles la va construir per aprofitar el mateix canal que alimenta la fàbrica Vermella que, tot i ser la primera que aprofita l'aigua, es va acabar cinc anys després. Quan es va inaugurar tenia la turbina hidràulica més potent de Manresa, de 40 CV, i una de les primeres de la ciutat. El 1870 es va aixecar la resclosa comuna i va adaptar la turbina per fer-la més potent. De fet, el 1902 hi havia una turbina alemanya reformada per l'empresa Planas y Flaquer de 50 CV. El 1876 ja hi havia una màquina de vapor complementària de 26 CV i una caldera. El 1902 hi havia una caldera nova –a més de la vella– i la màquina, de dos cilindres i balanci, generava 100 CV.

La façana està tractada amb arrebossat i pintada de color blanc. Les obertures són de forma rectangular amb arc de maó rebaixat amagat per l'arrebossat. Els tancaments originals eren de fusta. A la façana nord hi sobresurt una torre que conté el mòdul de circulació vertical i, a l'alçada de la coberta, un dipòsit cilíndric que no està tapat per murs exteriors. La façana oest s'acaba en pla amb una terrassa, i a la paret de sota la coberta es veu un nínxol que podia contenir una imatge religiosa o una petita campana. Es tracta d'una fàbrica de riu tèxtil aixecada amb la finalitat d'arrendar-la a una empresa que l'exploités, sencera o en part.

Es té constància que hi ha columnes de ferro colat a la PB i a la P1 i de maó a la P2.

Ús actual Activitat industrial productiva

Ús original/altres Els edificis actuals foren construïts com a fàbrica tèxtil.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Molt bo i està en ús.

Façanes Recentment (2008) s'han pintat la façana més visible, la de l'est.

Cobertes Recentment (2008) s'ha renovat la coberta

Obertures Correcte

Jardins/entorn Correcte amb funcionalitat per l'activitat industrial que es desenvolupa en el conjunt.

Interior Correcte

Entorn de protecció Correcte, tot i que caldrà incidir en la potenciació i la millora del paisatge on se situa, a tocar de la fàbrica Vermella, per tal de valorar millor les característiques del conjunt industrial potenciat pels elements més visuals com les xemeneies.

FÀBRICA BLANCA

1021

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements	Es protegeix la disposició, forma, estil i composició de totes les construccions originals que determinen el conjunt. Essencialment són: la fàbrica de pisos i les construccions més baixes que s'annexen a la façana principal i determinen la característica imatge de la façana del riu, juntament amb la fàbrica Vermella. També es protegeix la xemeneia. Es preservaran els volums i les seves característiques tipològiques més definidores: l'estructura de les plantes, mantenint els pilars de fosa i permetent l'adequació de les parts que hagin estat modificades per raons de servei, així com el ritme i composició de les obertures. Tot i que les cobertes han estat modificades es mantindrà el tractament de les vessants i forma que representa la imatge original assumida en el paisatge.
Entorn protecció	Aquest element forma una unitat paisatgística determinant amb la fàbrica Vermella. Es protegeix el seu entorn immediat que, juntament amb el de la fàbrica Vermella configuren valor paisatgístic de la façana de riu en aquest tram. Altrament es troba emmarcada dins la ruta «Al llarg del Cardener», en la que es poden apreciar i contemplar: el conjunt industrial dels Comtals, la fàbrica Blanca, la fàbrica Vermella, la fàbrica dels Polvorers, la farinera La Favorita, la fàbrica del Salt, la fàbrica Balcells, l'estació del Nord, la farinera Albareda, la fàbrica dels Panyos, la fàbrica Pirelli i la fàbrica Lemmerz.
Raons d'incorporació al catàleg	Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg donada la seva importància històrica i artística. És una fàbrica de riu típica de mig segle XIX, que serveix per conèixer el tipus d'instal·lacions i d'estructures portants del moment: planta rectangular, fàbrica de pisos i estructura amb pilars de fosa. En el moment de la seva construcció era la fàbrica de teixits més gran de Manresa, va ser una de les primeres a incorporar la turbina hidràulica i cal destacar que és la més antiga que es conserva, a Manresa, amb estructura de pilars de fosa originals.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	Cal adequació; Millorar les seves característiques tipològiques externes, preservant la identitat en el tractament exterior, recuperació de l'arrebossat i pintat en blanc que defineix la seva imatge externa al llarg dels darrers anys. Cal completar, doncs, aquest tractament en les façanes o part de les mateixes que resten en paredat vist.
Façanes	Manteniment de les característiques tipològiques que conformen cadascuna de les seves façanes, en la voluntat de preservar el conjunt unitari que representen totes les construccions protegides de la fàbrica.
Cobertes	Manteniment de la tipologia i la forma de les cobertes, així com els seus materials constituents en l'acabat exterior (teula àrab) i en l'estructura interior on no s'hagi malmès el model original (encavallades de fusta)
Obertures	Recuperació de les fusteries segons la tipologia pròpia i original de l'edifici.
Jardins / entorn	Tot i la disposició de la tanca perimetral, caldrà millorar essencialment aspectes en el tractament "vegetal" d'aquesta tanca en el tram de la façana de riu per tal de millorar la integració paisatgística. Es preservará també la xemeneia de la fàbrica.
Interior	Es permet la modificació sense malmetre valors tipològics de l'estructura existent; Es preservará, sempre que tècnicament sigui possible, l'estructura dels pilars de fosa, la forma, característica i disposició de les encavallades originals que restin, així com els tancaments estructurals interiors que són necessaris per entendre la configuració portant dels diversos cossos que integren aquest bé.
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit ni les seves qualitats paisatgístiques que, amb la fàbrica Vermella, determinen una visió particular dins el recorregut al llarg de la façana de riu.

FÀBRICA BLANCA

1021

Altres intervencions	El conjunt format per la fàbrica Blanca i la fàbrica Vermella representa una imatge molt concreta i reconeguda en el paisatge industrial de les fàbriques del riu a Manresa. Per tant qualsevol intervenció que es realitzi en la panoràmica que agrupa les dues fàbriques respectarà la conca visual que permet la contemplació unitària dels dos béns així com les seves característiques particulars i identificadores que disposen.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	Fàbrica Blanca és el nom popular que se l'hi ha donat per contrast amb l'altra que hi ha situada al mateix lloc. No se sap des de quan aquestes dues fàbriques s'anomenen Blanca i Vermella pel color exterior de les seves façanes. En la documentació del segle XIX es coneixien com a fàbriques de Sant Pau, nom de la partida i de l'ermita que hi ha a la zona. Entre 1852 i 1855 Jaume Miralles i Vidal comprà terrenys al paratge del davant de les Obagues per edificar-hi dues fàbriques. La primera, coneguda posteriorment com a Blanca, s'aixecava l'any 1859 en societat amb Marià Batlles i Dalmau. La construcció de la fàbrica es va fer sota el nom de Jaume Miralles i Cia., però l'edifici quedà en propietat de Marià Batlles, que el 1859 ja la lloga a Jaume Ricart i Gibert. Després de la seva mort, el 1872, l'empresa s'anomenà Fills de Jaume Ricart, que l'explota fins al 1888. Després la lloga l'industrial Jaume Soler; a la seva mort la fàbrica continua sent regentada per la seva vidua i els fills. Posteriorment, i fins a la Guerra Civil, la feia funcionar Pons i Pla –l'empresa dels successors dels amos de la fàbrica Vermella. El 1940, després de la Guerra, passà a formar part del grup empresarial de Bertrand i Serra que l'explotà fins a l'any 1965. Fins a 1965 s'ha dedicat al tèxtil cotoner. De 1859 a 1864 només hi havia telers, ja que l'empresa de Jaume Ricart hi tenia la secció de teixit, filava a Barcelona i estampava a Sant Martí de Provençals. A partir de 1864 lloga una part de la fàbrica del Pont de Fusta per teixir i instal·la la filatura a la fàbrica Blanca. Des de 1888, Jaume Soler hi va tenir alhora seccions de filatura i de tissatge. Des del tancament de la darrera empresa tèxtil el 1965, els espais han estat ocupats per diferents tallers metal·lúrgics i magatzems.
Inf. històrica	A la dècada de 1850 el desenvolupament de la indústria cotonera i l'adopció de contínues, selfactines i telers mecànics originà una demanda creixent d'espais industrials on muntar fàbriques de grans dimensions. Aquesta demanda estimulà el negoci immobiliari de construir fàbriques per arrendar-les, senceres o en part. Aquest és el context que explica la iniciativa del comerciant manresà Jaume Miralles i Vidal, que el 1819 havia obtingut la mestria de velar, i poca cosa més se sap d'ell fins als anys 50 del segle XIX. El novembre del 1852 adquirí a Ramon Soler i d'Asprer una peça de terra d'oliveres i blat al paratge de les Obagues que termenejava a orient amb el Cardener i a tramuntana amb els terrenys dels molins polvorers. Tres mesos després comprà una altra peça de terra similar contigua a l'anterior i, al juny del 1855, una tercera a la companyia de Pau Miralda que tocava a ponent amb el riu i a tramuntana amb les aigües del torrent de Sant Pau. Les tres adquisicions sumaven el preu de 30.232 rals i el 18 de gener de 1855 obtenia la concessió d'ús de les aigües del Cardener de les autoritats superiors, després d'haver-ho fet a l'Ajuntament de Manresa. Per aixecar una de les dues fàbriques que Miralles volia construir s'associà amb el fabricant Marià Batlles i Dalmau. El novembre de 1859 ambdós signaren un conveni per a la construcció, a la que aportarien 4.000 lliures de capital cadascun. Tanmateix, es preveia que si Miralles no pagava la seva part ho faria Batlles, que es convertiria així en propietari únic de l'edifici, tal com va acabar passant. Amb la incorporació d'una turbina passà a ser una de les fàbriques amb major potència de Manresa amb 40 cavalls. Des de 1859 estava llogada a Jaume Ricart i Gibert que hi instal·là la secció de tissatge de la seva empresa radicada a Barcelona, ciutat on tenia la secció de filatura, mentre la d'estampats es trobava a Sant Martí de Provençals. El 1865 l'edifici estava valorat en 899.200 rals i s'hi havia instal·lat només la filatura, tenia uns 190 treballadors i el 1876 produïa 4.000 kg de fil setmanals. El 1888 fou llogada a l'industrial Jaume Soler, que el 1901 participà amb els seus filats especials a l'Exposició General Manresana. Més endavant, la indústria fou regentada per la vidua i fills de J. Soler, amb una plantilla de 120 treballadors. Entrat el segle XX, explotava la fàbrica l'industrial Francesc Pons i Pla, casat amb la pubilla de Pablo Serrano, l'introductor de la filatura mecànica a Manresa, que també mantenia la vella fàbrica de cal Serrano a la Via de Sant Ignasi i la fàbrica Vermella. A partir de la guerra dels anys 1936-39, el grup empresarial tèxtil Bertrand i Serra, es féu càrrec de l'explotació de la Fàbrica Blanca, amb una ocupació que s'havia apropat als tres-cents treballadors.

FÀBRICA BLANCA

I021

L'any 1965, fou definitivament clausurada. En aquest any la fàbrica disposava de força hidràulica, amb una turbina de 50 CV. Els edificis, terrenys i blocs de pisos continuaren sent propietat de la raó social Bertrand i Serra, si bé que part dels habitatges foren cedits en règim de propietat a llurs habitants.

Jaume Miralles fou un dels primers constructors i immobiliaris industrials de Manresa. Les dues fàbriques que va construir a Sant Pau van ser en el seu moment de les més grans de la ciutat.

El primer llogater, Jaume Ricart, era el propietari del famós recinte industrial de can Ricart al Poble Nou de Barcelona –aleshores al municipi de Sant Martí de provençals– que aquests darrers anys s'ha convertit en un símbol de la lluita pel manteniment del patrimoni industrial contra l'especulació urbanística.

Bibliografia

- CAMPRUBÍ, Josep; Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1994.
- GUMÀ, Ramon, Origen i evolució de les tipologies edificatòries i característiques constructives dels edificis de la indústria tèxtil a Catalunya (període 1818-1925), tesi doctoral inèdita presentada a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona, 1996 (2 vols.).
- OLIVERAS, Josep (1985), Desenvolupament industrial i evolució urbana a Manresa (1800-1870), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 316 p.
- OLIVERAS, Josep (1986), La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 300 p.
- PERARNAU, Jaume, «Les màquines de vapor a la ciutat de Manresa en començar el segle XX», a S. Riera (cur.), El vapor i els «Vapors». Actes de les III Jornades d'Arqueologia industrial de Catalunya, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, Barcelona, 1996.
- SOLÀ PARERA, Àngels; Aigua, indústria i fabricants a Manresa (1759-1860), Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 2004.

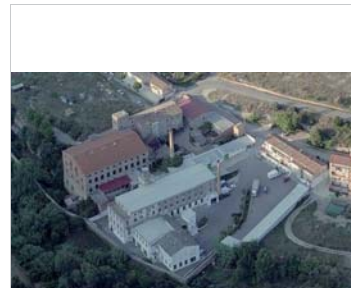
Observacions

Es pot visitar l'exterior (l'interior hi ha activitat). Senyalització i un plafó comú amb la fàbrica Vermella.

Data de redacció: 1/7/2010

FÀBRICA BLANCA

I021

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica
Raquel Lacuesta

FÀBRICA VERMELLA

1022

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal

-

Codi INE 081136

Adreça/es

Situada a sota la barriada i l'ermita de Sant Pau, a la riba esquerra del riu Cardener.

nº

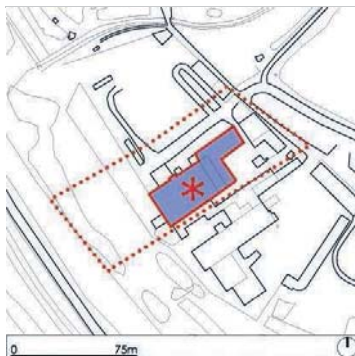
Coordenades UTM x = 402985
y = 4618470Identificació al plànol 9
Grafisme categoria *Delimitació bé
Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 001433700DG01G

Illa/Pol. -

Parcel·la -

Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa + Modificació puntual del PGM Riu Cardener (PGM 04/05)
Classificació	SISTEMES
Qualificació	D. ESPAIS LLIURES; 2.3 Industrial del Cardener

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria	BPU
Procedència	Planejament derivat
Nº inventari	-
Nº reg/cat	-
Data	-
Altres	-

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Arquitectura industrial tradicional; XIX (1886)
Cronologia	-
Autoria	-
Context	Juntament amb la fàbrica Blanca, la dels Polvorers i la farinera La Favorita, forma un eix industrial a l'anomenada partida de les Obagues, molt a prop de la barriada de Sant Pau. Avui dia queda molt poca activitat industrial, desplaçada aquesta als nous polígons de la ciutat. És una zona aïllada, important eix de comunicacions i marcada pel pas del riu. Per

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Edificis
Categoria	BPU
Nº catàleg	-
Nivell prot.	Parcial
Altres prot.	-

FÀBRICA VERMELLA

1022

Tipologia/Elements

convertir-la en una part d'una ruta turística caldria arreglar l'entorn, que presenta una urbanització deficient. Conserva habitatges encara ocupats, la majoria dels quals estan en una gran casa de tres pisos contigua a la fàbrica Vermella, que sembla que no té danys a l'estructura però la façana està força deteriorada. Representa un model previ a les colònies industrials en el que l'empresa inverteix capital social en la construcció d'uns quants habitatges, però no en la resta de serveis que es donen a les colònies industrials.

És una fàbrica de pisos amb columnes interiors de suport, té planta baixa, dues més en alçada i un soterrani que no ocupa tota la planta, fa 35 x 22,5 m, és a dir, uns 787 m². La implantació de l'edificació és perpendicular al canal. A tocar de la façana est i annex a la torre de 1927 hi ha un gran edifici per a habitatges que té una forma molt similar a la de la fàbrica. L'estructura és de quatre naus o crugies de 5,20 m amb tres alineacions de 9 columnes amb separacions de 3,35 m.

L'estructura vertical està formada per columnes de ferro colat sense cartel·les i amb base per a la subjecció d'embarrats. Els murs de càrrega són de paredat ordinari d'uns 80 cm de gruix.

L'estructura horitzontal és de jàsseres d'acer amb platines reblades i voltes de maó de pla tibades.

La coberta és de teula ceràmica corba i la cornisa, de maó, està arrebossada.

Al sector nord-est hi ha una torre per a dipòsit d'aigua de tres plantes amb el mòdul de circulació vertical a l'interior. Al mig de la façana nord hi ha una torre més antiga, potser amb les mateixes funcions, que no està dibuixada al plànol. Un dels afegits de planta baixa de la façana est està relacionat amb la màquina de vapor i actualment està abandonat. La fàbrica es va pensar per a energia hidromecànica amb una turbina de 20 CV. Tot just començar a funcionar, se li va instal·lar una màquina de vapor de 25 CV i, al cap de quatre anys, es va pujar l'alçada de la resclosa i es va adaptar la turbina al nou cabal, amb una potència de 30 CV. El 1902 conservava aquesta turbina Planas y Flaquer i la màquina de vapor de balancí amb 2 cilindres i tres calderes, una de les quals era nova. A les primeres dècades del segle XX es va electrificar amb generadors annexos a la turbina i a la màquina de vapor. Les façanes més curtes, que donen a l'est i a l'oest, estan tractades amb arrebossat mentre que les llargues s'han deixat amb el paredat vist de pedra pissarrosa. La façana oest, que dona al Cardener té un arrebossat pintat de color vermellós que és el que dona nom a la fàbrica, mentre que la façana est té moltes restes de l'antic arrebossat i s'hi veuen les fixacions externes dels tirant d'acer de l'estructura horitzontal.

Les obertures són força grans, especialment a la planta baixa i al primer pis, tenen forma rectangular i estan fetes amb arcs rebaixats i brancals de maó vist. A sota de la carena de la teulada hi ha una finestra a cada façana amb arc de mig punt. És una fàbrica de riu pensada per a activitat tèxtil, ja sigui teixit, filatura o ambdós alhora. En una primera etapa, la companyia Pla, Vives i Aguilera, que tenia altres fàbriques en explotació a Manresa, la va destinar a filats. Més tard també hi va haver telers, fins als anys 80 del segle XX, quan va tancar i es va destinar a activitats metal·lúrgiques amb tallers modestos.

Ús actual	Activitat productiva (tallers)
Ús original/altres	Els edificis actuals foren construïts com a fàbrica tèxtil.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Correcte; Del conjunt de les construccions que conformen el recinte industrial, la fàbrica de pisos és la que es troba en millor estat de conservació, especialment per la restauració de la coberta. Resten altres construccions en estat deficient o molt deficient
Façanes	Correcte en la façana de la fàbrica de pisos i deficient en la resta
Cobertes	Recentment (2008) s'ha reparat la teulada
Obertures	Recentment (2008) s'han renovat els tancaments de l'últim pis
Jardins/entorn	Deficient en el conjunt del recinte interior
Interior	Correcte; En l'adequació de la fàbrica de pisos. Per la resta de les edificacions es desconeix el seu estat interior

FÀBRICA VERMELLA

1022

Entorn de protecció Correcte, tot i que caldrà incidir en la potenciació i la millora del paisatge on se situa, a tocar de la fàbrica Blanca, per tal de valorar millor les característiques del conjunt industrial potenciat pels elements més visuals com les xemeneies.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements	És un exemple típic de fàbrica de riu de pisos amb columnes de fosa i jàsseres d'acer i és de les primeres que encara es conserven a Manresa. Per tant es protegeixen, especialment, la disposició, forma, estil i composició de les dues construccions originals més identificadores que determinen el conjunt: la fàbrica de pisos i l'altre volum annex on se situaven els habitatges de la fàbrica. Tots dos determinen la característica imatge de la façana del riu, juntament amb la fàbrica Blanca. També es protegeix la xemeneia. Es preservaran, en aquests dos volums, les seves característiques tipològiques més definidores: l'estructura de les plantes, mantenint els pilars de fosa i les jàsseres d'acer reblonades així com les voltes de maó de pla en la fàbrica de pisos, permetent l'adequació correcta de les parts modificades per raons de servei, així com el ritme i composició de les obertures. Es mantindrà el tractament de les vessants i forma que representa la imatge original assumida en el paisatge.
Entorn protecció	Juntament amb la fàbrica Blanca, representa un model de localització industrial que està pensat per aprofitar l'energia hidràulica i, per això, s'ha de situar relativament allunyada de la ciutat. Es pot veure l'exterior però no l'interior, que està ocupat per diverses empreses.
Raons d'incorporació al catàleg	Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg donada la seva importància històrica i artística.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	Cal adequació; Millorar les seves característiques tipològiques externes, preservant la identitat en el tractament exterior, recuperació de l'arrebossat i pintat en el color vermellós que defineix la seva imatge externa al llarg dels darrers anys. Cal completar, doncs, aquest tractament en les façanes o part de les mateixes que resten en paredat vist.
Façanes	Manteniment de les característiques tipològiques que conformen cadascuna de les seves façanes, en la voluntat de preservar el llenguatge unitari que representen les dues construccions protegides de la fàbrica.
Cobertes	Manteniment de la tipologia i la forma de les cobertes, així com els seus materials constituents en l'acabat exterior (teula àrab) i en l'estructura interior on no s'hagi malmés el model original
Obertures	Recuperació de les fusteries segons la tipologia pròpia i original de l'edifici.
Jardins / entorn	Tot i la disposició de la tanca perimetral, caldrà millorar aspectes en el tractament "vegetal" d'aquesta tanca en el tram de la façana de riu per tal de millorar la integració paisatgística. Es preservará també la xemeneia de la fàbrica.
Interior	Es permet la modificació; Es preservará, sempre que tècnicament sigui possible, l'estructura dels pilars de fosa, les jàsseres d'acer reblonades, les voltes catalanes que determina el conjunt de la fàbrica de pisos, així com la forma, característica i disposició de les encavallades originals que restin, així com els tancaments estructurals interiors que són necessaris per entendre la configuració portant de les dues tipologies que integren aquest bé.
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit ni les seves qualitats paisatgístiques que, amb la fàbrica Blanca, determinen una visió particular dins el recorregut al llarg de la façana de riu.

FÀBRICA VERMELLA

1022

Altres intervencions El conjunt format per la fàbrica Vermella i la fàbrica Blanca representa una imatge molt concreta i reconeguda en el paisatge industrial de les fàbriques del riu a Manresa. Per tant qualsevol intervenció que es realitzi en la panoràmica que agrupa les dues fàbriques respectarà la conca visual que permet la contemplació unitària dels dos béns així com les seves característiques particulars i identificadores que disposen.

Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	El nom de fàbrica Vermella se li ha donat en relació a l'altra fàbrica que hi ha situada al mateix lloc, la Blanca, pel color de les seves façanes. No se sap des de quan aquestes dues fàbriques s'anomenen així. En la documentació del segle XIX es coneixien com a fàbriques de Sant Pau, nom del paratge on estan situades. Entre 1852 i 1855 Jaume Miralles i Vidal comprà terrenys al paratge de les Obagues per edificar-hi dues fàbriques. Després d'aixecar la primera l'any 1859, coneguda com a Blanca, el fabricant Gaspar Pla li va comprar un terç dels terrenys i van convenir la construcció de la resclosa i el canal a mitges. El 1864 van convenir la construcció de la segona fàbrica, que s'acabà l'any 1866. Al llarg del temps s'hi ha fet diverses reformes, una de les quals va ser el 1927, en la què es va modificar o es va construir la torre del dipòsit –com consta a la llista de la porta. La primera societat que explotà la fàbrica fou Pla, Vives i Aguilera, que estava formada per membres de la família de Gaspar Pla. A primers de segle XX era explotada pel seu successor, Antoni Pons i Enrich i entre 1918 i 1923 per Ramon Cuitó, per encàrrec de Joan Jorba i Rius. Després va passar a Francesc Pons i Pla, fill d'Antoni Pons. Als anys 80 hi havia instal·lats dos tallers, un regit per Sala Ricard i l'altre per Florenci Masachs.
Inf. històrica	Els inicis de la fàbrica Vermella van estretament lligats als de la Blanca. Tant una com l'altra foren una iniciativa del comerciant manresà Jaume Miralles i Vidal, que després d'iniciar la compra de terrenys al paratge de les Obagues l'any 1852, s'associà amb fabricants per tal d'aixecar dues grans fàbriques. Finalment, la seva construcció va recaure en mans de fabricants que, de manera directa o indirecta, tenien una llarga tradició en la filatura cotonera manresana. La fàbrica Vermella fou explotada per societats dels mateixos propietaris. A partir de la seva creació, les dues fàbriques de Sant Pau van acollir alguna de les empreses cotoneres més grans de Manresa. Quan Jaume Miralles va obtenir el permís per utilitzar les aigües del Cardener, l'any 1855, arribà a un acord amb el fabricant Josep Pons i Enrich, que devia estar buscant un espai industrial apropiat, per tal d'aixecar un gran edifici fabril. Josep Pons, que actuava com a soci capitalista, es va comprometre a aportar 60.000 rals però després es va fer enrera. Finalment, Miralles va vendre una tercera part dels immobles i l'aigua al fabricant Gaspar Pla, sogre d'Antoni Pons i Enrich –germà de Josep–, i van convenir que la construcció del canal la pagarien a mitges. Pla, juntament amb el seu gendre, edificà la fàbrica que el 1866 estava acabada –en plena crisi de la «fam de cotó», causada per la Guerra de Secessió nord-americana, que va obligar a esperar un temps a posar-la en funcionament. Immediatament la llogaren a la societat Pla, Vives i Aguilera, de la qual formaven part i a la que Gaspar Pla ja havia llogat la fàbrica de la seva esposa Josefa Serrano, filla i hereva de Pablo Serrano, en el torrent de Sant Ignasi. El contracte establia el lloguer dels dos edificis per un termini de deu anys i al preu de 1.300 duros anuals. El 1876 produïa 2.400 kg de fil setmanals i ocupava uns 60 obrers. És possible que alguna quadra de la fàbrica estigués llogada a altres fabricants. A principis de segle XX encara trobem Antoni Pons i Enrich explotant la fàbrica Vermella. En els anys vint, estava en mans del seu successor, Francesc Pons i Pla. Als anys vuitanta ja no hi quedava rastre d'activitat tèxtil i les antigues naus fabrils passaren a ser ocupades per petits tallers, alguns d'ells es dedicats a la metal·lúrgia, com el taller de Sala Ricard i el de Florenci Masachs.
Bibliografia	- CAMPRUBÍ, Josep; Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1994. - CAMPRUBÍ, Josep, «Les principals noves empreses a partir dels anys vint», a M. Riu (dir.), Història de la ciutat de Manresa (1900-1950), volum 2, Caixa de Manresa, Manresa, 1991, p. 277-287. - GUMA, Ramon, Origen i evolució de les tipologies edificatòries i característiques constructives dels edificis de la indústria tèxtil a Catalunya (període 1818-1925), tesi doctoral inèdita presentada a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona, 1996 (2 vols.). - OLIVERAS, Josep, Desenvolupament industrial i evolució urbana a Manresa (1800-

FÀBRICA VERMELLA

I022

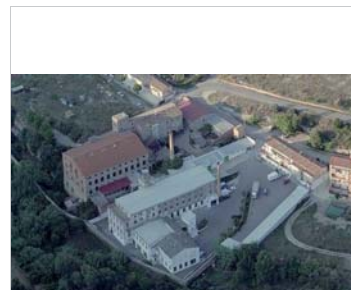
1870), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1985, 316 p.
- OLIVERAS, Josep, La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1986, 300 p.
- PERARNAU, Jaume, «Les màquines de vapor a la ciutat de Manresa en començar el segle XX», a S. Riera (cur.), El vapor i els «Vapors». Actes de les III Jornades d'Arqueologia industrial de Catalunya, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, Barcelona, 1996.
- SOLÀ PARERA, Àngels; Aigua, indústria i fabricants a Manresa (1759-1860), Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 2004.

Observacions Una particularitat d'aquesta fàbrica és que fou edificada amb la intenció de ser arrendada, juntament amb la Blanca. Aquest fet ressalta la importància del negoci immobiliari industrial a partir de mig segle XIX, quan els salts d'aigua propers a zones habitades començaven a ser escassos. De fet, aquestes fàbriques representen una etapa prèvia a les colònies industrials (majoritàriament de finals de segle) en què una part dels treballadors residien al costat o dins de la mateixa fàbrica, i els altres feien grans caminades des de Manresa o pobles del voltant per anar a treballar. La família dels fabricants Pons i Enrich foren, més endavant, els fundadors de l'ambiciosa colònia Pons de Puig-reig (Berguedà).

Data de redacció: 1/7/2010

FÀBRICA VERMELLA

I022

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica
Raquel Lacuesta

Fotografia històrica
Raquel Lacuesta

FÀBRICA DEL GUIX

1023

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

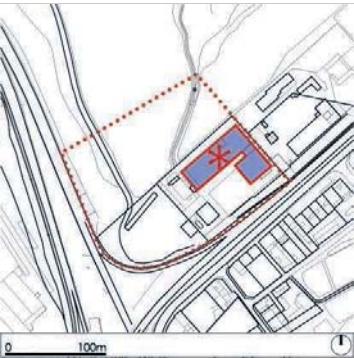
Àmbit zonal - Codi INE 081136

Adreça/es Situada al peu de la carretera C-16c de Manresa a Berga, als afores de la ciutat. Actualment, la fàbrica està entre la carretera i la rotonda nord de Manresa.

Coordenades UTM x = 404541 Identificació al plànol 3 Delimitació bé Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 4518205DG0241A0001EE

Illal/Pol. 45182 Parcel·la 05 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SU (Sòl urbà)
Qualificació 2. INDUSTRIAL; 2.2 Edificació aïllada

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BPU
Procedència Planejament derivat
Nº inventari -
Nº reg/cat -
Data -
Altres -

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial tradicional; XIX (1872)
Cronologia Rehabilitació integral (2008-2009)
Autoria La reforma actual la duu a terme l'arquitecte manresà Josep M. Esquius.
Context És de destacar que avui dia la fàbrica encara conserva el ramal de la Sèquia, el tram conegut com el del Guix, que s'utilitzava per produir energia hidràulica per a la fàbrica. El Guix és un barri desenvolupat a partir dels anys vint del segle XX, després que a la segona meitat del segle XIX es construís la fàbrica i es posés en marxa el sistema de regadiu amb aigua del ramal de la Sèquia. Abans, pràcticament només hi havia el mas del

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edificis
Categoria BPU
Nº catàleg -
Nivell prot. Parcial
Altres prot. -

FÀBRICA DEL GUIX

1023

Guix.

Es tracta d'un entorn allunyat del nucli urbà. Tot i que actualment hi ha una zona industrial molt important (el polígon dels Dolors). En el segle XIX la fàbrica estava aïllada en un context rural. Hi passa el ramal del Guix de la Sèquia de Manresa, per la qual cosa els camps de l'entorn són de regadiu. Al voltant de la fàbrica i de la colònia hi va créixer un petit nucli d'habitatges, i tot plegat conforma l'actual barri del Guix. Avui dia la fàbrica es troba al bell mig d'una cruïlla de vies importants de comunicació que accentua el seu caràcter de construcció aïllada.

Tipologia/Elements Es tracta d'un conjunt industrial complet situat a una certa distància del casc urbà en el moment de la seva creació per al qual es va demanar l'estatut de colònia industrial. Després de la darrera rehabilitació, està format per una fàbrica de pisos rectangular de planta i dues alçades, una nau pràcticament quadrada adossada a l'anterior per un cos d'edifici baix, els blocs d'habitatges i l'antiga escola. Hi ha un nou edifici de vidre de base quadrada orientat a 45° de l'eix de la fàbrica de pisos, que completa la imatge corporativa de Tous –combinació de modernitat i tradició-. La fàbrica primitiva està emplaçada en perpendicular a l'entrada del ramal de la Sèquia i està orientada de nord-est a sud-oest. Abans de les obres de remodelació, la fàbrica de pisos tenia 4 crugies d'amplada i 20 de llargada, de les quals les 9 del sector nord-est són de la fàbrica primitiva i les 11 del sud-oest corresponen a l'ampliació. La construcció s'havia fet en dues fases que són prou visibles en els materials i les solucions arquitectòniques utilitzades. Aquesta estructura ha desaparegut amb la remodelació. L'estructura vertical estava formada per columnes de ferro colat en la planta baixa i el primer pis i per pilars de maó en el segon. Les columnes tenien base per als embarrats –és diferent a les columnes originals i les de l'ampliació– i dues cartel·les. A la segona planta hi havia pilars de maons de secció circular amb base quadrada a la banda original i quadrats a l'ampliació. Les parets de càrrega són de paredat de pedra argilosa d'uns 80 cm de gruix.

L'estructura horitzontal era de jàsseres de fusta reforçades amb tornapunts d'acer, bigues de fusta i revoltos a la part antiga, i de voltes tibades de maó de pla amb tirants de platines –un a cada línia de pilars– a la zona ampliada.

La coberta es recolzava en cavalls simples que descansaven en els murs laterals i en els pilars. La solera era de corretges i llatges de fusta, l'acabat era de teula ceràmica corba i la cornisa era arrebossada.

L'edifici quadrat del sector nord-est tenia un enginyós sistema de jàsseres d'acer amb platines creuades i reblonades que sostenia el pis de les golfes i el pes de la coberta sense utilitzar cap columna. Els murs mantenien l'estructura de paredat. Amb la remodelació s'ha canviat aquesta estructura de jàsseres i la coberta.

El projecte de Josep M. Esquius ha substituït l'estructura original per una de formigó, resistent i adaptada als nous usos, que ajuda a mantenir la façana original. La coberta també és completament nova amb materials i aïllants actuals.

El parament de la façana, a la part massissa, és de paredat ordinari de pedra argilosa a la planta baixa i al primer pis. En el segon, la façana de la part antiga és del mateix material i la de l'ampliació era de maó vist. La remodelació actual ha optat per mantenir els sectors de façana de paredat vist i per revestir amb arrebossat pintat de color vermellós clar les parts de maó.

Les obertures són força grans amb brancals i arcs rebaixats de maó. La xemeneia, que havia estat un dels elements característics de la fàbrica, va ser escapçada o reduïda en l'època que era de Bertrand i Serra. Està situada a la cantonada oest i, amb la remodelació, recupera part del seu protagonisme.

Ús actual Seu central de l'empresa manresana de joieria Tous.
Ús original/altres Industrial, com a fàbrica de teixits de cotó (sembla que no hi va haver filats).

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo. Rehabilitada recentment
Façanes Bo

FÀBRICA DEL GUIX		1023
Cobertes	Bo	
Obertures	Bo	
Jardins/entorn	Bo	
Interior	Bo; S'ha rehabilitat recentment (2009)	
Entorn de protecció	En un futur proper l'entorn de la fàbrica serà encara més privilegiat, ja que es convertirà en l'extrem est del nou parc tecnològic que es planifica entre el parc de l'Agulla i el Guix.	
Situació de risc		

CATALOGACIÓ

Elements	Es protegeix la volumetria i les característiques tipològiques originals de les construccions catalogades a partir de la intervenció realitzada; la composició de les façanes; el ritme i disposició de les obertures originals. També es protegeixen la constitució dels paraments que conformen les façanes originals (paredat de pedra) i de les parts ampliades en obra de fàbrica. Resten també protegits altres elements estructurals i portants originals que puguin quedar en les parts intervingudes o no. Finalment, es protegeix la xemeneia com a element que, tot i escapat, segueix sent una fita de la fàbrica en el paisatge.
Entorn protecció	Situat en un entorn paisatgístic que cal preservar, d'acord amb la delimitació d'entorn que es determina i que persegueix el manteniment de la conca visual que incorpora el ramal de la Sèquia i la panoràmica del bé protegit. Aquest element forma part de la ruta «L'aigua de la Sèquia», que recorre la fàbrica del Guix, un tram de la Sèquia, els Dipòsits Nous, la fàbrica de les Puntetes, els Dipòsits Vells, el dipòsit de Sant Pau i el Pou de Glaç.
Raons d'incorporació al catàleg	Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg donada la seva importància històrica i artística. Es tracta d'un dels pocs exemples conservats de fàbrica que s'aixeca gràcies a l'aprofitament d'un salt d'aigua d'un ramal de la Sèquia. És dels pocs que es conserven dins el terme de Manresa i està protegit per l'Inventari de béns patrimonials. Per altra banda té un punt singular ja que estava catalogada com a colònia industrial, malgrat no tenir totes les infraestructures, si bé el seu caràcter aïllat i la construcció d'habitatges al seu entorn expliquen aquesta definició de colònia.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	Es permet la modificació mantenint la volumetria existent i la tipologia dels edificis catalogats (composició de la façana i disposició i forma de les cobertes) i de la xemeneia; Es preservarà el ritme i la proporció de les obertures
Façanes	No es permet la modificació en la composició de les façanes
Cobertes	No es permet la modificació en la forma de les cobertes
Obertures	Es preservarà la disposició, el ritme i la proporció de les obertures
Jardins / entorn	Manteniment o conservació de l'entorn catalogat amb la finalitat de preservar els valors arquitectònics del bé així com l'encaix amb el paisatge que l'envolta
Interior	Es permet la modificació
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit ni les seves qualitats paisatgístiques, vinculades estretament amb el ramal de la Sèquia que produïa, originàriament, la força motriu hidràulica de la fàbrica.
Altres intervencions	El conjunt de la fàbrica del Guix representa una imatge molt concreta i reconeguda en el paisatge industrial proper a la Sèquia. Per tant qualsevol intervenció que es realitzi en la conca visual que agrupa ambdós elements (fàbrica i ramal de la Sèquia), respectarà la contemplació unitària dels dos béns així com les seves característiques particulars i identificadores que disposen.

FÀBRICA DEL GUIX		1023
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa	

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	L'empresa Soler, Padró i Cia. Va començar a construir la fàbrica el 1872. A cavall dels segles XIX i XX es va fer una gran ampliació, tant en superfície com en alçada. A partir dels anys vint l'empresa Textiles Bertrand y Serra hi va fer nous edificis productius i va completar la colònia, amb més habitatges i serveis. Actualment, s'està acabant una gran remodelació que converteix la fàbrica en un edifici modern i funcional, adequat als usos d'oficines, magatzem, centre de recerca i magatzem d'expedició. La fàbrica fou aixecada per la societat Soler, Padró i Cia., que estava formada per tres socis: Francesc Soler Padró, Àngel Ferrer Graner –soci de la CAME i farmacèutic a la plaça Major– i Jaume Padró Altamiras, que l'any 1889 va vendre la seva part. Posteriorment, la indústria fou explotada per l'empresa E. Comellas Viladomiu, parent dels empresaris de tres colònies industrials del Berguedà –i després per la vídua amb la raó social Viuda de E. Comellas Viladomiu. Fins a mitja dècada dels vint fou de Jaume Carreras i aleshores fou comprada per Eusebi Bertrand i Serra que la tingué fins al 1965. Al final dels anys vuitanta va passar a Manufactures Especials del Plàstic SA que, el gener de 2005, la va vendre a l'empresa Tous.
Inf. històrica	El 18 d'octubre de 1871, Josep Florejachs, propietari del mas Guix i veí de Barcelona, va demanar a la Junta de la Sèquia el lloguer del salt d'aigua del Guix i li van concedir el desembre. El 25 de gener de 1872 el cedia a la societat Soler, Padró i Cia., que començà a aixecar la fàbrica aquell mateix any. Com s'ha dit, el 1889 Jaume Padró va vendre la seva part. D'aquesta època sabem que Jaume Padró pagava 12 rals anuals per cavall de potència que donava el salt, i que el del Guix a finals de segle XIX estava valorat en tan sols 19 cavalls de força malgrat ser un dels més importants de la Sèquia. Precisament d'aquesta poca força es queixava Jaume Padró, que en total pagava 57 pessetes anuals i segons es té constància escrita, es dirigí a la Junta de la Sèquia perquè el seu salt no donava la força estipulada, ni tampoc ho feia de manera constant. El 1880 declarava 2.000 fusos de filatura, 25 telers i 3 cardes i el 1890, potser després de l'ampliació, havia doblat la seva capacitat productiva amb 4.500 fusos i 43 telers. Després la indústria fou explotada per l'empresa J. E. Comellas Viladomiu, relacionats amb els propietaris de les colònies Guixaró i Viladomiu de Puig-reig, per la seva vidua i per Jaume Carreras. Des dels anys vint i fins a 1965 fou de Textiles Bertrand y Serra que als anys 60, en plena crisi del sector tèxtil, va concentrar la seva activitat a la fàbrica Nova, que estava modernitzada amb la tecnologia més avançada, i aconseguí superar aquesta crisi a costa de tancar altres fàbriques. La del Guix cessà la seva activitat l'any 1965, juntament amb dues fàbriques més del grup Bertrand i Serra, la Fabril Manresana SA (cal Serrano) i la fàbrica Blanca de Sant Pau. Tot i que la fàbrica sigui hidràulica, sorprèn el litigi per la manca d'energia que hi va haver entre els empresaris i els administradors de la Junta de la Sèquia, que se solucionà finalment amb la instal·lació d'una màquina de vapor. Es diu, tot i que no s'ha pogut contrastar, que Esteve Comellas va morir a la fàbrica treballant i que la seva vídua, propietària per herència de l'empresa, la va voler traslladar a un altre indret. Els penúltims propietaris, les Manufactures Especials del Plàstic de Santiago Morros, tenien una de les empreses que es van distingir per la introducció dels plàstics en la indústria manresana dels anys cinquanta. Abans d'anar al Guix, tenien una fàbrica molt a prop, a la pujada Roja –prop del Palau Firal–, amb les parets grogues i molt visible des d'aquesta via de sortida cap a Vic i Berga. Santiago Morros no va renunciar a la catalanitat en públic a les èpoques més dures, per la qual cosa el nom de l'empresa estava retolat en català en lletres ben visibles, un fet que li va costar una sanció i un advertiment després de la darrera visita de Franco a Manresa, quan un membre del consistori Soldevila es va adonar de l'«anormalitat» lingüística del rètol.
Bibliografia	- CAMPRUBÍ, Josep, Una revolució a Manresa. 100 anys de llum elèctrica 1894-1994, Llibreria Sobrerroca, Manresa, 1996. - FERRER, Llorenç (en premsa), «Retornant a la Sèquia. Els usos industrials de la Sèquia de Manresa a la segona meitat del segle XIX», comunicació inèdita presentada al Col·loqui Internacional «Irrigació, energia i abastament d'aigua: els canals a Europa a l'Edat Mitja», Équipe d'Histoire des Techniques de la Université de Paris-I (Panthéon-Sorbonne), Dept. de Ciències de l'Antiguitat i de l'Edat Mitjana de la UAB i Parc de la Sèquia de Manresa, Manresa, novembre de 2004. - FERRER, Llorenç; PIÑERO, Jordi; SERRA, Rosa, El Llobregat, nervi de Catalunya, Angle Editorial, Centre d'Estudis del Bages i Àmbit de Recerques del Berguedà, Manresa i

FÀBRICA DEL GUIX

I023

Berga, 1997, 164 p.

- GUMA, Ramon, Origen i evolució de les tipologies edificatòries i característiques constructives dels edificis de la indústria tèxtil a Catalunya (període 1818-1925), tesi doctoral inèdita presentada a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona, 1996 (2 vols.).
- MESTRES, Francesc, «La fàbrica del Guix», a Autors Diversos, Manresa: la transformació de la ciutat, ed. Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, Demarcació de Barcelona, Delegació del Bages – Berguedà i Ajuntament de Manresa, Manresa, 2007, p.50-51.
- OLIVERAS, Josep, La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1986, 300 p.
- PERARNAU, Jaume, «Les màquines de vapor a la ciutat de Manresa en començar el segle XX», a S. Riera (cur.), El vapor i els «Vapors». Actes de les III Jornades d'Arqueologia industrial de Catalunya, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, Barcelona, 1996.

* Agraïm les informacions facilitades pels antics propietaris de la fàbrica, Santiago Morros i Josep Morros, de Manufactures Especials del Plàstic, així com la visita in situ tot just abans de començar la darrera rehabilitació de la fàbrica.

Observacions

Data de redacció: 1/7/2010

FÀBRICA DEL GUIX

I023

Vista aèria
Bing Maps

EDIFICI PERRAMON 1024

Altres denominacions PERRAMON I BADIA, SA

LOCALITZACIÓ

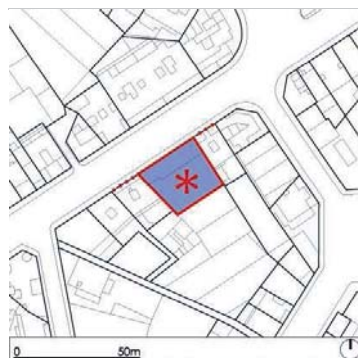
Àmbit zonal 4. Carretera de Vic i Carretera de Cardona/5. Plaça de Catalunya, Codis INE 081136
rodalies del Passeig i part nova del Remei

Adreça/es Carretera de Vic nº 90-92

Coordenades UTM x = 402844 Identificació al plànol 6 Delimitació bé —
y = 4620514 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 2805017DG0220A0001XQ

Il·la/Pol. 28050 Parcel·la 17 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa + Pla Especial PES 06/01
Classificació SU (Sòl urbà)
Qualificació 1. RESIDENCIAL; 1.3 Eixample

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BPU
Procedència Planejament derivat
Nº inventari -
Nº reg/cat -
Data -
Altres -

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Racionalisme de postguerra; XX (1966)
Cronologia -
Autoria Manuel Ribera Firmat
Context L'edifici està situat en plena trama urbana, en una zona de la carretera de Vic molt cèntrica, propera a la plaça de la Bonavista, que els anys vint era un eixample més industrial que no d'habitatges, proper a les fàbriques de cal Carreres (al passeig), la fàbrica Nova o la fàbrica d'alcohol de cal Cura.

Tipologia/Elements Perramon i Badia és una fàbrica de cintes de seda especialitzada en el teixit d'etiquetes i

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edificis
Categoria BPU
Nº catàleg -
Nivell prot. Parcial
Altres prot. -

EDIFICI PERRAMON 1024

en una àmplia gamma de cintes per a la merceria, la decoració i la confecció. La part de la fàbrica que té més valor patrimonial és la nau annexa a l'edifici d'habitatges de la carretera de Vic, 99, que és un dels primers que es va construir a la zona de la Bonavista i que ja tenia els baixos pensats per a activitats industrials, tant per l'alçada com per la il·luminació. La nau annexa manté la mateixa alçada i es va convertir en una instal·lació exemplar, tant des del punt de vista tècnic i funcional com des de l'estètic, amb un disseny pràctic típic del Funcionalisme dels anys 30 que es conserva avui en part sense que hagi perdut vigència. En aquest sentit cal destacar que Francisco Badia estava relacionat amb el món artístic de Barcelona i amb arquitectes com Cèsar Martinell, al que havia encarregat algun projecte particular. El vestíbul, les oficines i els magatzems de fil i de producte acabat es van encabir entre els baixos de l'edifici antic i el primer tram de la nova nau. Eren una bella obra d'artesanía feta amb fustes nobles amb un estil noucentista. Les oficines estan instal·lades en un altell a mitja alçada fet amb estructura de fusta.

L'ampliació de la fàbrica iniciada el 1932 és una nau diàfana, sense columnes, i es sustenta sobre pilars amagats a les parets laterals, en les que hi ha finestres just a sota del sostre. L'estructura de bigues de la coberta s'intueix en el sistema de claraboies que permet una il·luminació zenital dels espais de treball. Aquesta fàbrica fou pensada per funcionar amb electricitat i no té cap accés privilegiat a un curs d'aigua ni màquina de vapor. No obstant això, entre 1939 i 1955 –l'època de les restriccions elèctriques– hi funcionà un motor de gasogen per combustió de fusta i el 1954 s'hi instal·là un motor de vaixell per produir electricitat amb un generador. La façana de l'immoble és anterior a la instal·lació de l'empresa i està resolta amb un estil historicista típic de l'època. No obstant això, la porta d'accés des del carrer i la gran vidriera que correspon a les oficines mostren un estil funcional que contrasta amb la resta de la façana. La vidriera, a més, està partida en horitzontal a l'alçada de l'altell de les oficines.

En el moment de la construcció, la nau annexa era visible des del passeig de Pere III, ja que entre el solar i la calçada hi havia un camp d'esports. La façana, avui dia pràcticament amagada, es va resoldre sense elements decoratius, només amb l'alineació de finestres rectangulars situada a poca distància de la coberta. Entre aquests dos elements hi havia pintat el nom de l'empresa.

Ús actual Es manté en activitat com a fàbrica de cintes (entre 1923 i 1926 hi va haver un taller de carrosseries)

Ús original/altres Fàbrica de cintes de seda.

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo
Façanes Bo
Cobertes Bo
Obertures Bo. Tot i que han estat alterades les obertures de la planta baixa i planta primera.
Jardins/entorn Correcte
Interior Bo
Situació de risc -

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix el volum general de l'edifici, respectant la possible ampliació d'acord amb el Pla Especial vigent que ho regula. Els elements formals que resten protegits són: l'estructura tipològica original en totes les plantes, realitzada en formigó armat; la composició de les dues façanes originals (carretera de Vic i pati interior) i el manteniment de les fusteries en el seu estil propi, revertint les parts alterades; les característiques en el tractament dels revestiments de les façanes (carrer i interior), per tal de preservar els valors formals d'aquesta arquitectura racionalista que singularitza la pròpia construcció.
Entorn protecció Les façanes de les dues construccions que formen mitgera amb el bé protegit, formen part de l'entorn declarat de l'immoble i, per tant, qualsevol intervenció serà respectuosa amb

EDIFICI PERRAMON 1024

Raons d'incorporació al catàleg	les característiques d'aquest edifici protegit. Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg donada la seva importància històrica i artística. Els espais ressenyats són molt interessants perquè mostren un estil d'arquitectura funcional (racionalista) amb una estètica peculiar en les construccions entre mitgeres a la ciutat. El sistema d'il·luminació zenital i els elements decoratius interiors tenen un alt valor patrimonial que justifiquen la seva catalogació.
---------------------------------	--

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	No es permet la modificació del pla de façana definit per l'edifici original; El Pla Especial vigent estableix la regulació volumètrica. En l'aspecte patrimonial es preserven els valors tipològics, composatius i estilístics d'aquest edifici; el tractament general de la façana i de les seves obertures originals i les fusteries que la configuren, així com els revestiments diferenciats de la mateixa i les proporcions entre el massís i el buit. Es respectarà la marquesina superior com a tret característic de l'edifici i del període on s'inscriu la seva construcció.
Façanes	No es permet la modificació, excepte per l'adequació de les parts alterades o deteriorades
Cobertes	No es permet la modificació excepte per l'adaptació a la nova volumetria que determina el Pla Especial en vigor
Obertures	No es permet la modificació, excepte les que s'han modificat (plantes baixa i primera) que hauran de ser revertides cap al model original per tal de recuperar la unitat compositiva de la façana
Jardins / entorn	Manteniment o conservació
Interior	Es permet la modificació; Es protegeix especialment l'estructura portant de l'edifici, realitzada en formigó armat, així com els valors espacials que configura aquesta tipologia singular i que determina unes proporcions en planta i en secció que no podran s'han de preservar.
Entorn de protecció	No es permet cap intervenció, en les dues façanes contigües, que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit i el seu encaix en aquest vial singular com és la carretera de Vic.
Altres intervencions	Regulació a partir del Pla Especial vigent sobre l'immoble.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	Perramon i Badia es va fundar el setembre de 1926 i es va instal·lar als baixos de l'immoble d'habitatges de la carretera de Vic núm. 99, construït el 1923. El creixement de l'empresa va fer que entre 1932 i 1934 es construís una nau annexa per a 90 telers i que es reformés el vestíbul i les oficines, que són les instal·lacions que tenen més valor patrimonial. Després, la fàbrica ha tingut altres ampliacions entre les que cal destacar els espais soterranis de l'immoble del davant de la carretera de Vic (el núm. 90), que el 1964 es van ajuntar a la fàbrica primitiva per mitjà d'un túnel de comunicació (un dels tres que hi ha a Manresa).
Inf. històrica	Perramon i Badia és una societat formada el setembre de 1926 entre els empresaris Maurici Perramon Casasayas i els germans Francisco i Josep Badia Serra. El primer ja tenia una fàbrica modesta de cintes de seda a Manresa i els segons una potent botiga de moda d'alta costura a la gran via de les Corts Catalanes a Barcelona, així com una fàbrica de confecció de barrets. Al principi dels anys trenta va tenir un fort creixement que la va impulsar a construir la nau annexa en els terrenys posteriors a l'edifici, que ja tenia lligats. Després de la Guerra Civil, es va convertir en un de les empreses cintaires més important de la ciutat, sota la gerència de Maurici Perramon Casasayas, que va intervenir en moltes

EDIFICI PERRAMON 1024

Bibliografia	institucions ciutadanes com la Cambra Oficial d'Indústria i Comerç, Ràdio Manresa... I va fundar altres empreses importants com AUSA. Va créixer amb la introducció de nous productes, entre els que destaca les cintes de jacquard, especialment destinades a la confecció d'etiquetes. En els moments de màxim creixement, els anys seixanta, va arribar pràcticament als 300 treballadors. Després ha patit algunes crisis, especialment a la dècada de 1980, però se n'ha sortit amb reestructuracions, incorporació de noves tecnologies i amb la fabricació de productes d'alt valor afegit que suporten la competència del tèxtil en l'etapa de globalització. - CAMPRUBÍ, Josep; "La indústria cintera a Manresa (segles XV al XX)", a L'activitat industrial a la Catalunya interior. De l'antiguitat als nostres dies. Miscel·lània d'Estudis Bagecs (núm. 6), Ed. Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 1990. - CAMPRUBÍ, Josep; "Les principals noves empreses a partir dels anys vint", a M. Riu (dir.), Història de la ciutat de Manresa (1900-1950), volum 2, Caixa de Manresa, Manresa, 1991. - PERRAMON CASASAYAS, Mauricio; Mi vida hasta los cuarenta y cinco años, ed. de l'autor, Manresa, 1967. - VIROS, Lluís; Perramon & Badia, una aventura empresarial de 75 anys, Perramon i Badia SA, Manresa, 2001. * Agraïm les informacions donades per un dels darrers gerents de la fàbrica, Ignasi Perramon i Font.
Observacions	Perramon i Badia ha estat la gran innovadora de la cinteria manresana i ha introduït nous tipus de cintes i de tecnologies. Des de la seva fundació va optar per una especialitat tècnica complexa i amb poca competència (abans de la dictadura de Primo de Rivera les cintes de seda de luxe s'importaven majoritàriament de França). Als anys trenta, va ser una empresa clau en la millora del benestar dels treballadors. Algunes innovacions com la il·luminació zenital i la calefacció central augmentaven la comoditat dels obrers i permetien millorar alhora les feines del tissatge. Després de la Guerra Civil va introduir el teixit de cintes amb sistema jacquard, per a la qual cosa va modernitzar diferents mecanismes dels telers. A la dècada dels seixanta fou la introductora dels telers d'agulles, a l'avantguarda tecnològica mundial en aquell moment. Els anys vuitanta també va ser pionera en l'aplicació de la informàtica al disseny de les cintes de jacquard. Maurici Perramon també va ser un gran renovador de la gerència empresarial i va contribuir a la millora de tot el sector a la ciutat, aportant noves tecnologies a les altres empreses i noves oportunitats de negoci a les indústries auxiliars.
Data de redacció:	1/7/2010

EDIFICI PERRAMON

1024

Vista aèria
Bing Maps

Façana posterior

Interior de l'edifici

Interior de l'edifici

EDIFICI TALLER

I025

Altres denominacions

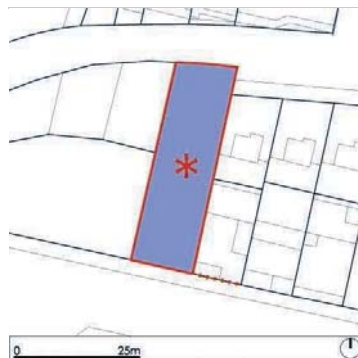
LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal 4. Carretera de Vic i Carretera de Cardona Codi INE 081136
 Adreça/es Carretera de Cardona n° 78

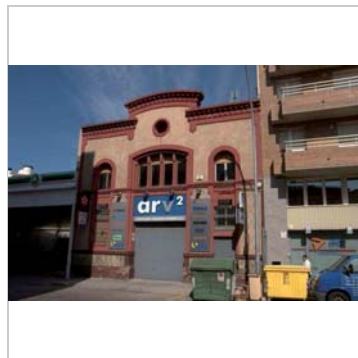
Coordenades UTM x = 401732 Identificació al plànol 6 Delimitació bé —
 y = 4620287 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 1703015DG0210A0001SB

Il·la/Pol. 17030 Parcel·la 15 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa +
 Modificació puntual Carreteres i
 Murallles (PGM05/09)

Classificació SU (Sòl urbà)

Qualificació 1. RESIDENCIAL; 1.3 Eixample

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria BPU
 Procedència Planejament derivat
 N° inventari -
 N° reg/cat -
 Data 11/20/06
 Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial academicista
 Cronologia
 Autoria
 Context

La carretera de Cardona a l'igual que la carretera de Vic, representen les dues vies de sortida més remarcables de la ciutat. No és estrany, doncs, que el teixit edificatori que s'emplaça al llarg de les mateixes, ve determinat per una successió intercalada de tipologies, residencials i industrials de magatzems.

Tipologia/Elements Es tracta d'una nau industrial de planta rectangular allargada amb façana pel costat estret

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
 Classificació Edificis
 Categoria BPU
 N° catàleg -
 Nivell prot. Parcial
 Altres prot.

EDIFICI TALLER

I025

que dona a la carretera de Cardona. És una façana molt senzilla composta a partir d'un eix central vertical de simetria en el que hi ha una gran obertura en planta baixa i una altra, partida en quatre, a la planta primera; rematat per un òcul a sobre. A banda i banda queden unes obertures més petites rematades superiorment per un arc de mig punt. Els emmarcaments de les obertures i els altres elements decoratius (impostes, cornises...) són d'obra de fàbrica vista mentre que la resta està arrebossada, exceptuant el sòcol que és d'aplatat de pedra.

Ús actual Local comercial/magatzem

Ús original/altres Magatzem industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo
 Façanes Bo
 Cobertes Bo
 Obertures Bo
 Jardins/entorn Bo
 Interior Dolent

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la façana principal i els seus elements compositius (acabats; mida, ritme i proporció de les obertures; baranes, emmarcaments de les obertures i línies de cornisa i de remat treballades a base de maó masís). Tos ells són elements rellevants que determinen els valors essencials d'aquesta construcció.

Entorn protecció El propi front edificatori de la Carretera de Cardona, disposa d'un àmbit de protecció específica per tal de no malmetre els valors paisatgístics i d'equilibri entre el conjunt de construccions edificades al llarg dels anys.

Raons Queda justificada la incorporació del bé en el catàleg donada la seva importància històrica i artística.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació i ampliació, d'acord amb el PGM

Exterior Cal adequació amb respecte pels elements protegits de la façana existent

Façanes No es permet la modificació de la façana existent, llevat de les actuacions derivades de les normatives sectorials que siguin d'aplicació (accessibilitat, incendis, ...)

Obertures Manteniment de la composició dels forats originals i dels emmarcaments que les delimiten

Interior Es permetrà modificar per adequar als nous usos

Entorn de protecció No es permet cap intervenció que desfiguri o malmeti la imatge del bé protegit.

Altres intervencions L'ordenació volumètrica podrà resoldre l'ampliació del bé catalogat. Qualsevol intervenció queda regulada per la "Modificació puntual de la normativa del Pla General de Manresa per establir les bases d'integració de les façanes de les carreteres de Cardona i de Vic i les Murallles de Sant Francesc, Sant Domènec i del Carme".

Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

Data de redacció: 1/7/2010

EDIFICI TALLER

I025

Vista aèria
Bing Maps

XEMENEIA DE LA FÀBRICA RAJADELL FABRIL

1026

Altres denominacions Antiga fàbrica de la riera de Rajadell

LOCALITZACIÓ

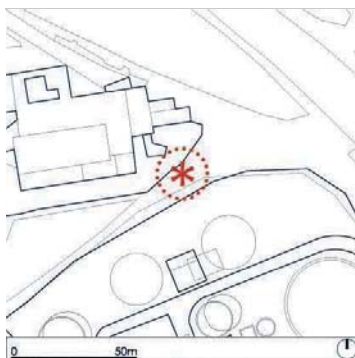
Àmbit zonal 11. Ambients, conjunts o elements protegits en Sòl No Urbanitzable Codi INE 081136 (SNU)

Adreça/es Carretera de Manresa a Olesa n° s/n
Marge dret del Cardener / Riera de Rajadell

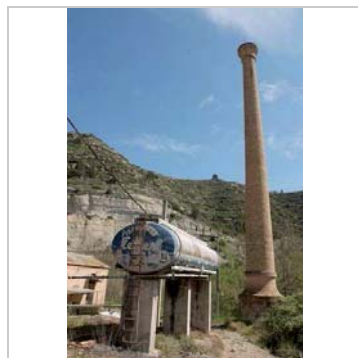
Coordenades UTM x = 403687 Identificació al plànol 9 Delimitació bé
y = 4618104 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 001942400DG01G0001YE

Illa/Pol. - Parcel·la - Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SISTEMES
Qualificació D. ESPAIS LLIURES; D.4 Parc del Cardener

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
N° inventari
N° reg/cat
Data
Altres

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Element arquitectònic
Categoria BPU
N° catàleg
Nivell prot. Integral
Altres prot.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Construcció industrial tradicional; Època contemporània. Segle XX
Cronologia 1902
Autoria Desconeguda
Context És a tocar de la depuradora d'Aigües de Manresa i, després de la desaparició de la fàbrica original, forma part d'un conjunt d'habitatge rural. La fàbrica era de poca entitat arquitectònica.
Tipologia/Elements Xemenieia de la màquina de vapor d'una antiga fàbrica tèxtil. Fàbrica de maó arrodonit. Fa uns 40 m d'alçada i manté intacte el coronament original. Té una estructura de columna

XEMENEIA DE LA FÀBRICA RAJADELL FABRIL

1026

clàssica, amb base circular, fust i coronament gran, a l'estil d'un capitell, que es manté en el seu lloc
Ús actual En desús
Ús original/altres Sortida de fums d'una fàbrica tèxtil

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Regular
Façanes La paret de la xemeneia s'està esquarterant en alguns punts
Jardins/entorn rústic, descuidat
Interior Regular
Entorn de protecció A l'estar al costat de la moderna depuradora, es podria consolidar i formar part del seu entorn
Situació de risc Altres riscos: possible caiguda per falta d'ús i de consolidació

CATALOGACIÓ

Elements Protecció integral de la xemeneia i dels elements que la mantenen. És necessari conservar el seu coronament i consolidar-la per evitar-ne la caiguda.
Entorn protecció El manteniment d'elements fabrils en un entorn rústic com aquest, explica l'origen hidràulic de la indústria. A mesura que s'urbanitzi la zona caldrà dignificar el seu entorn.
Raons d'incorporació al catàleg És de les poques xemeneies que es conserven a la ciutat i es manté sencera, amb el coronament intacte.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació o reforma, d'acord amb el PGM
Exterior No es permet la modificació
Façanes Manteniment i consolidació de l'estructura i dels elements decoratius
Jardins / entorn Millora i endreça
Entorn de protecció Evitar la construcció d'elements que desvirtuin el valor paisatgístic de la xemeneia
Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

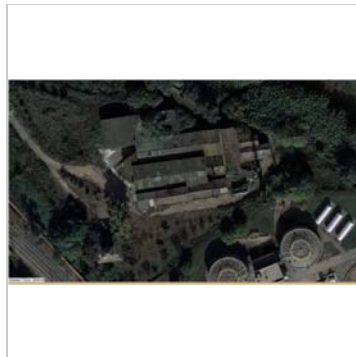
Inf. històrica La fàbrica és de 1845 i la xemeneia de 1902. Sembla que la factura de l'edificació era de poca qualitat i per això s'ha mantingut la xemeneia però no la resta de la fàbrica.
Bibliografia - SOLÀ, À. Aigua, indústria i fabricants a Manresa (1759-1860), Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 2004. / PERARNAU, J. " Les màquines de vapor a la ciutat de Manresa en començar el segle XX", a El vapor i els "vapors", actes de les III Jornades d'arqueologia Industrial de Catalunya, Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya, Barcelona, 1996.
Observacions
Data de redacció: 1/7/2010

XEMENEIA DE LA FÀBRICA RAJADELL FABRIL

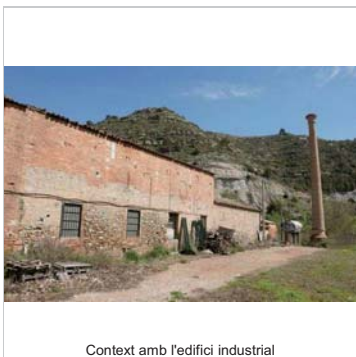
I026

Vista aèria
Bing Maps

Ortofoto
Bing Maps

Context amb l'edifici industrial

FÀBRICA DE LES PUNTES

1027

Altres denominacions Fàbrica dels Ullals de la Ciutat o cal Sanmartí (populars)

LOCALITZACIÓ

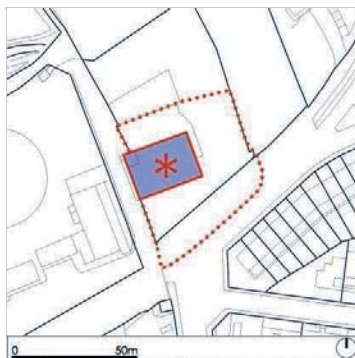
Àmbit zonal 7. El Poble Nou i part de la Carretera de Santpedor Codi INE 081136

Adreça/es Carrer de Pere Vilella n° s/n
La Concòrdia

Coordenades UTM x = 402850 Identificació al plànol 2 Delimitació bé —
y = 4621652 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 000866700DG02A0001MS

Il·la/Pol. 25159 Parcel·la 667 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SISTEMES
Qualificació C. INFRAESTRUCTURES DE SERVEIS; C.1 Serveis tècnics

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
N° inventari
N° reg/cat
Data
Altres

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edificis
Categoria BPU
N° catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Fàbrica de pisos; Època contemporània. Segle XIX
Cronologia 1875
Autoria desconeguda
Context Forma part del complex de potabilització d'aigua d'Aigües de Manresa. És davant de l'edifici de la potabilitzadora i a tocar dels Dipòsits Nous.
Tipologia/Elements Fàbrica de pisos rectangular de 19x26 m. Té planta baixa i un pis d'alçades similars amb cinc naus, i unes golfes amb el sostre més baix, sense naus, amb coberta a dues aigües. A la cantonada oest hi ha una torre que sobresurt de la teulada, d'uns 5x5 m, concebuda per a dipòsit d'aigua.

FÀBRICA DE LES PUNTES

1027

Ús actual Taller de manteniment, oficina tècnica i laboratori

Ús original/altres Fàbrica de teixits, magatzem i taller mecànic

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo
Façanes Restaurades i consolidades. Han perdut l'arrebossat original
Cobertes Restaurades i en bon estat
Obertures Es mantenen els marcs de ciment preformat instal·lats a mig s. XX
Jardins/entorn Urbanització i enjardinament mantingut per Aigües de Manresa
Interior Bo; La propietat manté en bon estat i repara les bigues de fusta
Entorn de protecció Entorn urbanitzat d'ús privat que es preveu que s'obri al trànsit en una futura unificació del carrer de la Concòrdia

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Protecció de les façanes, de l'estructura i dels nivells dels forjats, així com dels seus elements constitutius propis i identificadors: tractament de l'arrebossat, si es fa, amb les característiques originals i les línies de cornisa. Cal mantenir la llinda de la porta d'accés i les aliniacions i el ritme de les obertures.
Entorn protecció Vetllar perquè l'enjardinament resultant de la nova urbanització del carrer de la Concòrdia respecti la visualització de la façana lateral com en l'actualitat.
Raons d'incorporació al catàleg És un dels únics exemplars d'empeus i de qualitat de les fàbriques hidràuliques accionades per un ramal de la Sèquia de Manresa. Té una estètica molt definida pel ritme de les obertures. Un cop perdut l'arrebossat, permet observar l'ús de la pedra argilosa de la zona, que li dona un característic color vermell.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior Es permet la modificació
Façanes Conservació i manteniment en els tractaments originals. Es pot recuperar l'arrebossat.
Cobertes Conservació manteniment en els tractaments originals
Obertures Conservació i manteniment del ritme. Es permet l'adequació dels tancaments
Jardins / entorn Conservació i millora quan s'urbanitzi
Interior Es permet la modificació respectant al màxim l'estructura original
Entorn de protecció Adequació de la nova urbanització al voltant perquè no en malmeti la visió de les façanes
Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària Estructura vertical formada pels murs externs i per columnes de fosa — quatre alineacions de quatre columnes. Els murs de càrrega són de paredat reforçat amb carreus ben tallats a les cantonades i presenta grans obertures simètriques per sobre de les quals hi ha falsos arcs de maons. A la façana sud es veu el cargol extern de set tirants de ferro. Les columnes són de la marca «Comas» i tenen un capitell amb dues cartel·les i base per a la subjecció d'embarrats. Els pilars de les golfes són de maó. A la part nord de la façana oest, just a sota de la torre, hi ha la porta principal, que dona al mòdul de circulació

FÀBRICA DE LES PUNTES

1027

vertical que relaciona tots els pisos.

L'estructura horitzontal està feta amb una armadura de fusta en les separacions entre pisos, les bigues més grans van entre les columnes i els murs i les més petites estan col·locades en paral·lel entre les grans per formar el pis amb revoltos. A les golfes, els pilars subjecten directament els cavalls fets amb grans troncs de fusta.

La coberta ha estat refeta a sobre d'aquests cavalls en la rehabilitació dels anys noranta, amb maons actuals i teula ceràmica tradicional

Inf. històrica

Els motius de l'emplaçament de la fàbrica de puntes de París (claus) es troben en l'aprofitament d'un antic salt de Sèquia utilitzat per accionar un molí fariner. Cap a 1861, l'ebenisa vilanoví Fèlix Ardiz va posar en marxa una modesta fàbrica de puntes. El 1863, ell mateix va demanar permís a l'Ajuntament per a la construcció de l'actual edifici destinat a fàbrica de teixits. El 1880 fou adquirida per Pere Lleonart, que hi feia funcionar telers mecànics, com més tard el fabricant Climent Asols. Va estar en funcionament fins a la segona meitat del segle XX. Després d'un període d'abandonament relatiu, s'ha restaurat per albergar activitats d'Aigües de Manresa.

Bibliografia

- SERRA, E.; VIRÓS, L.; JUÁREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.
- FERRER, L., «Retornant a la Sèquia. Els usos industrials de la Sèquia de Manresa a la segona meitat del segle XIX», a Col·loqui Internacional «Irrigació, energia i abastament d'aigua: els canals a Europa a l'Edat Mitja», Parc de la Sèquia de Manresa, Manresa, 2009.
- OLIVERAS, Josep (1985), Desenvolupament industrial i evolució urbana a Manresa (1800-1870), Ed. Caixa de Manresa, Manresa.
- OLIVERAS, Josep (1986), La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa. / PERARNAU, J., Patrimoni industrial i comercial del Bages, fitxes col·leccionables de Regió 7, Manresa, 2006.

Observacions

Edifici d'Aigües de Manresa

Data de redacció: 1/7/2010

FÀBRICA DE LES PUNTES

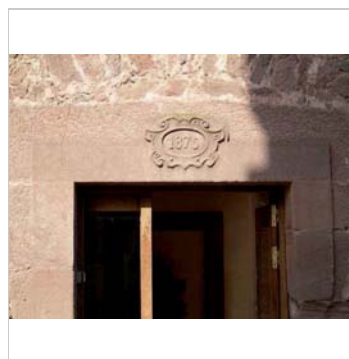
1027

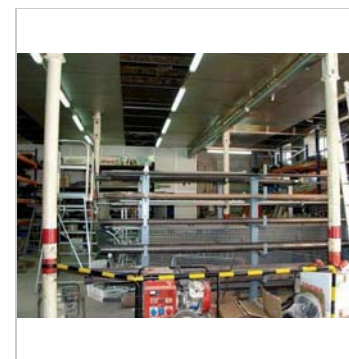
Vista aèria
Bing Maps

Fotografia del bé

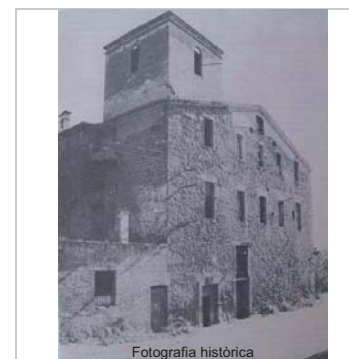
Porta amb l'any de construcció

Estructura de pilars de fosa

Estructura horitzontal de bigues de fusta

Fotografia històrica

ESTACIÓ TRANSFORMADORA DELS DOLORS

1028

Altres denominacions

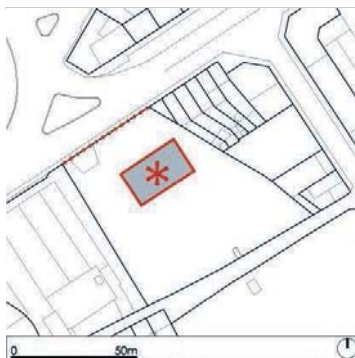
LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal	4. Carretera de Vic i Carretera de Cardona	Codi INE	081136
Adreça/es	Carretera de Vic Plaça de Prat de la Riba	nº	200-202 s/n
Coordenades UTM	x = 403504 y = 4620998	Identificació al plànol	6
		Grafisme categoria	*
		Delimitació bé	—
		Entorn protecció	•••••

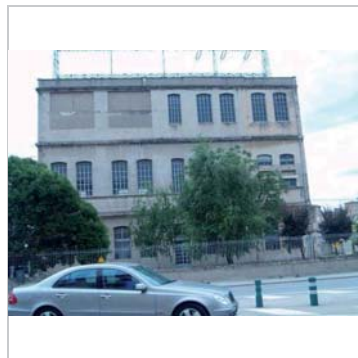
DADES CADASTRALS

Referència cadastral 3510516DG0231A0001AX

Il·la/Pol. 35105 Parcel·la 16 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa
Classificació	SISTEMES
Qualificació	C. INFRAESTRUCTURES DE SERVEIS; C.1 Serveis tècnics

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
Nº inventari
Nº reg/cat
Data
Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Edificis
Categoria	BPU
Nº catàleg	
Nivell prot.	Documental
Altres prot.	

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Moviment Modern / Ús del formigó; Època contemporània. Segle XX
Cronologia	1912
Autoria	(empresa constructora) Miró i Trepal de Barcelona (Construcciones y Pavimentos)
Context	Situada a l'extrem de la Ctra. de Vic, en la confluència de la via d'entrada més important de la ciutat. La carretera de Vic era una àrea de creixement del final del segle XIX amb implantació industrial. Al costat del transformador encara hi ha l'antiga fàbrica tèxtil dels Dolors i tot l'entramat de les vies del tren dels fcc Catalans. La zona està pendent d'una transformació que inclou la transformació parcial en àrea residencial i la unificació del polígon industrial dels Dolors, que també s'ha convertit en

ESTACIÓ TRANSFORMADORA DELS DOLORS

1028

Tipologia/Elements	una àrea comercial d'establiments de mitjana superfície. Edifici aïllat de PB+2 de forma prismàtica i coberta plana sobre la que hi ha una armadura de ferro per subjectar els cables que arriben a l'estació. Ocupa una superfície de 300 m2 i té una alçada de 19 m. la seva estructura és de formigó. Les quatre façanes presenten una forta simetria en la distribució de les obertures, tot i que estan adaptades a les seves funcions. Les finestres tenen arcs rebaixats i els tancaments estan fets amb la típica compartimentació de vidres petits i rectangulars.
Ús actual	Estació transformadora de fluid elèctric
Ús original/altres	Estació transformadora de fluid elèctric

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Bo
Façanes	Presenten desperfectes en l'arrebossat
Cobertes	Bo, tot i que no s'ha pogut comprovar
Obertures	bo
Jardins/entorn	Enjardinament poc cuidat al davant i la tanca està espatllada
Interior	Bo (no s'ha pogut visitar)
Entorn de protecció	Bo, però amb l'enjardinament descarat
Situació de risc	

CATALOGACIÓ

Elements	Protecció de tipus documental que obliga a un estudi patrimonial detallat de l'edifici així com de la seva antiga funció, contemplant, també, l'evolució i les transformacions sofertes fins el present.
Raons d'incorporació al catàleg	És un edifici singular a Manresa per les dimensions i l'austeritat del disseny. Les connexions amb les línies elèctriques i el fet que estigui tancat ressalten un caràcter distant amb la ciutat, però alhora desperta curiositat. En el context històric és un testimoni de l'electrificació de la ciutat, especialment del moment en què arriben les línies d'alta tensió amb l'energia produïda a la central tèrmica del Besós (a Sant Adrià del Besós) i de la Central hidroelèctrica de Cabdella (al Pallars Jussà). Més endavant, aquestes línies van marcar el desenvolupament urbanístic de la ciutat i, fins que no s'han retirat, no s'ha pogut desencallar els plans de determinades zones.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de reestructuració, deconstrucció o substitució, d'acord amb el PGM
Exterior	Es permet la modificació
Interior	Es permet la modificació
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	L'estètica de la façana és sorprenentment funcional si es té en compte la data de construcció (el Funcionalisme arriba a Catalunya els anys vint i trenta del segle XX). És llisa i està revestida d'arrebossat, amb unes franges horitzontals que remarquen la divisió de pisos. Les obertures estan fetes amb arcs rebaixats i, al contrari que en altres edificis del mateix període, els brancals i els arcs no estan destacats amb cap material.
---------------------------	---

ESTACIÓ TRANSFORMADORA DELS DOLORS

1028

Inf. històrica

Sembla un edifici dissenyat per no cridar gaire l'atenció, cosa que, d'altra banda, ja es produeix amb l'entramat de bastides i torres metàl·liques que conformen la resta de la instal·lació. D'altra banda, és una estètica similar a la d'alguns edificis de la mateixa companyia, com la central tèrmica de Sant Adrià de Besòs.

L'estació receptora i transformadora d'electricitat dels Dolors es construí per rebre l'electricitat produïda a Sant Adrià de Besòs en un primer moment, i després de Cabdella. La línia de Cabdella fou la primera gran línia de transport elèctric a llarga distància que arribava a Manresa i a Barcelona, des de les fonts de producció a Cabdella amb les turbines de les aigües d'Estany Gento, seguint Flamicell, a la Vall de la Conca, enfilant-se i perdent-se pels cims Comiols, creuant comarques de la Noguera, la Segarra i l'Anoia, per entrar a terres del Bages. Línia o línies (dues paral·leles) de 80.000 volts al principi i més endavant de 110.000, i que fins l'any 1991 travessaven pel bell mig de la ciutat, tot afectant vies principals com les Bases de Manresa, la Ctra. de Santpedor i altres vials importants, per convergir a l'estació transformadora dels Dolors. En els primers anys de producció, el cost del quilovolt hidroelèctric era de 0.00324 pessetes, per contra de 0,22 el produït pel vapor. L'any 1991 les polèmiques línies foren desviades del seu traçat primitiu i actualment envolta la ciutat, pels afores, cantó nord-est, per arribar a l'alta torre metàl·lica aixecada davant de l'edifici dels Dolors.

Vers els anys vint, la central dels Dolors, a Manresa, tenia una capacitat de transformació de 88.000 a 22.000 kVA. Des d'aquesta estació, des dels primers anys d'implantació, parteixen diverses línies de transport d'energia, entre elles una d'alta tensió (actualment 110.000 volts) que va de Manresa a Vic amb derivació a Sallent, a l'altura de la Colònia Jorba.

Bibliografia

- SERRA, E.; VIRÓS, L.; JUÁREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC.
- ALAYO, Joan Carles, «Els inicis del gas i de l'electricitat a Manresa», a Dovella. Revista cultural de la Catalunya central, núm. 69, Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 2000, p. 23-28.
- CAMPRUBÍ, Josep; Una revolució a Manresa. 100 anys de llum elèctrica 1894-1994, Llibreria Sobrerroca, Manresa, 1994

Observacions

L'Ajuntament estudia el canvi d'usos de la parcel·la en relació al soterrament de les línies d'alta tensió que hi arriben.

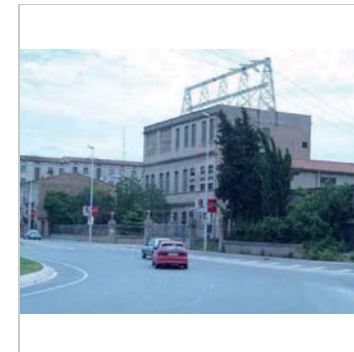
Data de redacció: 1/7/2010

ESTACIÓ TRANSFORMADORA DELS DOLORS

1028

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia de l'entorn

Ortofoto
Bing Maps

FÀBRICA CUITÓ

1029

Altres denominacions

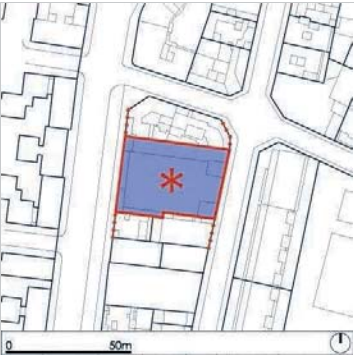
LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal	8. Residencial de postguerra desenvolupat fins l'any 1970		Codi INE	081136
Adreça/es	Carrer	de Fonollar	nº	10-14
	Carrer	de Francesc Moragas		11
Coordenades UTM	x =	401682	Identificació al plànol	6
	y =	4620178	Grafisme categoria	*
		Delimitació bé	—	
		Entorn protecció		

DADES CADASTRALS

Referència cadastral 1646002DG0214C

Il·la/Pol. 16460 Parcel·la 02 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa
Classificació	SU (Sòl urbà)
Qualificació	1. RESIDENCIAL; 1.3 Eixample

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
Nº inventari
Nº reg/cat
Data
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Noucentisme industrial; Època contemporània. Segle XX
Cronologia	1925
Autoria	
Context	Zona d'eixample urbanitzada en començar el segle XX (el nom d'alguns carrers, com Bruc o Dos de Maig fan referència al centenari de la Guerra Napoleònica, el 1808). S'hi van construir indústries (moltes encara es conserven), serveis i residències burgeses en els carrers principals. El aquest entorn hi destaquen edificis contemporanis com les farineres Albareda i la Florinda
Tipologia/Elements	Edifici industrial entre mitgeres en zona d'eixample de PB+2 i dos cossos en forma de torres als laterals de la façana del c Fonollar, de PB+3. Presenta trets característics de la

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Edificis
Categoria	BPU
Nº catàleg	
Nivell prot.	Parcial
Altres prot.	

FÀBRICA CUITÓ

1029

indústria tèxtil de primers de segle XX: grans finestres per a il·luminació natural, modulació de l'espai i funcionalitat. La façana té un ritme horitzontal marcat per l'alineació de les obertures i les impostes de la PB i de la P2 remarcades, quatre grans finestres per planta amb tancaments de vidres petits compartimentats, i un ritme vertical amb pilastres adossades de maó entre les finestres. El parament del mur és de maó arrebossat amb alguns elements ornamentals fets de maó, cosa que li confereix una estètica inequívocament industrial. Alguns tancaments són de fusta i la majoria són de ciment preformat. La façana es corona amb una cornisa amb quatre línies de maó. La façana del c Francesc Moragas és més senzilla en ornamentacions i no presenta els cossos laterals d'una planta més.

Ús actual	Comercial i tallers
Ús original/altres	Industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Regular
Façanes	Cal rehabilitació, l'arrebossat es desprèn
Cobertes	Semblen les originals
Interior	Dolent
Entorn de protecció	Correcte
Situació de risc	

CATALOGACIÓ

Elements	Es protegeixen les façanes anterior i posterior amb els seus elements constitutius propis i identificadors: la composició amb les obertures i el tipus de tancaments (en tot cas, han de mantenir la coherència), les línies de cornisa i els eixos verticals i horitzontals, així com la forma i la proporció de les obertures.
Raons d'incorporació al catàleg	La tipologia de l'edifici com a element configurador i característic de l'urbanisme original d'aquesta àrea, quan era un dels eixamples industrials de la ciutat, tot i que en aquest moment s'hagi convertit en un eixample residencial. El valor intrínsec de l'estètica industrial de l'edifici i l'adequació al seu entorn aconsellen conservar-lo.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIÓNS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació i ampliació, d'acord amb el PGM
Exterior	Es permet la modificació
Façanes	Rehabilitació o millora, adequació de la retolació comercial i eliminació del cablejat grapat.
Obertures	Rehabilitació o millora, però mantenint una coherència estètica entre ells i amb la resta de l'edifici
Interior	Es permet la modificació
Altres intervencions	L'ordenació volumètrica podrà resoldre l'ampliació del bé catalogat. Es pot adequar a nous usos, mantenint la coherència estètica. També es valoraran altres elements de l'estructura funcional, com poden ser l'escala edificatòria i la proporció de la construcció i el seu referent dins l'entorn on se situa.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

FÀBRICA CUITÓ

1029

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica

És una instal·lació del segle XX pensada per funcionar amb força elèctrica i, per això, està situada en la trama urbana i no depèn de cap curs d'aigua. Va estar en funcionament fins al final del franquisme, dedicada als teixits de cotó, amb mà d'obra majoritàriament femenina.

Observacions

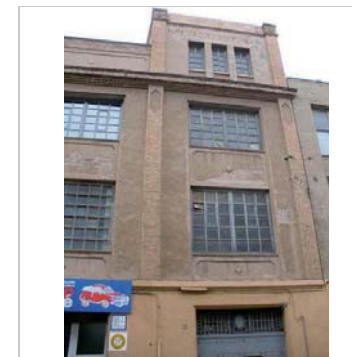
Data de redacció: 1/7/2010

FÀBRICA CUITÓ

1029

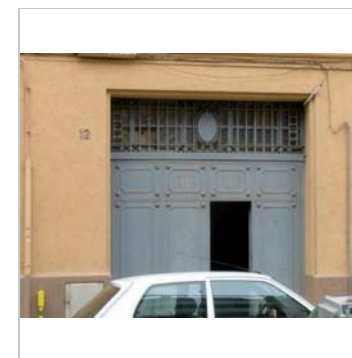
Vista aèria
Bing Maps

Detall de la façana

Façana posterior c. Moragas

Detall de la porta d'accés

FÀBRICA PIRELLI

1030

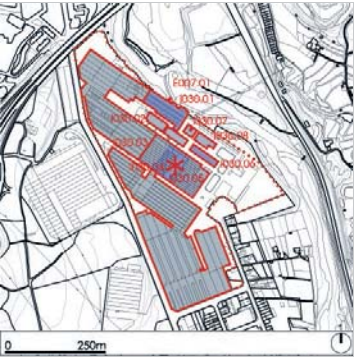
Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

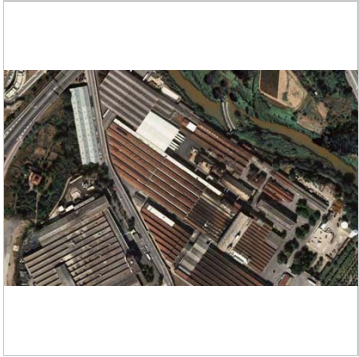
Àmbit zonal	8. Residencial de postguerra desenvolupat fins l'any 1970	Codi INE	081136
Adreça/es	Avinguda de la Pirelli Carrer de Sant Joan de Vilatorrada	nº	53 s/n
Coordenades UTM	x = 401190 y = 4621045	Identificació al plànol	5
	Grafisme categoria	Delimitació bé	—
		Entorn protecció	

DADES CADASTRALS Referència cadastral 1010001DG0211A0001SF

Il·la/Pol. 10100 Parcel·la 01 Titularitat Privada

Plànol de localització

Vista general del conjunt 2009

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa
Classificació	SU (Sòl urbà)
Qualificació	2. INDUSTRIAL; 2.2 Edificació aïllada

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
Nº inventari
Nº reg/cat
Data
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Naus industrials Shed / Racionalisme de postguerra (oficines); Des de final del segle XIX a mitjan segle XX
Cronologia	1888-1924-1959 (Banbury)-1975
Autoria	diversos arquitectes e ingenyers i alguns projectes, importats directament de la seu milanesa de l'empresa.
Context	Pirelli es troba en una plana aluvial formada pel Cardener que, fins al final del segle XIX era una gran horta de Manresa regada per mitjà d'una roda hidràulica (la roda del Calderer) i un sistema de canalets. Després de la instal·lació de Pirelli, s'ha format a l'est

FÀBRICA PIRELLI

1030

Tipologia/Elements

una zona industrial en la que hi destaca la fàbrica de Lemmerz (1968) i el polígon industrial del pont nou. Al sud, en canvi, s'ha mantingut una zona d'hortos amb habitatges de PB+1, algunes indústries mitjanes i locals comercials, tot construït al llarg del segle XX

Gran recinte industrial amb quatre grans grups de naus de planta baixa, separats per carrers interiors i 7 edificis per a diferents serveis com administració (noves oficines 1030.06), antigues oficines - centre mèdic (1030.07) o transformadors. Les naus s'han construït per etapes i les realitzades amb la tradicional coberta en dent de serra (Shed) mantenen una tipologia en comú amb planta baixa i una estructura molt lleugera especialment reflectida en les cobertes, amb columnes molt primes, que permeten grans espais diàfans amb l'alçada suficient per a magatzem o per a producció (1030.03 i 1030.05). Al mig d'aquestes dues apareix la gran nau del Banbury (1030.04): les qualitats arquitectòniques i espacials d'aquesta construcció, materialitzada l'any 1959, la fan assimilable a altres exemples emblemàtics de grans naus de producció resoltes a partir d'estructura metàl·lica i que han estat considerades com a models de l'arquitectura industrial desenvolupats a la darrera dècada del segle XIX i a principis del segle XX, com la reconeguda Turbinenfabrik de l'AEG (1908-09), obra de l'arquitecte Peter Behrens. A Catalunya no es disposen elements industrials d'aquestes dimensions i amb característiques similars, que hagin preservat les seves qualitats configuradores mantenint la flexibilitat de usos. Les naus anteriors als anys trenta (1030.01), reformades l'any 1924, presenten tres crugies, amb coberta a dues vessants i teula plana i amb façana al riu Cardener, just sobre la resclosa. Disposen encavallades metàl·liques i bigues de gelosia suportades per pilars de perfils compostos. Associat a una de les naus s'integra l'edifici de la Turbina (1030.01) que encara disposa de la turbina hidràulica alimentada pel canal derivat del Cardener. Les naus anteriors (1030.08), de doble crugia i de planta única presenten encavallades de fusta i coberta a dues vessants rematades per una coberta de teula plana. A la resta de naus, les més modernes, es pot observar com a característica general la coberta en forma de shed per aprofitar la llum natural, amb bigues lleugeres montades amb platina. D'entre els edificis complementaris destaquen els anteriors a l'arribada de Pirelli, de final del segle XIX ja descrits, més l'edifici de les antigues oficines - centre mèdic (1030.07) i l'edifici d'oficines (1030.06), d'estil racionalista de postguerra amb una clara influència de l'arquitectura de les seues administratives que es construeixen, en aquells anys a Itàlia, amb façana on s'intercalen els panys de finestres en horitzontal entre el maó vist que conforma la composició general; disposa de planta baixa i dos pisos, és de l'any 1959 i on destaca una característica marquesina que assenyala l'accés. D'entre els edificis industrials, destaquen per seva singularitat l'edificació en alçada (Banbury, 1030.04) -que ja s'ha comentat abans- on es produïa la barreja de la goma, amb tancament general de fibrociment muntat sobre pòrtics d'estructura metàl·lica. Un altre element singular de la fàbrica és la resclosa de final del segle XIX al Cardener (veure fitxa E007.01), que explica l'origen hidràulic de la primera instal·lació industrial que hi va haver.

Ús actual A finals del 2009 ha finalitzat la seva producció

Ús original/altres Fabricació de pneumàtics

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Bo
Façanes	En general bé, depenent de les diverses edificacions, quasi totes les construccions del conjunt es mantenen en ús
Cobertes	En general bé, depenent de les diverses edificacions, quasi totes les construccions del conjunt es mantenen en ús
Obertures	En general bé, depenent de les diverses edificacions, quasi totes les construccions del conjunt es mantenen en ús
Jardins/entorn	Bé, es manté com a part del recinte industrial
Interior	Bo; En general bé, depenent de les diverses edificacions, quasi totes les construccions del conjunt es mantenen en ús. Gran part de les instal·lacions s'estan reformant per

FÀBRICA PIRELLI

1030

utilitzar-se com a magatzem logístic

Entorn de protecció L'entorn dels edificis es manté amb una urbanització típica dels recintes industrials, amb carrers sense voravies especialment adequats al pas de les "carretilles" elevadores. Els espais enjardinats estan ben mantinguts. Com la majoria dels recintes, està urbanitzat "de cara endins" i exteriorment mostra murs de càrrega sense obertures al carrer Torruella i a la carretera de Manresa a Sant Joan de Vilatorrada.

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements

Atenent als criteris exposats en l'apartat ALTRES DETERMINACIONS VINCULANTS i amb la voluntat d'assolir un consens entre la protecció del patrimoni i la seva utilització activa, es proposa ajustar les proteccions dels elements que configuren el conjunt industrial de Pirelli, de manera individualitzada, assenyalant els que disposen uns valors patrimonials suficientment reconeguts (amb protecció parcial i/o documental) i deixant a la resta sota l'àmbit de protecció exclusivament documental (no física).

Es protegeixen de manera parcial els edificis i elements següents (veure plànol):

1030.01 NAUS ORIGINALS + EDIFICI TURBINA + TURBINA

Preservació de les naus de tres crugies, amb coberta a dues vessants i teula plana i amb façana al riu Cardener, just sobre la resclosa. Manteniment de la volumetria i de les estructures originals i part de les façanes –subjectes a intervenció– de manera que ofereixin flexibilitat als usos logístics actuals i perfectament adaptables a d'altres activitats respectant la seva alçada. El concepte de planta lliure i estructures de coberta lleugera de factura tradicional, possibiliten un fàcil condicionament a usos i activitats industrials i de serveis sense desvirtuar la seva imatge exterior característica enfrontada al riu. La protecció parcial inclou també els edificis complementaris i la turbina de l'antiga central hidroelèctrica del Cardener, considerada com a bé moble d'interès.

1030.03 NAUS EN SHED I

Preservació de tres crugies de les naus en Shed, concretament les que es troben en contacte amb l'edifici central conegut com a "Banbury". Aquestes estructures de naus amb les cobertes en dents de serra són un referent de l'arquitectura industrial, especialment en la primera meitat del segle XX. El seu disseny, amb lluernaris encarats a nord, possibilita el màxim aprofitament de la llum natural. Per altra banda, la lleugeresa de les estructures metàl·liques que conformen aquestes naus possibiliten uns espais diàfens i flexibles adaptables a multiplicitat d'usos. Altrament, per tal de permetre altres millores funcionals que fossin incompatibles amb la preservació íntegra de la totalitat de les naus en shed d'aquesta àrea (Elements 1030,03 i 1030,05) es manté sota Protecció PARCIAL únicament tres crugies respecta a la totalitat del conjunt.

1030.04 NAU BANBURY

Preservació de l'edifici integrat i conegut com "Banbury". Es contempla el manteniment de la protecció a nivell de volumetria (envolvent estructural incloent la forma i disposició de la coberta), així com la resta de l'estructura metàl·lica original amb els seus pòrtics, permetent l'adequació dels tancaments i la possibilitat d'actuar interiorment (creació de plantes o nivells interiors), sempre i quan la solució sigui reversible i no malmeti les característiques i el disseny de l'estructura original. S'admet i és desitjable un nou tractament de les façanes, especialment de les dues testeres així com el cos que sobresurt de l'estructura general de les naus annexes amb paraments de fibrociment. Per tant, reconeixent l'estat actual d'aquesta instal·lació dins el conjunt de la factoria Pirelli de Manresa, és considerada una peça singular i essencial inserit en el conjunt de naus tipus "shed" que l'envolten.

1030.06 EDIFICI D'OFICINES

Preservació de la tipologia original d'aquest edifici, incloent la seva volumetria, coberta i façanes, pel seu valor innegable dins l'arquitectura derivada del moviment modern en els anys de la postguerra. Altrament es tracta d'una edificació molt versàtil que permet la continuïtat de l'ús administratiu amb la necessària renovació per acollir noves tecnologies

FÀBRICA PIRELLI

1030

de la comunicació i el disseny.

Es protegeixen de manera documental els edificis i elements següents (veure plànol)

1030.02 CENTRAL TÈRMICA (EDIFICI DE CALDERES)

L'edifici de la Central Tèrmica entès únicament en la seva part que allotja les calderes com un dels elements referents del conjunt. Es permet una nova adequació volumètrica així com un redisseny en el tractament de les façanes que permeti alhora una transformació de l'interior. S'accepta excloure la protecció física, condicionada a que prèviament a la seva deconstrucció s'argumentin les raons funcionals i d'organització de l'espai interior que ho justifiquin. Serà indispensable la seva presentació en el mateix tràmit de sol·licitud de llicència i, abans de qualsevol intervenció caldrà realitzar un informe patrimonial.

1030.05 NAUS EN SHED II

El seu disseny, amb lluernaris encarats a nord, possibilita el màxim aprofitament de la llum natural. Per altra banda, la lleugeresa de les estructures metàl·liques que conformen aquestes naus possibiliten uns espais diàfens i flexibles adaptables a multiplicitat d'usos. Altrament, per tal de permetre altres millores funcionals que fossin incompatibles amb la preservació íntegra de la totalitat de les naus en shed d'aquesta àrea, el model original s'ha preservat únicament, sota protecció parcial, en tres crugies originals de les naus en shed I –les que estan en contacte amb la nau Banbury– deixant la resta sota protecció documental. En aquest sentit, la part d'edifici amb protecció documental, s'accepta excloure la protecció física, condicionada a que prèviament a la seva deconstrucció s'argumentin les raons funcionals i d'organització de l'espai interior que ho justifiquin. Serà indispensable la seva presentació en el mateix tràmit de sol·licitud de llicència i, abans de qualsevol intervenció caldrà realitzar un informe patrimonial.

1030.07 ANTIGUES OFICINES + CENTRE MÈDIC

L'edifici de les antigues oficines, de planta baixa i pis, amb coberta de teula plana a dues vessants tot i l'interès tipològic que presenta, al tractar-se d'una edificació original, en planta en L, destinada probablement a habitatge i que fou modificada i transformada, l'any 1924, per adequar-se al nou ús i que a més a més se situava referencialment sobre l'antiga carretera de Manresa a Sant Joan de Vilatorrada. S'accepta excloure la protecció física, condicionada a que prèviament a la seva deconstrucció s'argumentin les raons funcionals i d'organització de l'espai interior que ho justifiquin. Serà indispensable la seva presentació en el mateix tràmit de sol·licitud de llicència i, abans de qualsevol intervenció caldrà realitzar un informe patrimonial.

1030.08 NAUS ANTIGUES

El cos format per dues naus antigues, construïdes al primer terç del segle XX, de planta baixa amb encavallades de fusta i coberta a dues vessants rematades per teula plana, tot i disposar d'una situació estratègica dins el conjunt representa un model molt generalitzat en la tipologia industrial clàssica i que atesos els nous usos logístics i funcionals de la indústria posen en dificultat la seva compatibilitat amb les estructures originals de la coberta, en fusta –a partir de les normatives vigents– així com l'escala que disposa. S'accepta excloure la protecció física, condicionada a que prèviament a la seva deconstrucció s'argumentin les raons funcionals i d'organització de l'espai interior que ho justifiquin. Serà indispensable la seva presentació en el mateix tràmit de sol·licitud de llicència i, abans de qualsevol intervenció caldrà realitzar un informe patrimonial. Es dona protecció documental a la resta del conjunt industrial. Dels immobles protegits parcialment, al marge de les consideracions descrites anteriorment, de forma individualitzada, cal conservar com a norma general, les façanes (i adequar-les si és el cas), les característiques definidores de les estructures i la configuració de les cobertes, el ritme d'obertures, el tipus de tancaments i els elements que determinen el record de l'activitat fabril en cas de canvi d'ús.

Entorn protecció

El conjunt de Pirelli compta amb molta superfície aprofitable que ha de permetre realitzar noves actuacions ambientalment compatibles amb la preservació dels elements patrimonials protegits, que ocupen tan sols un percentatge molt reduït de tota la superfície

FÀBRICA PIRELLI

1030

Raons
d'incorporació al
catàleg

del complexe. En aquest sentit, en cas d'ampliació d'edificis existents o de nova edificació, s'haurà de garantir i justificar la correcta integració amb els elements protegits de forma parcial. Així mateix, i atès els valors històrics associats a l'urbanisme del conjunt del recinte, i en particular, de l'ordenació dels edificis històrics, en cas d'ampliacions d'edificis existents o de noves edificacions, caldrà justificar la correcta integració i compatibilitat amb la configuració urbanística del recinte.

En el context d'una ciutat industrial, la fesomia de Pirelli aporta el millor exemple d'arquitectura de nau pensada per a gran empresa desenvolupada per mitjà d'expansió en superfície. Tant les configuracions de principi del segle XX com les dels anys trenta mostren un model d'estructura lleugera i uns espais diàfans que pràcticament no es poden trobar en altres edificis industrials de la ciutat. Les estructures industrials més modernes, si bé són interessants, continuen el mateix model de les primitives.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	Es permet la modificació amb limitacions dels edificis assenyalats amb el nivell de protecció parcial; En les intervencions dels immobles catalogats parcialment: l'edifici d'oficines (1030.06); les primeres naus de producció més l'edifici de la turbina (1030.01); les tres crugies de les naus en Shed (1030.03); la nau Banbury (1030.04). Així, en l'edifici d'oficines (1030.06) es preservarà la volumetria, tipologia i composició mantenint l'estructura portant i els valors inherents de les façanes, materials, forma i disposició de les obertures i el seu emmarcament horitzontal, així com la marquesina de formigó que determina l'accés. En les naus originals de producció (1030.01), es preservarà la volumetria, tipologia estructural i composició de les façanes –permetent la seva adequació en les parts contràries o modificades que s'aparten del model definit en origen–, així com l'edifici de la turbina i el mateix element de producció energètica. En les tres crugies protegides parcialment de les naus en Shed I (1030.03), es preservarà el model significatiu de l'estructura portant i la formació de la coberta, deixant la resta del conjunt de naus en Shed I i II, (1030.05) –catalogades amb protecció documental- amb la possibilitat d'adequar espais de nova creació que modifiquin l'estructura permetent, de forma justificada, la seva deconstrucció. En tot cas les noves edificacions que es plantegin hauran d'alternar-se, com a entorn significatiu, amb les característiques inherents de la tipologia Shed. La nau Banbury (1030.06) preservarà la seva volumetria, tipologia estructural i composició general; externament, es permet un nou tractament en els acabats dels tancaments i de la coberta –com la substitució de les plaques de fibrociment- per materials més adients que enriqueixin els valors d'aquesta construcció: internament, es podrà mantenir l'envolvent de l'edifici –amb les seves característiques estructurals- i realitzar una construcció interior (exempta) amb caràcter funcional, operatiu i de serveis per a noves activitats, clarament separable i diferenciable del contenidor catalogat que l'envolta.
Façanes	Conservació en l'edifici d'oficines, restaurant obertures; a la resta caldrà preservar els valors tipològics referenciats en la catalogació dels mateixos, admetent noves intervencions en parts modificades o que millorin la composició.
Cobertes	Es poden substituir els revestiments mantenint les estructures originals de suport en els elements catalogats parcialment.
Obertures	Manteniment del ritme i les característiques dels tancaments, especialment en l'edifici d'oficines. Per la resta d'immobles catalogats amb protecció parcial, s'hauran de preservar els valors significatius de les obertures, tot i que caldrà adequar-les.
Jardins / entorn	Mantenir de l'urbanisme industrial que permeti la identificació, com a conjunt, en la totalitat del bé declarat, sigui parcialment o documentalment.
Interior	Es permet la modificació, mantenint l'estructura vertical portant i els valor tipològics més

FÀBRICA PIRELLI

1030

determinants en les construccions protegides parcialment; En tots els immobles amb nivell de protecció parcial, es protegeixen, com a norma general, els elements estructurals originals i la configuració de les cobertes. Aquesta protecció permet l'adequació als nous usos i per tant admetrà futures intervencions que hauran de ser compatibles amb els valors inherents de les estructures originals preservades i d'acord amb els criteris expressats en el PEUPM, on s'explicita la necessitat de ser informat per la Comissió Municipal del Patrimoni de Manresa. Altrament, l'edifici d'oficines mantindrà la seva volumetria actual, així com tots els elements compositius i formals de les seves façanes, l'estructura de nivells interiors i la tipologia general que impregna aquest edifici característic. Les naus amb coberta de dent de serra i que disposen de protecció parcial, podran adequar-se a les noves activitats, mantenint la unitat tipològica de les mateixes i preservant les estructures portants i les que conformen la singularitat de les cobertes, això és extensible als espais interiors del Banbury i de les primitives naus originals a tocar el riu Cardener.

Entorn de protecció Quan s'hagi de modificar l'estructura fabril existent, cal preservar la identitat com a conjunt -idea de recinte- mantenint les traces que configuren l'urbanisme industrial. Es tindrà cura, especialment, dels valors paisatgístics on s'insereix aquest conjunt i que s'identifica, també, pel reconeixement que impregna la memòria en el col·lectiu d'un gran nombre de manresans que han treballat en aquest complexe.

Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Descripció complementària	A més dels aspectes d'estructura de les naus explicats, cal destacar algunes façanes particulars, com la de l'edifici d'oficines, amb un ritme horitzontal molt marcat per l'enquadrament en cinta de les finestres i la dels edificis més antics, que aporten una estètica de paisatge industrial creat en diferents etapes.
Inf. històrica	Nacional Pirelli prové de la fusió el 1923 de Neumáticos Nacional, creada a Manresa el 1917, i Comercial Pirelli, multinacional italiana establerta a Catalunya des de 1902. El 1924 s'inaugurava i el 1926 va ser visitada pel rei, Alfons XIII. L'empresa, i les seves instal·lacions, han crescut al ritme de la indústria automobilística espanyola. Després de la Guerra Civil, la plantilla era d'uns 400 treballadors. A mitjan segle, havia augmentat fins als 700 i el moment de més creixement es dona a partir de la dècada dels 60, amb 2.254 empleats l'any 1970. La crisi econòmica dels setanta la va afectar i el 1981, en un període de forta conflictivitat laboral, vareduira la plantilla fins als 1.600 treballadors. Abans d'iniciar el procés de tancament, l'empresa tenia 1.177 empleats. Des dels anys 60, la superfície de l'empresa va arribar als 160.000 m2. L'any 1970 exportava arreu del món. Al final del 2009 ha tancat la seva producció.
Bibliografia	- CAMPRUBÍ, Josep; Fàbriques i empreses II. 4 anys de reportatges a Regió 7 1994-1997, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1998. - SERRA, E.; VIRÓS, L.; JUÁREZ, L.; SERRA, J., Fitxes de patrimoni industrial de Manresa, treball inèdit encarregat per a l'Ajuntament de Manresa i la XATIC. -ARXIU COMARCAL DEL BAGES. Expedients Pirelli a Arxiu Comarcal del Bages Fons de Llicències d'obres 1919 Llicències d'obres. Capsa 52. Exp. H-4 S'ha instal·lat maquinària i generadors per a fabricació de pneumàtics i càmeres al lloc anomenat "Fàbrica dels barrets" Març 1924 Llicències d'obres. Capsa 54. Exp. II-1 Nacional Pirelli SA demana ampliar les edificacions de la fàbrica dins la finca rústica anomenada "Roda del Calderer", al camí de Sant Joan de Vilatorrada. (hi ha plànols) Agost 1924 Llicències d'obres. Capsa 54. Exp. II-2

FÀBRICA PIRELLI

1030

Demanen posar dipòsits d'aigua i benzina
(hi ha plànols)
Setembre 1924
Licències d'obres. Capsa 54. Exp. II-3
Demanen construir local per a "caballeriza i tartana"
(hi ha plànols)
Octubre 1924
Licències d'obres. Capsa 54. Exp. II-5
Demanen construir un edifici annex a la fàbrica de pneumàtics, de planta baixa destinat a magatzem-fàbrica
(hi ha plànols)
Desembre 1925
Licències d'obres. Capsa 54. Exp. II-6
Demanen fer nou magatzem-fàbrica. Edifici planta baixa
(hi ha plànols)
Febrer 1926
Licències d'obres. Capsa 54. Exp. II-7
Demanen ampliació magatzem-fàbrica
(hi ha plànols)
Novembre 1929
Licències d'obres. Capsa 54. Exp. II-8
Nova ampliació de les edificacions de la fàbrica
(hi ha plànols on s'esmenta "sheds a construir" i firmats per l'arquitecte municipal Alexandre Soler i March)
Juny 1933
Licències d'obres. Capsa 54. Exp. II-9
Demanen construir una quadra per la fabricació de teixits
(hi ha plànols firmats per l'arquitecte municipal Pere Armengou)
Conté permís de l'Ajuntament de Manresa per desviar el camí antic de Sant Joan de Vilatorrada.
Juliol 1934
Licències d'obres. Capsa 54. Exp. II-10
Demanen construir prop de la fàbrica actual "varios edificios para la extensión de la fabricación de neumáticos y correspondientes servicios generales"
(hi ha plànols firmats per l'arquitecte municipal Pere Armengou)
Licències d'obres. Capsa 54. Exp. II-7

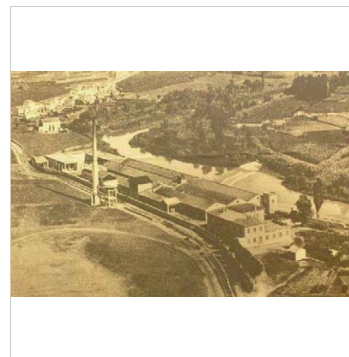
Observacions

L'empresa Pirelli ha estat una firma que amb els seus 140 anys d'història s'ha destacat tant per la qualitat dels seus productes com pel respecte i la valorització del seu patrimoni. La fàbrica de Vilanova i la Geltrú és la primera que s'inaugura fora d'Itàlia (1902). En aquesta ciutat es creà la raó social Pirelli & C., Fàbrica Española de Hilos y Cables Eléctricos. Anys més tard, el 1917, es constitueix a Manresa Neumáticos Nacional S.A., raó social que el 8 de març de 1924 es fusionà amb S.A. Comercial Pirelli, determinant la nova firma: Nacional Pirelli S.A., Fàbrica Española de Neumáticos. El web internacional de la companyia Pirelli quan parla de la història de la societat se'n fa ressò de les primeres implantacions de la companyia a l'estranger:

Data de redacció: 1/7/2010

FÀBRICA PIRELLI

1030

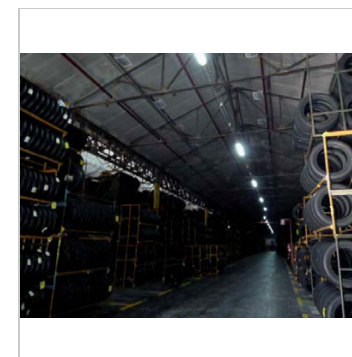
Vista aèria del conjunt 1924

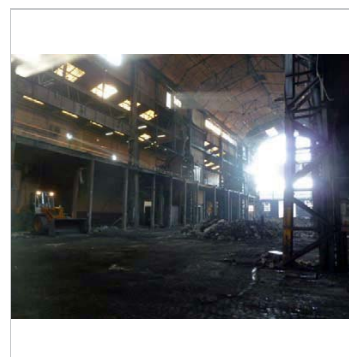
Vista aèria del conjunt 1948

Vista aèria del conjunt 1958

Interior de les naus originals (1030.01)

Interior de la nau Banbury (1030.04)

Edifici d'oficines

FÀBRICA HAYES LEMMERZ

I031

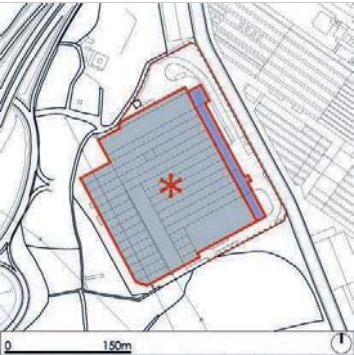
Altres denominacions Fàbrica Lemmerz, OCOMESA i Caldereria Casals (noms antics)

LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal	8. Residencial de postguerra desenvolupat fins l'any 1970	Codi INE	081136
Adreça/es	Carretera de Sant Joan de Vilatorrada Carretera de Calaf a Lleida	nº s/n s/n	
Coordenades UTM	x = 400866 y = 4621047	Identificació al plànol 5 Grafisme categoria *	Delimitació bé Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 0811002DG0201A0001KP

Il·la/Pol. 08110 Parcel·la 02 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa
Classificació	SU (Sòl urbà)
Qualificació	2. INDUSTRIAL; 2.2 Edificació aïllada

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
Nº inventari
Nº reg/cat
Data
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Racionalisme de postguerra; Època contemporània. Segle XX
Cronologia	1968
Autoria	Serra, contractista i Grau Sala, constructor
Context	Lemmerz està situada al davant de Pirelli, a tocar del terme de Sant Joan de Vilatorrada i de l'eix transversal, en una antiga zona de camps de secà. Després de la instal·lació de Pirelli, s'ha convertit en una zona industrial amb el polígon del pont nou. La parcel·la queda delimitada per altres instal·lacions industrials que havien estat propietat de Pirelli, per la carretera i per l'eix transversal.

Tipologia/Elements Gran nau industrial de PB pràcticament quadrangular d'uns 20.000 m2 amb una coberta

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Conjunts
Categoria	BPU
Nº catàleg	
Nivell prot.	Parcial
Altres prot.	Documental

FÀBRICA HAYES LEMMERZ

I031

de tipus shed de grans dimensions. A la part est presenta una façana a la ctra de Sant Joan de Vilatorrada formada per tres cossos diferenciats: al sud un edifici de PB i 6 pisos per a oficines, la gran nau central amb coberta de dent de serra i façana amb dues cintes corregudes de finestres i una gran nau de més alçada al nord, amb un gran finestral central dividit en quatre seccions. Presenta una estètica pròpia del racionalisme de tipus Bauhaus alemany tardà.

Ús actual	Indústria metal·lúrgica
Ús original/altres	Indústria metal·lúrgica

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Bo
Façanes	Bo, en ús
Cobertes	Bo, en ús
Obertures	Bo, en ús
Jardins/entorn	Bo, està cuidat
Interior	Bo
Entorn de protecció	Bo, està cuidat
Situació de risc	

CATALOGACIÓ

Elements	Es dona protecció parcial a l'edifici d'oficines de PB+6 d'estil racionalista de postguerra d'origen alemany, del que cal conservar la morfologia de les façanes, l'estructura i les cobertes, el ritme d'obertures i el tipus de tancaments. Es dona protecció parcial, també, a la façana de la nau industrial que dona a la carretera de Sant Joan de Vilatorrada: la façana de dos nivells amb grans finestres i la façana principal de la nau més alta situada al nord del conjunt amb les seves característiques finestres verticals. La resta de l'edifici es protegeix de manera documental (veure plànol)
Entorn protecció	Cal mantenir l'enjardinament de l'entorn de la fàbrica perquè forma part del disseny del conjunt.
Raons d'incorporació al catàleg	És l'únic exemple a Manresa de gran instal·lació industrial creada expressament en començar la segona meitat de segle. En aquest període dels anys cinquanta i seixanta l'economia espanyola va viure el "desarrollismo", amb la instal·lació de grans fàbriques de capital i tecnologia estrangers. A Madrid (concretament a Villaverde) i al cinturó de Barcelona hi ha molts exemples de l'arquitectura industrial d'aquest període, d'un racionalisme desenvolupat a partir dels supòsits de l'escola Bauhaus. A Manresa és l'únic exemple que hi ha, d'un gran qualitat plàstica i funcional alhora.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	No es permet la modificació
Façanes	Manteniment o conservació
Cobertes	Manteniment o conservació
Obertures	Manteniment o conservació
Jardins / entorn	Manteniment o conservació
Interior	Es permet la modificació; Cal preservar, especialment, l'estructura portant interior
Entorn de protecció	Manteniment o conservació
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

FÀBRICA HAYES LEMMERZ

I031

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica Lemmerz va començar amb un modest taller i, a partir d'una expansió continua, s'ha integrat en una gran multinacional. L'empresa es va fundar el 1894 com a taller de Calderes Casals, s'especialitzà en l'embotellament de gasos (oxigen i acetilè) i el 1929 es transformà en OCOMESA (Oxígeno y Construcciones Metálicas SA); el 1934 va absorbir Construcciones Metálicas del Llobregat, de Sallent. Durant la postguerra s'especialitzà en la fabricació de peces de metall premsades, amb les que arribà a fabricar rentadores, dipòsits de moto... i llindes de cotxe i camió. Aquesta especialitat esdevingué la principal i es proveïa de maquinària a Alemanya, on contactà amb Lemmerz Werke KGaA, que es convertí en socia d'OCOMESA el 1960, sota el nom de Lemmerz Española SA. El gran creixement de la indústria espanyola de l'automòbil va propiciar la construcció d'una fàbrica nova de gran capacitat entre 1964 i 1968. La fàbrica continua en funcionament tot seguint els cicles de l'economia.

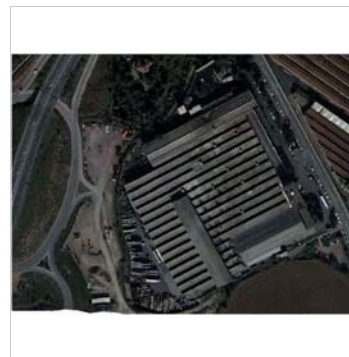
Bibliografia - VILLEGAS MARTÍNEZ, Francesc; De Casals a Hayes-Lemmerz. Una empresa centenaria de Manresa (1894-2000), Hayes Lemmerz Manresa SL, Manresa, 2001.

Observacions

Data de redacció: 1/7/2010

FÀBRICA HAYES LEMMERZ

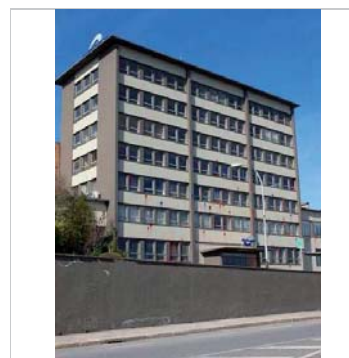
I031

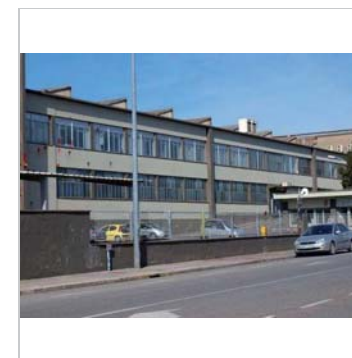
Ortofoto del bé
Bing Maps

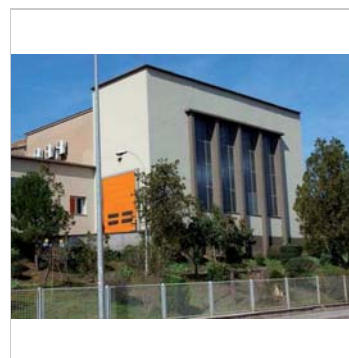
Fotografia de l'entorn

Bloc d'oficines

Part central de la façana

Detall de la façana de la nau nord

Fotografia de 1968, tot just acabada

NAU ANNEXA DE L'ANTIGA FÀBRICA BALCELLS

1032

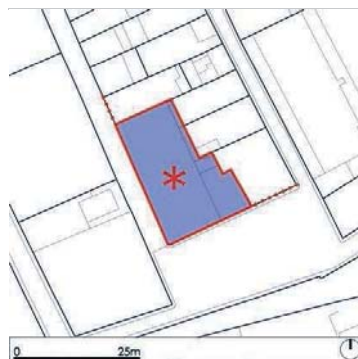
Altres denominacions Empresa Sederes Balcells / Manufactures Torrens (Rizocolor)

LOCALITZACIÓ

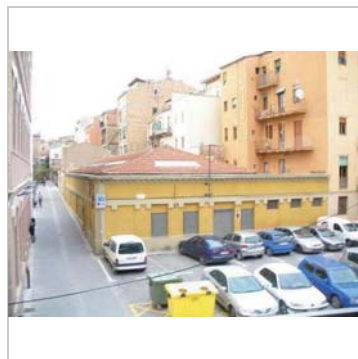
Àmbit zonal	1. Nucli Antic i Reforma	Codi INE	081136
Adreça/es	Plaça de Montserrat Carrer d'Ignasi Balcells	nº	1 s/n
Coordenades UTM	x = 402247 y = 4619744	Identificació al plànol	6'
		Grafisme categoria	*
		Delimitació bé	—
		Entorn protecció	

DADES CADASTRALS Referència cadastral 2298316DG0129G0001SL

Il·la/Pol. 22983 Parcel·la 16 Titularitat Pública

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa
Classificació	SISTEMES
Qualificació	E. EQUIPAMENTS; E.4 Cultural

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
Nº inventari
Nº reg/cat
Data
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Arquitectura industrial academicista; XIX Final
Cronologia	1891, amb reformes posteriors
Autoria	Pere Samsó, arquitecte
Context	Dóna al c. Ignasi Balcells i a la pl. Montserrat, just davant de l'altre edifici que formava el cos principal de la fàbrica Balcells i que, avui dia, s'utilitza com a Conservatori Municipal de Música, i a l'altre costat del nou edifici dels jutjats
Tipologia/Elements	Nau rectangular de planta baixa amb coberta a quatre aigües amb parts de vidre per a il·luminació zenital. L'aliniació d'obertures de la façana i els seus elements decoratius són els mateixos que els de la nau principal de la fàbrica Balcells. La coberta està suportada amb encavallades de fusta.

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Edificis
Categoria	BPU
Nº catàleg	
Nivell prot.	Parcial
Altres prot.	

NAU ANNEXA DE L'ANTIGA FÀBRICA BALCELLS

1032

Ús actual	abandonat
Ús original/altres	industrial/magatzem

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Bo
Façanes	bé, amb algunes pintades
Cobertes	en bon estat
Obertures	en bon estat, tot i que algunes han estat forçades i a les reixes s'ha soldat plaques per evitar l'entrada d'intrusos
Jardins/entorn	----
Interior	Bo; és on més es nota l'abandonament
Entorn de protecció	L'entorn de la pl. Montserrat està força bé perquè la fàbrica Balcells ha estat rehabilitada recentment i hi ha dos edificis nous, un d'ells els jutjats, que ocupen tot un costat de la plaça, després d'enderrocar les construccions en més mal estat de la zona.
Situació de risc	Descripció del(s) risc(os)

CATALOGACIÓ

Elements	Es protegeix les dues façanes, amb els seus elements constitutius propis i identificadors: composició de façana amb les obertures, elements de fusteria, els enmarcaments de les obertures, les línies de cornisa i els seus elements. Així mateix, es protegeix la tipologia de la coberta amb les seves encavallades.
Entorn protecció	Vetllar per l'encaix amb els altres immobles que comparteixen el mateix front edificatori per tal de no desvirtuar les característiques formals de la construcció, especialment en relació a l'altre edifici de l'antiga fàbrica Balcells, amb el que compona una unitat formal indiscutible.
Raons d'incorporació al catàleg	La tipologia de l'edifici com a element configurador i característic de l'urbanisme de la zona, juntament amb la seva posició dins la trama urbana situat en un espai que s'està recuperant i dignificant en ple barri antic de la ciutat.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior	No es permet la modificació
Façanes	Eliminació del cablejat grapat i de l'enllumenat ancorat i manteniment en la composició i tractaments originals.
Cobertes	Manteniment i conservació
Obertures	Manteniment dels eixos de composició i de les obertures originals amb el seu tractament, tant a nivell de dimensió (es permet recuperar les finestres tapiades) com de les fusteries existents.
Interior	Es permet la modificació; Adequació funcional per a l'ús d'equipament
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica	Formava part de Sederes Balcells. L'empresa d'Ignasi Balcells és l'única que va emprendre el camí de la mecanització construint una gran fàbrica de vapor, la qual cosa
----------------	---

NAU ANNEXA DE L'ANTIGA FÀBRICA BALCELLS

I032

mostra el potencial econòmic d'aquest sector que, com deien els contemporanis, quedava amagat als ulls de la gent, a mig camí entre el treball domiciliari i l'economia submergida.

Els avantpassats d'Ignasi Balcells ja eren mestres velers a Manresa al final del segle XVIII. L'any 1891 la seva empresa, Sederías Balcells, va aixecar aquesta gran fàbrica, que arribà a tenir entre 100 i 200 treballadors segons les èpoques, on es transformava la seda en teixits i ornaments d'alta qualitat, com la roba decorada amb màquina de jacquard. Després de la Guerra Civil la seda va desaparèixer progressivament com a matèria primera i es va substituir per fibres artificials com el raïó, fet a base de cel·lulosa. L'activat d'aquesta indústria va cessar l'any 1965, en el context de la gran crisi del tèxtil manresà.

Bibliografia

- FERRER, Llorenç (1991), "La indústria de la seda a Manresa", a El món de la seda i Catalunya, Museu Tèxtil de Terrassa, Diputació de Barcelona, Terrassa.
- GUMÀ, Ramon, Origen i evolució de les tipologies edificatòries i característiques constructives dels edificis de la indústria tèxtil a Catalunya (període 1818-1925), tesi doctoral inèdita presentada a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona de la Universitat Politècnica de Catalunya, Barcelona, 1996 (2 vols.).
- OLIVERAS, Josep, La consolidació de la ciutat industrial: Manresa (1871-1900), Ed. Caixa de Manresa, Manresa, 1986, 300 p.
- PERARNAU, Jaume, «Les màquines de vapor a la ciutat de Manresa en començar el segle XX», a S. Riera (cur.), El vapor i els «Vapors». Actes de les III Jornades d'Arqueologia industrial de Catalunya, Associació d'Enginyers Industrials de Catalunya, Barcelona, 1996.
- VILA, Ramon; VIRÓS, Lluís, "La Junta Local de Reformes Socials i les societats obreres manresanes en els conflictes laborals dels vetaires manresans 1900-1909", comunicació inèdita presentada al Congrés Internacional d'Història Catalunya i la Restauració, 1875-1923, Centre d'Estudis del Bages, Manresa, 1, 2 i 3 de maig de 1992.

Observacions

El catàleg recull, amb el codi I.1, l'edifici principal de l'antiga fàbrica Balcells.

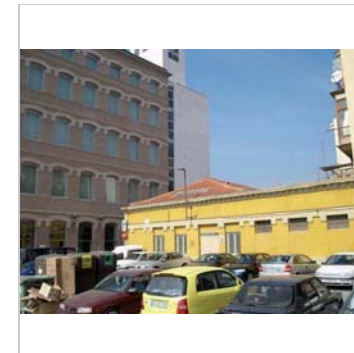
Data de redacció: 1/7/2010

NAU ANNEXA DE L'ANTIGA FÀBRICA BALCELLS

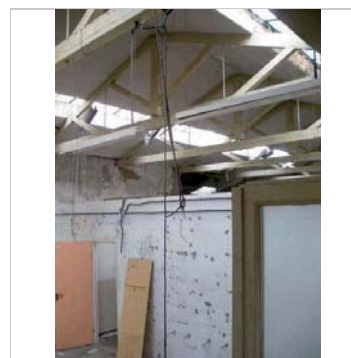
I032

Vista aèria
Bing Maps

Vista des de la pl. Montserrat

Interior de la nau

EDIFICI INDUSTRIAL

I033

Altres denominacions Delegació d'Educació de la Generalitat de Catalunya

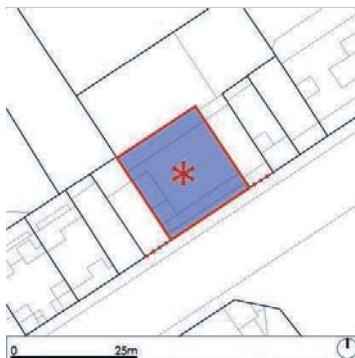
LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal 4. Carretera de Vic i Carretera de Cardona Codi INE 081136
Adreça/es Carretera de Vic nº 175

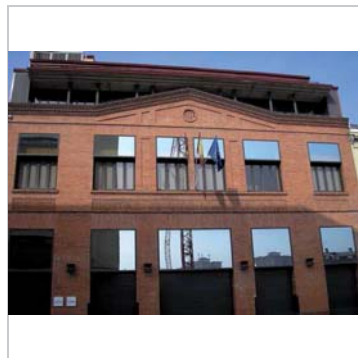
Coordenades UTM x = 403235 Identificació al plànol 6 Delimitació bé —
y = 4620840 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALES Referència cadastral 3209036DG0230A0001DT

Il·la/Pol. 32090 Parcel·la 36 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SU (Sòl urbà)
Qualificació 1. RESIDENCIAL; 1.3 Eixample

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
Nº inventari
Nº reg/cat
Data
Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edificis
Categoria BPU
Nº catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial academicista; Època contemporània. Segle XX
Cronologia 1930
Autoria
Context La ctra de Vic és un dels dos eixos de desenvolupament de la ciutat a partir del final del segle XIX. En aquesta zona s'hi va construir al principi del segle XX i hi havia una barreja d'instal·lacions industrials i d'edificis residencials de diverses categories. Durant la segona meitat del segle XX moltes indústries han estat substituïdes per habitatges. El context d'aquest edifici està format per habitatges del primer terç del s. XX fins a l'actualitat.
Tipologia/Elements Edifici industrial entre mitgeres en zona d'eixample urbà de PB+2 i una remunta actual reculada. Presenta uns trets característics de la indústria tèxtil de la primera meitat de

EDIFICI INDUSTRIAL

I033

segle XX: grans finestres per a il·luminació natural, modulació de l'espai i funcionalitat. La façana presenta un ritme horitzontal marcat per l'alineació de les obertures, cinc a la PB i sis a la P1, i una jerarquia vertical amb el frontó que corona la façana i l'ús d'espais més grans entre les finestres centrals i les laterals. El parament del mur és de maó vist, cosa que li confereix una estètica inequívocament industrial. Els tancaments són metàl·lics, renovats. La façana es corona amb una cornisa amb ornamentacions geomètriques de maó.

Ús actual Oficines
Ús original/altres Industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo; Immoble recentment rehabilitat
Façanes En bon estat
Cobertes En bon estat
Obertures En bon estat
Jardins/entorn Correcte
Interior Bo
Entorn de protecció Correcte
Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la façana amb els seus elements constitutius propis i identificadors: la composició amb les obertures i el tipus de tancaments, les línies de cornisa i els eixos verticals, així com la forma i la proporció de les obertures.
Raons d'incorporació al catàleg La tipologia de l'edifici com a element configurador i característic de l'urbanisme original d'aquesta àrea, quan era un dels eixamples industrials de la ciutat, tot i que en aquest moment s'hagi convertit en un eixample residencial. El valor intrínsec de l'estètica industrial de l'edifici i l'adequació al seu entorn aconsellen conservar-lo.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació i ampliació, d'acord amb el PGM
Exterior Es permet la modificació
Façanes Manteniment o conservació
Cobertes Manteniment o conservació
Obertures Manteniment o conservació
Interior Es permet la modificació

Altres intervencions L'ordenació volumètrica podrà resoldre l'ampliació del bé catalogat. També es valoraran altres elements de l'estructura funcional, com poden ser l'escala edificatòria i la proporció de la construcció i el seu referent dins l'entorn on se situa.
Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica És una instal·lació del segle XX pensada per funcionar amb força elèctrica i, per això, està

EDIFICI INDUSTRIAL

I033

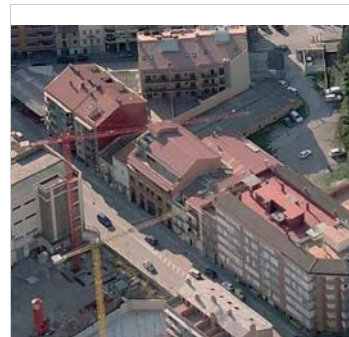
situada en plena trama urbana i no depèn de cap curs d'aigua. Va estar en funcionament fins al final del franquisme, dedicada als teixits de cotó, amb mà d'obra majoritàriament femenina, després va ser adquirida i rehabilitada per l'empresa de joieria Tous i, el 2009, s'hi ha instal·lat la delegació a la Catalunya central del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

Observacions

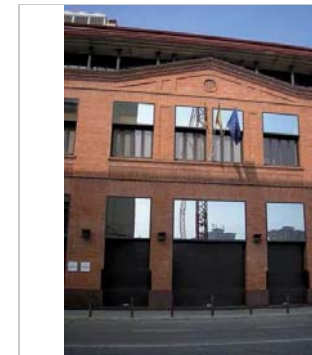
Data de redacció: 1/7/2010

EDIFICI INDUSTRIAL

I033

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia del bé

FÀBRICA MATAMALA

I034

Altres denominacions

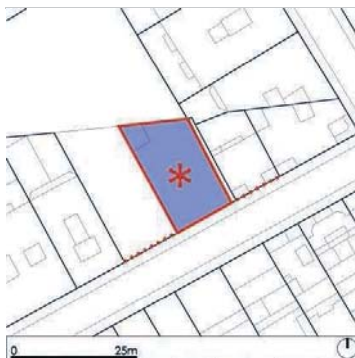
LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal 5. Plaça de Catalunya, rodalies del Passeig i part nova del Remei Codi INE 081136
Adreça/es Carrer dels Tres Roures nº 6

Coordenades UTM x = 401883 Identificació al plànol 6 Delimitació bé —
y = 4620423 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 1805438DG0210A0001XB

Il·la/Pol. 18054 Parcel·la 38 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SU (Sòl urbà)
Qualificació 1. RESIDENCIAL; 1.3 Eixample

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
Nº inventari
Nº reg/cat
Data
Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edificis
Categoria BPU
Nº catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial academicista; Època contemporània. Segle XX
Cronologia 1941

Autoria
Context

La urbanització d'aquesta zona cèntrica es va fer entrat el segle XX perquè quedava al darrere de l'obstacle que representava la via del tren de Manresa a Súria i a Olvan. S'hi van construir indústries, com aquesta del c Tres Roures, i residències burgeses en els carrers principals.

Tipologia/Elements Edifici industrial entre mitgeres en zona d'eixample urbà de PB+2. Presenta uns trets característics de la indústria tèxtil de primers de segle XX: grans finestres per a il·luminació natural, modulació de l'espai i funcionalitat. La façana presenta un ritme

FÀBRICA MATAMALA

I034

horizontal marcat per l'alineació de les obertures, tres per planta, i les impostes remarcades i un ritme vertical amb cadenes de maons ressaltats entre les finestres. El parament del mur és de maó vist, cosa que li confereix una estètica inequívocament industrial però amb elements més propis d'un edifici residencial. Els tancaments són metàl·lics. La façana es corona amb una cornisa prominent amb ornamentacions geomètriques de maó i, a sobre, un frontó semicircular.

Ús actual Comercial i residencial
Ús original/altres Industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo
Façanes En bon estat
Cobertes En bon estat
Obertures En bon estat
Jardins/entorn Correcte
Interior Bo (suposat)
Entorn de protecció Correcte
Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la façana amb els seus elements constitutius propis i identificadors: la composició amb les obertures i el tipus de tancaments, les línies de cornisa i els seus elements, especialment el coronament de la façana amb la seva forma característica i el sòcol de pedra.

Entorn protecció Vetllar per l'encaix amb els altres immobles que comparteixen el front edificatori per tal de no desvirtuar les característiques estilístiques de la construcció.

Raons d'incorporació al catàleg La tipologia de l'edifici com a element configurador i característic de l'urbanisme original d'aquesta àrea, quan era un dels eixamples industrials de la ciutat, tot i que en aquest moment s'hagi convertit en un eixample residencial. El valor intrínsec de l'estètica industrial de l'edifici i l'adequació al seu entorn aconsellen conservar-lo.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació i ampliació, d'acord amb el PGM

Exterior Es permet la modificació
Façanes Eliminació del cablejat grapat, manteniment en la composició i tractaments originals. Adequació de la retolació.
Cobertes Manteniment i conservació
Obertures Manteniment dels eixos de composició i de les obertures originals amb el seu tractament, els tancaments i les seves dimensions.

Interior Es permet la modificació

Altres intervencions L'ordenació volumètrica podrà resoldre l'ampliació del bé catalogat.

Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

FÀBRICA MATAMALA

I034

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica És una instal·lació del segle XX pensada per funcionar amb força elèctrica i, per això, està situada en la trama urbana i no depèn de cap curs d'aigua.

Observacions

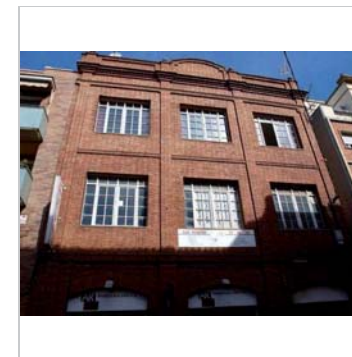
Data de redacció: 1/7/2010

FÀBRICA MATAMALA

I034

Vista aèria
Bing Maps

Detall de la façana

ANTIGA FÀBRICA DE L'ARANYA

I035

Altres denominacions Sarrió, Esclat (per les activitats actuals)

LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal 5. Plaça de Catalunya, rodalies del Passeig i part nova del Remei Codi INE 081136
Adreça/es Carrer de Saclosa nº 17-19

Coordenades UTM x = 401982 Identificació al plànol 6 Delimitació bé
y = 4620487 Grafisme categoria * Entorn protecció

DADES CADASTRALS Referència cadastral 2004007DG0220A0001KQ

Il·la/Pol. 20040 Parcel·la 07 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument Pla General de Manresa
Classificació SU (Sòl urbà)
Qualificació 1. RESIDENCIAL; 1.3 Eixample

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
Nº inventari
Nº reg/cat
Data
Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé Patrimoni arquitectònic
Classificació Edificis
Categoria BPU
Nº catàleg
Nivell prot. Parcial
Altres prot.

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època Arquitectura industrial academicista; Època contemporània. Segle XX
Cronologia 1931
Autoria
Context La urbanització d'aquesta zona cèntrica es va fer entrat el segle XX perquè quedava al darrere de l'obstacle que representava la via del tren de Manresa a Súria i a Olvan. S'hi van construir indústries, com aquesta del c Saclosa, i residències burgeses en els carrers principals.
Tipologia/Elements Edifici industrial entre mitgeres en zona d'eixample urbà de PB+2 i un àtic reculat. Presenta uns trets característics de la indústria tèxtil de primers de segle XX: grans finestres per a il·luminació natural, modulació de l'espai i funcionalitat. La façana presenta

ANTIGA FÀBRICA DE L'ARANYA

I035

un ritme horitzontal marcat per l'alineació de les obertures, sis per planta, i un ritme vertical amb pilastres adossades entre les finestres i amb les obertures dels dos extrems de mida més petita. El parament del mur és una combinació entre el maó vist del fons i alguns elements d'estuc en fred com les pilastres, cosa que li confereix una estètica inequívocament industrial però amb elements més propis d'un edifici residencial. Els tancaments són de fusta. La façana es corona amb una cornisa amb ornamentacions geomètriques de maó.

Ús actual Comercial, cultural-educatiu, oficines i residencial
Ús original/altres Industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo
Façanes En bon estat, tot i que no han estat restaurades
Cobertes Semblen les originals
Obertures En bon estat
Jardins/entorn Correcte
Interior Bo; Es manté en ús
Entorn de protecció Correcte
Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements Es protegeix la façana amb els seus elements constitutius propis i identificadors: la composició amb les obertures i el tipus de tancaments, les línies de cornisa i els eixos verticals, així com la forma i la proporció de les obertures. La protecció no contempla una part de la planta altell perquè es considera que s'ha d'adequar. Altrament, també es protegeixen les textures i acabats de façana com el fals carreuat.
Entorn protecció Vetllar per l'encaix amb els altres immobles que comparteixen el front edificatori per tal de no desvirtuar les característiques estilístiques de la construcció.
Raons d'incorporació al catàleg La tipologia de l'edifici com a element configurador i característic de l'urbanisme original d'aquesta àrea, quan era un dels eixamples industrials de la ciutat, tot i que en aquest moment s'hagi convertit en un eixample residencial. El valor intrínsec de l'estètica industrial de l'edifici i l'adequació al seu entorn aconsellen conservar-lo.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de manteniment i conservació, consolidació, reforma, rehabilitació o gran rehabilitació, d'acord amb el PGM
Exterior No es permet la modificació
Façanes Adequació de la planta altell d'acord amb els criteris compositius de la resta de la façana
Cobertes Manteniment i conservació
Obertures Manteniment dels eixos de composició i de les obertures originals amb el seu tractament, els tancaments i les seves dimensions.
Interior No es permet la modificació; Cal mantenir l'estructura original sempre i quan sigui possible
Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

ANTIGA FÀBRICA DE L'ARANYA

I035

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica	És una instal·lació del segle XX pensada per funcionar amb força elèctrica i, per això, està situada en la trama urbana i no depèn de cap curs d'aigua. Va estar en funcionament fins al final del franquisme, dedicada als teixits de cotó, amb mà d'obra majoritàriament femenina.
Bibliografia	Fonts orals: Roser Sallent.
Observacions	
Data de redacció:	1/7/2010

ANTIGA FÀBRICA DE L'ARANYA

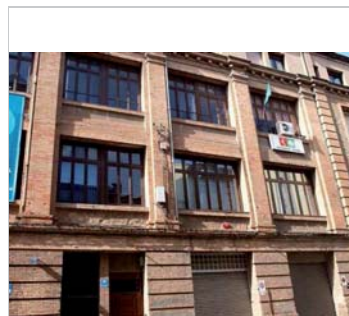
I035

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia del bé

Detall de la façana

FONERIA ILLA

1036

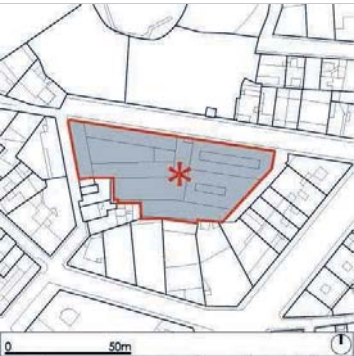
Altres denominacions Foneria Manresana (darrer nom d'empresa) i foneria del Carreras (popular)

LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal	4. Carretera de Vic i Carretera de Cardona	Codi INE	081136
Adreça/es	Carrer del Sol	nº	5
Coordenades UTM	x = 402509 y = 4620382	Identificació al plànol	6
		Grafisme categoria	*
		Delimitació bé	—
		Entorn protecció	

DADES CADASTRALS Referència cadastral 2504501DG0220A0001DQ

Illal/Pol. 25045 Parcel·la 01 Titularitat Privada

Plànol de localització

Edifici de final del segle XIX

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa
Classificació	SU (Sòl urbà)
Qualificació	UNITAT D'ACTUACIÓ; UA.13 Sol

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
Nº inventari
Nº reg/cat
Data
Altres

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Edificis
Categoria	BPU
Nº catàleg	
Nivell prot.	Documental
Altres prot.	

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Arquitectura industrial tradicional i Moviment Modern; Època contemporània. Segles XIX i XX
Cronologia	El cadastre dona 1845, però l'edifici més antic té trets de final de s. XIX i de primers del XX i l'altre és de 1950 aprox.
Autoria	
Context	La ctra de Vic és un dels eixos de desenvolupament de la ciutat a partir del final del segle XIX. En la zona propera a la muralla s'hi va construir a partir de mitjan segle XIX i hi havia una barreja d'instal·lacions industrials i d'edificis residencials de diverses categories. Durant la segona meitat del segle XX moltes indústries han estat substituïdes per habitatges.

FONERIA ILLA

1036

Tipologia/Elements Edifici industrial amb dos cossos d'èpoques diferents de PB+1 alineats al costat sud del carrer del Sol.

L'ala est és la més antiga i fa cantonada amb el carrer de Bonsuccés, on té una segona planta que aprofita el desnivell. A la banda est també hi ha un segon pis, en aquest cas en remunta, just al lloc on enllaça amb l'ampliació. L'ala més nova té una estructura similar, de planta i primer pis, amb una estètica diferent. L'edifici en conjunt fa uns 80 m i té un fons de forma irregular d'entre 20 i 30 m, amb una àrea aproximada de 2.000 m2. L'ala més antiga, l'oest, està feta amb murs de paredat fins a mitja alçada i, a partir d'aquí, amb maó. L'interior és el típic d'una instal·lació metal·lúrgica, amb un espai central que té tota l'alçada de l'edifici mentre que a tocar de les parets hi ha una estructura per crear un pis a mitja alçada al voltant d'aquest espai central, que servia per poder manipular càrregues a altes temperatures amb grues i ternal. Aquesta estructura lateral que reforça l'edifici per dins, està formada per pilars, de formigó els que aguanten més espai i de maó la resta. El forjat de sobre també és construït amb encofrat de formigó sobre unes bigues del mateix material. És probable que aquesta estructura sigui posterior a la resta de l'edifici per l'ús del formigó.

L'altra ala presenta una façana amb grans obertures i està feta amb una estructura de formigó de forjats i columnes connectats capaç de suportar els pesos que es carreguen en una foneria. Els murs són de maó, com es veu en els sectors on ha caigut l'arrebossat.

Pel que fa a l'ala antiga, presenta una façana dividida en dues franges. A la part de baix hi ha poques obertures, tres finestres i dues portes i està arrebossada; a la part de dalt hi ha deu finestres grans amb els tancaments renovats. La façana està coronada per una cornisa i a sobre de la porta principal, que servia per a càrrega i descàrrega, hi sobresurten dos segments de biga d'acer amb una argolla per penjar-hi un ternal, tot plegat protegit per una petita coberta de fibrociment ondulat a dues aigües. La façana lateral del carrer Bonsuccés només està arrebossada fins a mitja alçada, amb esquerdes que deixen veure el paredat, i la part de dalt està acabada en maó vist i presenta sis obertures a cada pis.

L'ala nova té una estètica pròpia del funcionalisme industrial que es practicà durant els anys cinquanta i seixanta. A la part de baix hi ha sis finestres rectangulars amb peces de ciment preformat per aguantar els vidres. Actualment, estan tapiats en uns dos terços de la seva extensió. A cada extrem de la façana hi ha una finestra de cinta que va del primer al segon pis. A la part de dalt hi ha sis finestres més petites i les dues que arriben del pis de baix als extrems. La façana està coronada per una cornisa més prominent que la de l'altra ala. Les cobertes són de teula a doble vessant.

Ús actual	Aparcament, lúdic, comercial i magatzem
Ús original/altres	Industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior	Regular
Façanes	No presenten problemes, però pateixen desgast en l'arrebossat
Cobertes	Semblen les originals
Obertures	En bon estat
Jardins/entorn	Correcte
Interior	Bo; Es manté en ús
Entorn de protecció	Correcte
Situació de risc	

CATALOGACIÓ

Elements	La protecció documental demana un estudi previ abans de la seva desaparició. Cal, doncs, la realització d'un estudi històric, social, cultural i arquitectònic, abans de qualsevol intervenció que es vulgui portar a terme..
----------	---

Raons d'í	A Manresa hi ha hagut una potent indústria metal·lúrgica reflectida en més de 10 foneries
-----------	---

Data impressió: 08/04/2011 Fitxes de béns arquitectònics Pàgina 280 de 797

FONERIA ILLA

1036

d'incorporació al catàleg

amb diferents especialitzacions, que han desaparegut per canvi d'ubicació, com la Foneria dels Comtals o per desús. Han desaparegut pràcticament totes, les que no tenien molt interès arquitectònic (la de la Maquinària Industrial, la SAF, Ubach...) i les que sí que en tenien per manca de protecció, com la Desveus de la ctra de Cardona. Aquesta és de les poquíssimes que resten dempeus. La forta presència d'aquest edifici en un carrer curt mostra la importància que va tenir la indústria en aquesta zona de la ciutat. El canvi de funcions del barri, que s'ha convertit en comercial i residencial, ha comportat que marxessin les indústries més molestes i que s'aprofitin els seus espais –funcionals i flexibles– per a altres tipus de negocis.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció Obres de reestructuració, deconstrucció o substitució, d'acord amb el PGM

Altres intervencions Cal redactar un estudi històric, social, cultural i arquitectònic, abans de l'aprovació de qualsevol intervenció.

Usos permesos Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica

El 1880, un grup de socis format per Josep Ubach, Manuel Miquel, Salvador Illa, Pere Serra, Arola i Bernada, van fundar una de les primeres empreses de foneria de la ciutat. La segona revolució tecnològica o industrial havia comportat l'ús de maquinària que cada cop tenia més components metàl·lics i menys de fusta. Per tant, les foneries es varen convertir en un negoci de futur. Serra, Arola i Bernada el 1890 es van separar de la societat, que passà a denominar-se Ubach, Illa i Miquel, mentre Florenci Ubach, fill d'un altre dels fundadors, es feia càrrec de la direcció. El 1925 l'empresa es va dissoldre definitivament, els Ubach van construir una nova instal·lació al carrer Barcelona i Illa es va quedar la del carrer del Sol. Als anys vint era una de les quatre grans foneries de Manresa. Durant els primers anys del Franquisme, l'època de l'Autarquia, la metal·lúrgia va rebre un gran impuls gràcies a la política de substitució d'importacions imposada pel règim i per la manca de divises. Això va significar un fort desenvolupament per a aquest sector a Manresa i a Catalunya i les empreses van protagonitzar ampliacions importants gràcies a la bona marxa del negoci. Alguns dels casos més espectaculars foren els de la Maquinària Industrial, els de les empreses dels germans Sallés i Josep M. Sauri –La Metal·lúrgica Textil i SAF–, l'OCOMESA o l'Auxiliar Textil, entre d'altres.

En aquells moments la raó social era Fundición Manresana SA i el 1955 tributava per tres foneries de ferro, una de 80 dm³ i dues amb mottles de 56 i de 153 dm³. L'expansió de l'empresa es veu el 1960, quan incorpora un nou mottle de molta més capacitat i amplia l'edifici de la foneria.

Bibliografia

- CAMPRUBÍ, Josep; Fàbriques i empreses. 10 anys de reportatges a Regió 7 1984-1994, Fundació Caixa Manresa, Manresa, 1994, p. 56.
- CAMPRUBÍ, Josep, «Les principals noves empreses a partir dels anys vint», a M. Riu (dir.), Història de la ciutat de Manresa (1900-1950), volum 2, Caixa de Manresa, Manresa, 1991, p. 277-287.
- VIROS, Lluís, «La Cambra durant el franquisme (1939-1968)», a M. G. Rubí; L. Virós, La Cambra de Comerç i Indústria de Manresa (1906-2006). Cent anys d'impuls econòmic, Cambra Oficial de Comerç i Indústria de Manresa i Angle editorial, Manresa, 2006, p. 75-103.
- SERRA, Esteve; JUÁREZ, Lucía; VIRÓS, Lluís; TORNER Jordi; SERRA, Jaume(2007), Estudi del patrimoni industrial de Manresa. Història, arquitectura i proposta de rutes turístiques, Àrea de Cultura i Àrea de Territori de l'Ajuntament de Manresa, Manresa, 352 p.

Observacions

Data de redacció: 1/7/2010

FONERIA ILLA

1036

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia del bé

Edifici de mitjan segle XX

Edifici de mitjan segle XX

XEMENEIA TINTS NAVARRO

I037

Altres denominacions

LOCALITZACIÓ

Àmbit zonal	8. Residencial de postguerra desenvolupat fins l'any 1970		Codi INE	081136
Adreça/es	Carrer	de Viladordis	nº	15
	Carrer	de Francesc Macià	s/n	
Coordenades UTM	x =	403139	Identificació al plànol	6
	y =	4620164	Grafisme categoria	*
			Delimitació bé	—
			Entorn protecció	

DADES CADASTRALS Referència cadastral 3202026DG0230A0001UT

Il·la/Pol. 32020 Parcel·la 26 Titularitat Privada

Plànol de localització

Fotografia del bé

REGULACIÓ VIGENT

Instrument	Pla General de Manresa
Classificació	SU (Sòl urbà)
Qualificació	1. RESIDENCIAL; 1.3 Eixample

CATALOGACIÓ EXISTENT

Categoria
Procedència
Nº inventari
Nº reg/cat
Data
Altres

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil i Època	Construcció industrial tradicional; Època contemporània. Segle XX
Cronologia	1950

Autoria

Context

El barri de la Sagrada família és una de les zones d'eixample que s'ha desenvolupat sobre el regadiu de la Sèquia de Manresa. El gruix de la seva urbanització s'ha fet a la segona meitat del segle XX i, fins llavors, combinava indústries, camps i edificis residencials. La seva formació ha estat condicionada per les vies de comunicació prèvies, la carretera del Pont de Vilomara (que era la de Barcelona) i la via dels Ferrocarrils Catalans, i per les primeres edificacions, la fàbrica Nova, les cases baixes de la Sagrada Família i algunes cases unifamiliars sobretot per a usos agrícoles. El barri ha parat de créixer amb la

TIPOLOGIA

Arquitectura industrial

CATALOGACIÓ PROPOSADA

Tipus de bé	Patrimoni arquitectònic
Classificació	Element arquitectònic
Categoria	BPU
Nº catàleg	
Nivell prot.	Integral
Altres prot.	

XEMENEIA TINTS NAVARRO

I037

construcció dels grans polígons residencials del final del franquisme, com la Font dels Capellans.

Tipologia/Elements Xemenieia de la màquina de vapor d'una antiga fàbrica tèxtil. Fàbrica de maó arrodonit. Fa uns 40 m d'alçada i manté intacte el coronament original. Té una estructura de columna clàssica, amb base circular, fust i coronament.

Ús actual Industrial

Ús original/altres Industrial

ESTAT DE CONSERVACIÓ

Exterior Bo; No es veu una deformació

Interior

Situació de risc

CATALOGACIÓ

Elements	Protecció integral de la xemeneia i dels elements que la mantenen. És necessari conservar el seu coronament i consolidar-la per evitar-ne la caiguda.
Entorn protecció	Cal mantenir la seva visibilitat des del carrer de Francesc Macià.
Raons d'incorporació al catàleg	El manteniment d'elements fabrils en un entorn residencial explica l'origen industrial de la zona. És de les poques xemeneies que es conserven a la ciutat i es manté sencera amb el coronament.

REGULACIÓ DE LES INTERVENCIIONS

Tipus d'intervenció	Obres de manteniment i conservació, consolidació o reforma i ampliació, d'acord amb el PGM
Exterior	No es permet la modificació
Façanes	manteniment i consolidació de l'estructura i dels elements decoratius
Entorn de protecció	Evitar la construcció d'elements que desvirtuï el valor paisatgístic de la xemeneia
Altres intervencions	S'haurà de redactar un Pla de Millora Urbana amb l'objectiu de reordenar l'edificabilitat del planejament vigent.
Usos permesos	Els que determina el Pla General de Manresa

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

Inf. històrica És una instal·lació del segle XX pensada per funcionar amb força elèctrica i, per això, està situada en la trama urbana i no depèn de cap curs d'aigua. Sovint, durant el primer franquisme, moltes empreses van instal·lar noves màquines de vapor per produir energia alternativa a l'elèctrica, que patia molta talls a causa de la poca capacitat que tenia la xarxa elèctrica. L'actual empresa, Tintes Navarro, es dedicada al teixit de fils.

Observacions

Data de redacció: 1/7/2010

XEMENEIA TINTS NAVARRO

I037

Vista aèria
Bing Maps

Fotografia històrica
Raquel Lacuesta